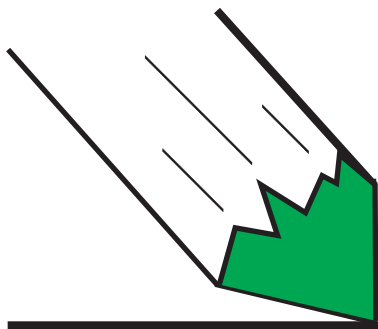

Академія української преси
Міністерство освіти і науки України
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
ім. М.Т. Рильського НАН України

*Бібліотека масової комунікації та медіаграмотності
Академії української преси*

Медіаграмотність та критичне мислення на уроках суспільствознавства

Посібник для вчителя

Академія української преси
Центр Вільної Преси
2016

УДК 373.5.016:[070+004]](072)
ББК 32.97я7+76.0я7+74.2я7
М42

М 42 Медіаграмотність та критичне мислення на уроках суспільствознавства: посібник для вчителя / Т. Бакка, О. Бурім, О. Волошенюк, Р. Євтушенко, Т. Мелещенко, О. Мокрогуз; За ред. В. Іванова, О. Волошенюк. – К. : ЦВП, АУП, 2016. – 243 с.

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
Схвалено до використання в загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з філософсько-світоглядних дисциплін Науково-методичної ради
з питань освіти Міністерства освіти і науки України –
Протокол № 1 від 12 жовтня 2016 року*

Автори: Бакка Тамара (розділи 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13), Бурім Олена (розділ 11), Волошенюк Оксана (розділи 2, 11, 12, 13), Євтушенко Раїса (розділи 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13), Мелещенко Тетяна (розділи 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13), Мокрогуз Олександр (розділи 9, 12, 14).

Посібник втілює прагнення авторів зробити медіаосвіту складником викладання суспільствознавства. Видання демонструє можливості та шляхи набуття медіаграмотності та навичок критичного мислення старшокласниками під час вивчення курсу «Людина і світ» та інших суспільствознавчих курсів, формування медіакомпетентності учнівської молоді. Він має практичну спрямованість. Кожна вправа автономна і охоплює роботу з медіатекстами різних видів і жанрів. Вправи і завдання також можуть бути використані під час вивчення курсів за вибором, факультативних курсів, виховних годин, занять гуртків юних істориків і журналістів.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Internews
Local voices. Global change.

Підготовка цього посібника стала можливою завдяки підтримці американського народу, що була надана через проект USAID «У-Медіа», що виконується міжнародною організацією Інтерньюз. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю Академії української преси (АУП) та необов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Інтерньюз.

© Академія української преси, 2016

© Центр Вільної Преси, 2016

© Тамара Бакка, Олена Бурім,
Оксана Волошенюк, Раїса Євтушенко,
Тетяна Мелещенко, Олександр Мокрогуз, 2016

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	5
Тема 1. Людина. Особистість. Громадянин	7
Тема 2. Соціалізація особистості	19
Тема 3. Людина та індивідуальність. Субкультури*	39
Тема 4. Стереотипи й упередження	56
Тема 5. Конфлікти*	76
Тема 6. Соціум (суспільство)	87
Тема 7. Права, свободи та відповідальність	102
Тема 8. Громадянське суспільство	111
Тема 9. Політика у житті суспільства	126
Тема 10. Демократія	155
Тема 11. Засоби масової комунікації (мас-медіа).....	168
Тема 12. Нація.....	181
Тема 13. Полікультурність.....	209
Тема 14. Україна і світ	224
<i>Відомості про авторів</i>	241

* цей розділ був раніше опублікований у посібнику для вчителя «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін» за підтримки Програми Матра Міністерства закордонних справ Королівства Нідерландів

Умовні позначення

Запитання

Словникова робота

Вправа

Коментар/слово учителя

Завдання

Передмова

Суспільствознавство охоплює широку групу наукових дисциплін, які вивчають суспільство в цілому та окремі його частини. Людина (соціальна особа, особистість) виступає як суб'єктом, так і об'єктом усіх суспільних зв'язків і відносин. Важливу роль у цих відносинах відіграють медіа – один із засобів або каналів загальної комунікації та інформації. Приватне, професійне і громадське життя сьогодні невідривно пов'язане з медійною компетенцією. Традиційна грамотність, що розумілася як вміння читати і писати, вже з першої половини XX століття дістала розширене значення: дослідники вважали, що аудіовізуальні медіа стануть новою мовою людства і так само як традиційну абетку необхідно вміти читати «граматику кіно і телебачення». Нові медіа, своєю чергою, стали джерелами медійних повідомлень, що мали зовсім іншу формальну природу і відповідно формували нову мову спілкування. Сьогодні ключове для розуміння концепції медіаграмотності поняття медіатексту, під яким ми розуміємо не лише написане чи зображене, а будь-який зміст комунікації, що поширюється на масові аудиторії. Справді, сучасні відносини в суспільстві безпосередньо залежать від знань і вмінь людини користуватися медійними каналами, засобами. Навчити цього людину не можна одразу, але почати це робити ще в школі – одне з основних завдань сучасної освіти.

Ще 30 років тому ЮНЕСКО визначила сутність медіаосвіти – «навчання теорії і практичних умінь для оволодіння сучасними засобами масової комунікації, що розглядається як частина специфічної й автономної галузі знань у педагогічній теорії і практиці». Критичне мислення – це набір усвідомлених дій і навичок, завдяки яким ми можемо оцінювати текстову, звукову, візуальну та інші види інформації

на предмет того, чи вона правдива, збалансована, чи маніпулятивна. Людина стає медіаграмотною, коли навчиться аналізувати медіаповідомлення, розуміти їх вплив на особистість і суспільство.

Посібник являє собою сучасне джерело медіаосвіти і відповідає інноваціям у навчанні: пропонує інтерактивний, творчий підхід до реалізації освітніх завдань уроку. Сьогодні соціалізація молодих людей відбувається переважно через медіа, тож практикум з медіаграмотності та критичного мислення допоможе вчителів шкільного суспільствознавства озброїтися інструментарієм медіаосвіти для формування в учнів медіаосвітніх компетентностей, необхідних для життя в сучасному демократичному суспільстві. Посібник є засобом візуалізації складних філософських і наукових положень курсу «Людина і світ». Вправи і завдання, що покликані навчити учнів аналізувати медіатексти, критично мислити та декодувати їх, допоможуть у майбутньому житті не загубитися в інформаційному потоці та навчать відбирати корисну та правдиву інформацію.

У посібнику поєднано історичний підхід з суспільствознавчим. Для роботи на уроці обрано медіатексти на історичну тематику, що дає змогу вивчати теми сучасності та розвінчувати історичні міфи, долати стереотипи. Такий підхід занурює в історичну дійсність і має на меті показати, що з часу виникнення масової комунікації комунікатори намагалися створювати та поширювати медіатексти на різні цільові аудиторії, зокрема, задля маніпуляції масовою свідомістю. Апогей маніпуляції – інформаційна війна. Контент посібника спрямований, в тому числі, на формування навичок протистояння пропаганді та маніпуляціям, що особливо актуально в сучасному інформаційному суспільстві.

*Тамара Бакка, Олена Бурім, Оксана Волошенюк, Раїса Євтушенко,
Валерій Іванов, Тетяна Мелещенко, Олександр Мокрогуз*

Людина. Особистість. Громадянин

ТЕМА 1.

Мета заняття: формування навичок критичного мислення під час роботи з документальним і художнім кіно, фотографіями та медіатекстами; формування вміння декодувати пропаганду в медіатекстах різних жанрів.

Ключові слова та поняття: мас-медіа, документальний фільм, мультфільм, фотографія, пропаганда, суспільна думка.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, підбірка відеоматеріалів, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер.

Методи і техніки: міні-лекція, робота з медіатекстами, робота з фотографіями та відеоматеріалом, робота в групах, дискусія.

СЛОВО ВЧИТЕЛЯ

Вивчаючи тему «Людина. Особистість. Громадянин» ми маємо зрозуміти багатогранність людини, розкрити її риси. Нашим завданням буде дослідити визначних особистостей в історії України, що діставали і дістають неоднозначну оцінку. Сьогодні ми розглянемо, як через медіа створюються образи героїв та антигероїв.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Особистість – це система соціально значущих властивостей, якостей та рис, притаманних індивідові як продуктові суспільного розвитку, й

залучення його до системи соціальних відносин через активну предметну діяльність і спілкування.

Громадянин – це людина, що належить до певної країни, де вона має відповідний юридичний статус або співвідносить себе з нею, має певні права та відповідні обов'язки.

Медіаперсону конструюють медіа, що мають комерційні, соціальні та ідеологічні причини подавати її тим чи іншим чином.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Особистість – це людина, вихована суспільством. Залежно від типу суспільства, його політичного режиму, культурного рівня розвитку та інших чинників ми отримуємо сформовану людину, з певним світоглядом, свідомістю, набором цінностей і норм поведінки. Кожен тип суспільства намагається виховати людину та громадянина, що будуть «зручними», лояльними до цього суспільства. Інструменти, які використовуються, щоб впливати на особистість, широкі та різноманітні. В сучасному світі особливо впливові засоби, що формують масову свідомість – мас-медіа.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Мас-медіа – канали поширення масової комунікації. До основних мас-медіа відносять періодичну пресу, радіомовлення, телебачення, інтернет-медіа, кінематограф.

Масова комунікація – процес збору, опрацювання та поширення соціальної інформації через спеціальні канали на велику та розташовану в різних місцях аудиторію.

ВПРАВА 1. Робота з мультфільмами

ЗАВДАННЯ 1

Перегляньте російські мультфільми про персон міжнародної політики, керівників певних держав «Личности»: Лукашенко дарує Путіну і Медведєву вкрадену бензопилу «Дружба» та «Відповідь Лаврова НАТО».

Додатки. Тема 1. Вправа 1. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. До кого спрямовані ці мультфільми? Яка їхня аудиторія?
2. З якою метою створено ці мультфільми?
3. Який стиль подання інформації?
4. Які мова та зображення цих мультфільмів?
5. Які враження викликають образи особистостей, поданих у мультфільмі?
6. Які уявлення будуть сформовані в людини після перегляду такого роду мультфільмів?
7. Чи помітний підтекст у цих мультфільмах і який?
8. Які маніпуляції ви помітили?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Запропоновані мультфільми – один зі способів інформаційної війни. Складні питання міжнародної політики потрактовуються у простій, на перший погляд, примітивній, веселій, доступній формі. Лідери різних країн, окрім «обраної», постають гротескними персонажами. Поряд зі звеличенням одного лідера бачимо приниження інших персон. Подібна пропаганда розрахована на широкого споживача і спрямована на формування культу особистості певного лідера і величі певної держави.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Мультфільм – це анімація, вид кіномистецтва, твори якого створюють шляхом знімання послідовних фаз руху намальованих або об'ємних об'єктів.

ВПРАВА 2. Робота з фотографією

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Фотографія – це мистецтво, наука і практика створення зображення шляхом запису випромінювання або за допомогою світлочутливого матеріалу, такого як фотоплівка, або в електронному вигляді.

У ширшому розумінні фотографія – це мистецтво отримання фотознімків, де основний творчий процес полягає у пошуку композиції, освітлення, моменту для фіксування життя.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Фотографія – це зафіксована частинка реальності, історичної дійсності. Вона виступає як історичний документ, як зафіксований доказ певної події.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно розгляньте фотографії.

Фото 1. Степан Бандера

Фото 2. Ілюстрація до допису «Странности истории: как из предателей и убийц пытаются сделать национальных героев»

ЗАПИТАННЯ

1. Чи погоджуєтеся ви з твердженням, що на фотографії № 2 людина, зображена в центрі, – це Степан Бандера?
2. Хто і чому демонструє цей знімок як історичний документ, що засвідчує нацистську належність Степана Бандери?
3. Що показує нам підпис до фотографії? Який меседж несе цей підпис?
4. Як довести, що на фото зображення іншої людини?

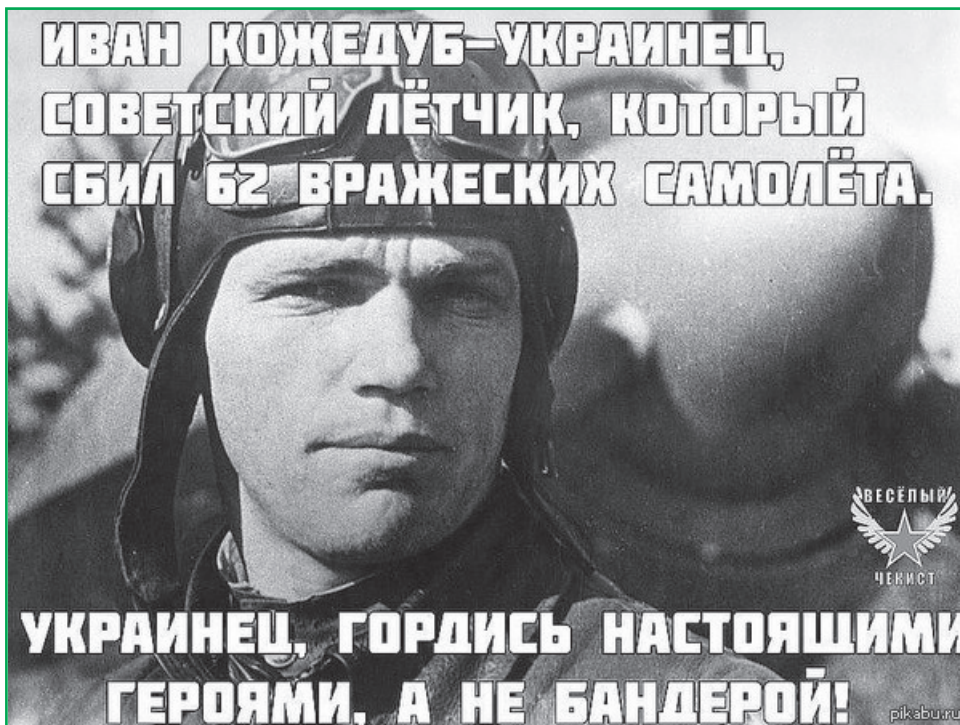
КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

На фотографії № 2 зображено Райнгарда Гелена, офіцера Генерального штабу Вермахту. Онлайн-простором російських сайтів (Гипотезы и Факты, <http://gifakt.ru/archives/index/strannosti-istorii-kak-iz-predatelej-i-ubijc-pytayutsya-sdelat-nacionalnyx-geroev/>; Союз Русского Народа, <http://www.srnrem.info/2015/04/21/sodomit-stepan-bandera/>; Интересные факты со всего мира, <http://interesplanet.ru/sotrudnik-germanskogo-abvera-stepan-bandera-v-tsentre-v-nemetskoy-forme/>; Оперативные вести, <http://ovesti.ru/world/8884-ukrainskie-nacionalisty-proveli-v-centre-kieva-fakelnoe-shestvie-v-pamyat-o-stepane-bandere.html>) розповсюджується ця фотографія, де стверджується, що в кадрі Бандера з різними негативними підписами і коментарями, звинуваченнями в нацизмі. Цей знімок використовується для дискредитації історичної постаті Степана Бандери.

ЗАВДАННЯ 2

Розгляньте такі фотографії.

Это ждёт и остальных фашистов

ЗАПИТАННЯ

1. Порівняйте зображення українців на фото, що демонструються. Як передаються образи (позитивно, негативно, емоції, риси...).
2. Про що говорять надписи на фото?
3. Хто і з якою метою створив ці надписи?
4. На кого розраховані такого роду послання (меседжі)?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Фотографія впливає на формування суспільної думки, тим, що першочергово створює ілюзію правдивості. Саме тому фотографії широко використовуються задля пропаганди, для формування образу ворога та героя, створення негативної чи позитивної репутації тощо. Емоційно

забарвлена візуалізація укорінює на підсвідомому рівні стереотипний образ, який складно декодувати.

Працюючи із зображеннями Степана Бандери, ми на практиці побачили, як формується негативний образ одного з символів української визвольної боротьби, і створюються відповідні міфи. Декодувати їх можна лише за допомогою критичного мислення і всебічного аналізу правдивих джерел.

ЗАВДАННЯ 3

Попрацюйте в 5 групах зі статтею історика, кандидата історичних наук, на той час директора Галузевого державного архіву СБУ Володимира В'ятровича «Бандера: старі та нові міфи» розміщені на сайті Центру досліджень визвольного руху.

Додатки. Тема 1. Вправа 2. Завдання 3 >>>

ЗАВДАННЯ 4

Кожна група досліджує певний міф про Бандеру: «терорист», «ко-лаборант», «авторитарний лідер», «розкольник», «лише символ» і дає відповідь на питання:

1. Як і чому створювався міф?
2. Кому це вигідно?
3. Які методи використав автор для розвінчання міфу?
4. Які ще методи можна використати?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Коли ми говоримо про визначну історичну особистість, важливу для певного народу, нації, країни, то не варто бездумно довіряти мас-медіа, як із країн, що прагнуть знівелювати значення цієї постаті, так і тих, які закликають лише до поклоніння. Щоб сформулювати об'єктивне ставлення варто проаналізувати історичні факти та зібрати якомога більше правдивої і перевіреної інформації. Джерело історичних фактів – щонайперше історичні документи.

Розглянемо, які існують типи джерел.

Первинні – це оригінальні джерела, що не інтерпретують інформації. Це дослідницькі звіти, фотографії, щоденники, листи (зокрема й електронні, оригінальні твори мистецтва). Під час використання первинних джерел варто робити поправку на суб'єктивний фактор.

Вторинні – надають постачальники інформації, коли та вже була проінтерпретована, проаналізована і підсумована. Це наукові статті, книжки, критичний аналіз тощо.

Третинні джерела – компіляції, вказівники й інші організовані джерела: реферати, таблиці, енциклопедії.

ЗАВДАННЯ 5

До яких джерел інформації належать:

1. Промова.
2. Документальний фільм.
3. Стаття у Вікіпедії?

Поясніть, у яких ситуаціях ви б зверталися до кожного з зазначених джерел.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Постать Степана Бандери з другої половини 1940-х рр. потрактовує радянська, а потім російська пропаганда як посібника фашистів. Відповідно, прихильників української державності ще з 1946 року радянська пропаганда почала називати фашистами-бандерівцями. Відомий український дослідник медіа Г. Почепцов вважає: «Назвавши когось «фашистом», пропагандист активує автоматичну реакцію негативного характеру, бо вітчизняна війна вписана в мізки глядача як головна символічна подія всієї історії XX століття. І це робило як радянське, так і пострадянське кіно і телебачення – головні машини символізацій».

Перемога у війні стала одним з основних приводів для національної гордості. З постійним підтвердженням значущості Росії, яка врятувала колись цей світ. Література, мистецтво спочатку переживало, рефлексувало травму війни, але з часом це стало загальником масової культури. А учасник Великої Вітчизняної, як і силовик та ветеран двох кавказьких воєн стали головними героями російських телесеріалів, які здатні встановити та підтримати світопорядок.

Російський науковець і публіцист С. Кара-Мурза пояснює використання такого ярлика, як фашизм: «Ярлик фашизму – потужна зброя. Злочини німецького нацизму залишили в пам'яті такий глибокий слід, що слово «фашизм» стало очевидним і безперечним позначенням абсолютного зла. Політичного противника, якого вдавалося пов'язати з фашизмом, відразу очорнювали в очах суспільства так, що з ним уже можна було не рахуватися. Він уже не мав права ні на трибуну, ні на діалог. Він отримував «чорну мітку».

ЗАВДАННЯ 6

Зробіть підбірку російських фільмів і серіалів, дія яких відбувається на території України в часи Другої світової війни та в 1946–56 рр.

Як зображені українці?

Як зображені учасники УПА?

Чому, на вашу думку, це відбулося?

ВПРАВА 3. Робота з документальними фільмами

ЗАВДАННЯ 1

Перегляньте документальні фільми про Івана Мазепу:

1. Фільм Артура Вількенса «Гетьман Мазепа. Анафема».
2. Фільм, знятий на замовлення Українським інститутом національної пам'яті, «Гетьман Іван Мазепа».

Додатки. Тема 1. Вправа 3. Завдання 1 >>>

Після перегляду кожного документального фільму, працюючи в групах, дайте відповідь на перелік запитань.

ЗАПИТАННЯ

1. Яка основна ідея фільму? На чому автор акцентує увагу?
2. Який образ Мазепи подано?
3. З якою метою знято цей фільм?
4. Хто замовник фільму?
5. На яку аудиторію розрахований фільм?
6. Як автор використовує інтонацію, мову і на які мовні епітети спирається, щоб підкреслити особистісні риси Мазепи.
7. На які авторитети або докази покликається автор і чому?

ЗАВДАННЯ 2

Порівняйте результати відповідей на запитання.

Методом дискусії визначте можливості документального кіно як мас-медіа. Під час дискусії окресліть: які емоції ви відчували під час перегляду фільмів, який з фільмів вам видається правдивішим і чому.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Попрацювавши з відеоматеріалами ми побачили, як формується образ певної історичної персони. Також стає зрозуміло, що документальне кіно може переслідувати як навчальні цілі, де максимально об'єктивно викладено факти з життя особи, так і бути ідеологічно забарвленим (пропагандистським). У першому фільмі Мазепу показано як зрадника (Юду), особливо релігійного, наголошується на тому, що він був прихильник єзуїтів і цим шкодив православ'ю. Другий фільм, знятий на історичних документах, показує Мазепу в образі великого будівничого, мецената, що підтримував розвиток науки і культури, наголошує на його величезному внеску в розвиток церкви в Україні, підкріплюючи це зображеннями храмів тощо. Подібних фільмів багато, а які розповідають історичну правду можна з'ясувати лише шляхом перевірки, вивчаючи першоджерела. Переглядаючи кінострічки важливо розуміти, з якою метою і для кого формується образ історичної персони: у першому випадку автори продовжують презентувати погляд Петра І, який послідовно нищив основи української державності і козацтво, вбачаючи в українцях «гарматне м'ясо», яке можна було використувати в російських війнах. У другому фільмі ми спостерігаємо різноманіття історичних джерел: пам'ятники архітектури, матеріальні пам'ятки також можна віднести до їх числа. Дикторський текст не апелює до емоцій.

ЗАПИТАННЯ

Якби ви створювали документальний фільм про історичну особистість, які б джерела інформації ви використали?

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Документальне кіно (неігрове) – засноване на зніманні життєвих фактів.

Слова-маркери – допомагають відрізнити думку від фактів, розпізнати оцінну інформацію, наприклад «хунта», «бандерівці», «українські фашисти», тощо; можуть бути не тільки іменниками, а й прикметниками, дієсловами або словосполуками.

Джерела:

1. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелещенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.
2. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун]. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
3. В'ятрович В. Бандера: старі та нові міфи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?bandera_stari_ta_novi_mifi&objectId=1068824.
4. Закон України про телебачення і радіомовлення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3759-12&p=1239267667879110>.
5. Литвин С. Суд історії: Симон Петлюра і Петлюріана [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/evshan/petlyurap.htm>.
6. Кара-Мурза С.Г. Кто такие русские / С. Г. Кара-Мурза. – М.: ЭКС-МО, Алгоритм-Издат, 2010. – 240 с.
7. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. – 201 с.
8. Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя 8 (9) клас. Плани-конспекти уроків / за ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, О. П. Мокрогуза. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. – 190 с.
9. Почепцов Г. Символическая система, стоящая за российскими пропагандистскими операциями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/society/georgiy-pocheptsov-simvolicheskaya-sistema-stoyashhaya-za-rossiyskimi-propagandistskimi-operatsiyami.html>.
10. Туоминен С. Педагогические аспекты формирования медийной и информационной грамотности / С. Туоминен, С. Котилайнен. – М.: Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям и образованию, 2012. – 142 с.
11. Чи став Бандера брендом Львова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/mainmedia/chy_stav_bandera_brendom_lvova_20014.html.

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. <http://gifakt.ru/archives/index/strannosti-istorii-kak-iz-predatelej-i-ubijc-pytayutsya-sdelat-nacionalnyx-geroev/>
2. <http://pikabu.ru/tag/Степан%20Бандера/hot>
3. <http://www.novorossia.org/istoria/8981-15-oktyabrya-1959-goda-likvidirovan-ideolog-ukrainskih-nacionalistov-i-organizator-oun-i-upa-stepan-bandera.html>

Джерела відео:

1. Лукашенко дарує Путіну і Медведєву вкрадену бензопилу «Дружба» <https://youtu.be/9M9n47q-HGU>
2. «Відповідь Лаврова НАТО» <https://youtu.be/TWU-T1TAhy8>
3. Фільм Артура Вількенса «Гетьман Мазепа. Анафема» <https://www.youtube.com/watch?v=EIyIabUX4Xo>
4. Фільм, знятий на замовлення Українським інститутом національної пам'яті, «Гетьман Іван Мазепа» <https://www.youtube.com/watch?v=WG5tmolQX7s>

Джерела текстів:

1. «Бандера: старі та нові міфи» http://zaxid.net/news/showNews.do?bandera_stari_ta_novi_mifi&objectId=1068824

Соціалізація особистості

ТЕМА 2.

Мета заняття: формування навичок критичного аналізу відеоджерел, друкованих медіатекстів; формування вміння розпізнавати маніпуляції та техніки впливу, розуміння ризиків, які несе спілкування в соціальних мережах, усвідомлення захисту приватного простору в соцмережах.

Ключові слова та поняття: медіасоціалізація, контент, відеокліп, мультфільм, відеогра, інтернет, соціальна мережа, кіберсоціалізація, телесеріал, ток-шоу, реаліті-шоу.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, підбірка відеоматеріалів, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер.

Методи і техніки: міні-лекція, робота з медіатекстами, робота з відеоматеріалом, робота в групах, відкритий мікрофон, дискусія.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Медіасоціалізація – процес розвитку особистості під впливом медіа (кіно, телебачення, інтернету). Це набуття особистістю за допомогою мас-медіа навичок існування в суспільстві, знань про норми і цінності соціуму.

В сучасному світі ми багато уваги приділяємо формуванню загальнолюдських цінностей і моральних якостей особистості. Це відбувається через традиції, звичаї та культурні надбання народу, які прививають естетичні смаки, виховують різнобічну особистість. Кінематограф, театр, опера, балет удоступнені сьогодні здебільшого через посередницт-

во інших медіа. Більшість дітей мають необмежений доступ до телебачення та інтернет-ресурсів, з яких вони черпають моделі поведінки в суспільстві. Соціалізація відбувається під впливом мультфільмів, відеоігор, телепередач, телешоу та телесеріалів, соціальних мереж та інших медіапродуктів.

ВПРАВА 1

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Контент – це зміст мас-медіа або те, що міститься у медіа.

ЗАВДАННЯ 1

Піднімають руки ті, хто:

- дивиться телебачення,
- слухає радіо,
- читає газети/журнали, книжки,
- користується телефонами, планшетами, комп'ютерами,
- користується інтернетом.

Фронтальна бесіда:

1. Згадайте, з якого віку ви користуєтесь медіа.
2. До яких медіазасобів у вас є доступ дома?
3. Чи існують у вас якісь обмеження у користуванні медіазасобами?
4. Чи вас хтось навчав аналізувати/розуміти медіаконтент?

Пригадайте останній тиждень вашого життя. Подумайте, якими медіа ви користувалися і який медіаконтент вживали, скільки приблизно часу, і заповніть медіащоденник (у запропонованій схемі в пустих клітинках біля кожного виду медіа та контенту, що ви використовували, поставте позначки «+» та вкажіть приблизну кількість часу, яку ви відводите на той чи інший вид медіаконтенту).

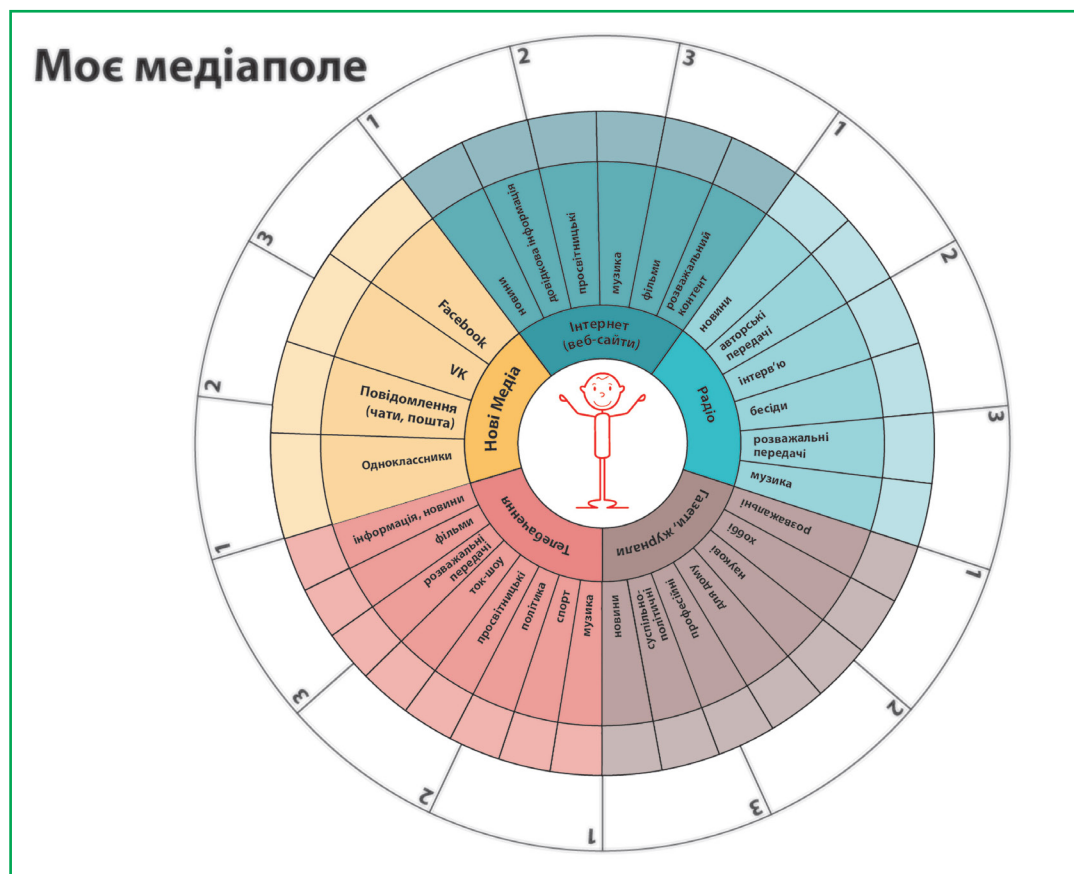
Проаналізуйте заповнену схему.

ЗАПИТАННЯ

1. Скільки приблизно часу ви відводите взаємодії з медіа? (Порахуйте час зазначений у своїх схемах).

2. Яким медіа ви віддаєте перевагу? Чому?
3. Якому медіаконтентові ви віддаєте перевагу? Чому?
4. З якою метою ви використовуєте ті чи ті медіа?
5. Чи ви задумувалися про те, яку кількість часу ви відводите на взаємодію з медіа?
6. Про що свідчить заповнена вами схема?

Джерело: Навчання медіаграмотності громадян. Посібник для тренерів. – К.: IREX, АУП, StopFake, 2016. – 200 с.

Додатки. Тема 2. Зображення >>>

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Медіа – невід’ємна частина нашого життя. Неможливо уявити молоду людину без медіа. Ми всі щоденно користуємося ними пасивно чи активно, з медіаджерел ми дістаємо інформацію, емоцію, спілкування. Медіа формують наш світогляд. З одного боку, ідентифікація з різними героями дозволяє моло-

дим людям «приміряти» на себе різні ролі, але, з іншого, – за умов надмірного впливу, можуть обмежити саморозвиток. Це коли ви приміряєте на себе сконструйований медійний образ і думаєте, що ніколи не будете таким багатим/красивим/спортивним. Або коли легкість, з якою відбувається насилля в медійному світі, приміром, коли цей один із законів жанру в бойовику, переноситься в реальний світ, де кров – це вже не фарба в руках гримера.

Сьогодні використання медіа молодими людьми має соціальний характер. Через медіа ви знаходите собі друзів і однодумців, змінюєте свої ролі в колективі та соціумі. Нерідко віртуальний світ надає ту підтримку і можливості для реалізації, які ви не завжди знаходите в реальності. Зрештою, він допомагає вам співпереживати іншим і через те поділяти інші точки зору, пізнавати різні історії.

Тому потрібно замислюватися над тим, яку інформацію ми хочемо отримувати, аналізувати пропонований нам контент, критично оцінювати джерела інформації і формувати культуру споживання медіапродуктів.

ВПРАВА 2

Музика, як і соціальні мережі, сьогодні серед найпоширеніших видів розваг. Медіаповідомлення в цих видах медіа кодують фахівці, і їх ви можете «розкодувати», дешифрувати відповідно до власного досвіду, уподобань, обізнаності, системи цінностей тощо.

На формування світогляду особистості, її смаків та поведінку впливає музичне мистецтво.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Відеокліп – це короткий за тривалістю відрізок відео, призначений для ілюстрації пісні або музичної композиції. Відеокліпи випускають для промоції дисків виконавців і це – своєрідна реклама продукції.

Перегляньте кліп групи KREM'L «Бери мене», що транслюється на телеканалі М1

Додатки. Тема 2. Вправа 2 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Яка мета створення кліпу?
2. Що пропагує цей кліп?

3. На яку вікову аудиторію розрахований кліп?
4. Які норми поведінки виховує цей кліп у молоді?
5. Кому вигідна трансляція таких кліпів?
6. Хто має нести відповідальність за інформацію, яку несе цей кліп?

Методом відкритого мікрофона обговоріть, який вплив на розвиток особистості можуть спричинити трансляції такого роду продуктів і як вберегтися від цього впливу?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Музика має надзвичайно сильний емоційний потенціал. Ліва половина мозку керується логікою і відповідає на письмову інформацію, тоді як права – за «картинку» і музику. Відповідно, музика здатна дуже широко емоційно впливати за обмежений відрізок часу. Тому кожного разу, коли ми емоційно «зчитуємо» музичне медіаповідомлення, ми повинні питати себе:

Провідник яких цінностей і уявлень цей відеокліп?

Творці зазначеного медіапродукту пропагують педофілію, порнографію, вказуючи шлях до «дорослішання» через псевдосвободу, схилиючи до сумнівних цінностей на шляху соціалізації особистості, підмінює досягати мети та престижу «легко», продаючи своє тіло. Подібні медіапродукти не мають обмеження і будь-який підліток може мати доступ до них, тож необхідно формувати культуру критичного мислення і культуру споживання медіа через діалог і дискусію щодо побаченого.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Критичне мислення або критичний аналіз – це набір усвідомлених дій і навичок, завдяки яким ми можемо оцінювати чиюсь або свою інформацію на предмет того, чи вона достовірна, чи маніпулятивна.

ВПРАВА 3

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Відеогра – один з видів електронних медіа. Дії гравців координує комп'ютерна програма, що організовує ігровий простір і може виступати в ролі партнера або встановлювати зв'язок між гравцями.

Нині відеоігри – один з основних засобів комунікації дітей і молоді. Гру створюють спеціальні компанії, також їх створення може бути частиною державної культурної політики. Участь у створенні гри беруть фахівці: арт-директори, дизайнери, дизайнери звуку, програмісти, художники. Ігри створюють заради отримання прибутку, що надходить від продажів цільовій аудиторії реклами, яка демонструється під час гри, продажу внутрішньоігрових компонентів.

Кількість комп'ютерних ігор досить широка, як одно-, так багатокористувацьких. Є ігри:

Екшн (Action) – бійки, «стрілялки», де використовуються рефлекс та швидкість реакції для подолання ігрових обставин; пов'язані з битвами.

Стратегії – їх сенс полягає в плануванні та виробленні певної стратегії для досягнення якоїсь конкретної мети, наприклад перемоги у військовій операції, гравець керує не одним персонажем, а цілим підрозділом, підприємством чи навіть всесвітом.

Пригоди – гравець керує ігровим персонажем, який рухається по сюжету та взаємодіє з навколишнім світом у межах певної історії та виконує зумовлені сценарієм завдання для досягнення мети пригодницької гри.

Рольові ігри – мають розважальний характер, тут учасники беруть певні ролі та колективно створюють історію або слідуєть уже наявній, ухвалюють рішення.

Логічні ігри – для досягнення мети гри треба думати, розмірковувати, робити висновки.

Симулятори – технічні, спортивні, економічні, побачень та інші – призначені для формування уявлення про дійсність і відображають певні реальні явища та властивості у віртуальному середовищі.

Враховуючи широку мережу ігор, що стала можливою завдяки сучасним інтернет-технологіям, приставкам та мобільним пристроям можна говорити про створення віртуального ігрового світу, в який занурюється особистість. В процесі гри особистість розвиває моторику, пам'ять, вчиться логічно та образно мислити, ухвалювати рішення, розвивати самостійність і відповідати за власні дії, робити прогнози. При всіх позитивних моментах ігор, вони також мають ряд негативних особливостей. Насамперед вони здатні замінити справжній світ віртуальним, через що втрачаються навички спілкування з однолітками. Ігри мають ефект зомбування та затягування у віртуальний світ. Багато ігор містять сцени насилля та агресії. Найгіршим наслідком може стати ігроманія та залежність.

Також кожна гра – це медіаповідомлення. За допомогою історії, персонажів, жанру, мети, особливостей візуальної і музичної реалізації формулюються «меседжі» – послання до користувачів.

ЗАВДАННЯ 1

Ознайомтеся з низкою відеоігор:

1. Counter-Strike

Призначена для мережевої гри, де гравці мають змогу проводити мережеві битви, можна грати за терористів і спецзагонівців із застосуванням багатьох видів зброї.

Перегляньте трейлер.

Додатки. Тема 2. Вправа 3. Завдання 1 >>>

2. Manhunt

Сюжет: головний герой Кеш мав бути страчений, але колишній голлівудський режисер, що втік від суспільства в злочинне і виснажене місто, підкупив лікарів, які повинні були стратити Кеша, і замість смертельної ін'єкції вони вводять йому снодійне. Режисер створює і поширює фільми про переслідування і розправи над жертвами. Він вибирає Кеша як головного героя для свого нового фільму, загання його в райони, що належать бандам, і змушує вбивати їхніх членів, знімаючи все на камери, встановлені по всьому місту. Кеш не радий такому становищу. Йому вдається втекти від пильних

охоронців і дістатися до самого режисера. Відеогра має великий вміст насильства та жорстокості.

Перегляньте трейлер.

Додатки. Тема 2. Вправа 3. Завдання 1 >>>

3. Hitman

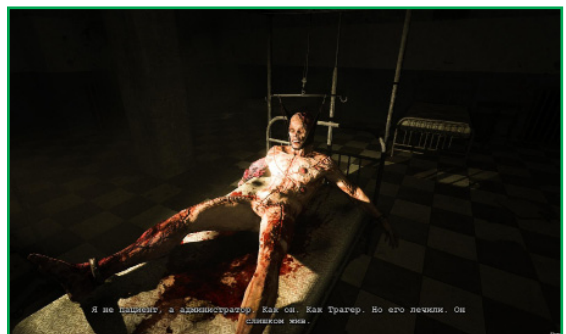

Гра-симулятор, де головний герой «безшумний вбивця». Мета гри – виконати місію, отримати віртуальні гроші за вбивство, оновити зброю та змінити особистість.

Перегляньте трейлер.

Додатки. Тема 2. Вправа 3. Завдання 1 >>>

4. Outlast

Сюжет гри розгортається у психлікарні, де багато вбивств, жорстокості, садизму, дослідів над пацієнтами.

Перегляньте трейлер.

Додатки. Тема 2. Вправа 3. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. З якою метою створені ці відеоігри?
2. Які емоції викликають запропоновані відеоігри?
3. Яку поведінку пропагують ці відеоігри і чи вона моральна?
4. Які розвивальні ігри ви знаєте?
5. На вашу думку, в які ігри варто грати, а які краще не використовувати? Відповідь обґрунтуйте.
6. Як ви вважаєте, коли і скільки краще грати у відеоігри?

ЗАВДАННЯ 2

Об'єднавшись у малі групи, напишіть 10 правил стосовно ігор, що визначають їх режим, час, обсяг, цінності.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Відеоігри – популярний медіаконтент, що активно використовується, особливо молоддю. Ігри, що мають у своєму сюжеті багато насилля та жорстокості, розробники рекомендують для дорослих гравців, від 18 років, тому варто зважати на ці рекомендації, з метою збереження власного психічного здоров'я. Щоб запобігти залежності, необхідно дотримуватися правил використання і дозування ігор.

ВПРАВА 4

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

У ХХІ столітті більшість людей не уявляють свого існування без інтернету, яким можна користуватися не лише з допомогою комп'ютера, а й з використанням телефонів і смартфонів. Сучасна людина постійно в режимі онлайн, тобто на зв'язку. Це вплинуло на трансформацію соціальних комунікацій. Інтернет відкрив людині цілий світ можли-

востей для спілкування. Таким ресурсом стали соціальні мережі. Нині майже немає молоді людини, яка б не була їх учасником.

У соціальних мережах людина спілкується, шукає друзів та однодумців, ділиться досягненнями та інформацією, обмінюється новинами, фотографіями, слухає музику, дивиться відео. Спілкування в них здається цілком позитивним і безпечним. Однак часто людина навіть не усвідомлює, що віртуальний світ, в який вона занурюється починає переважати над реальним, людина все більше часу починає проводити у соцмережах.

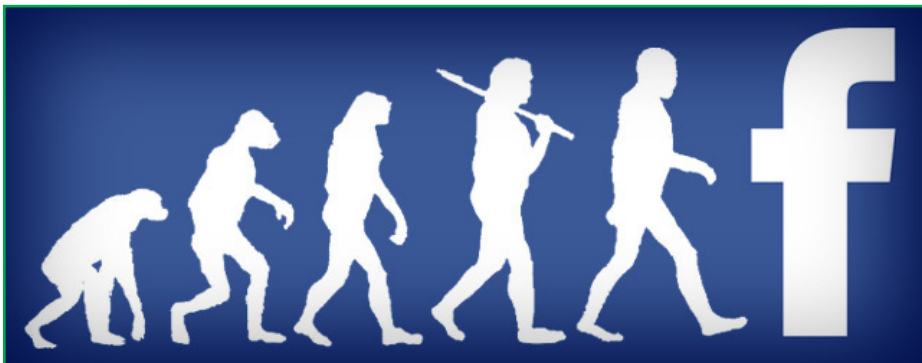
СЛОВНИКОВА РОБОТА

Соціальна мережа – це веб-сервіс, віртуальна спільнота, що складається з людей з однаковими інтересами, нахилами, діяльністю.

ЗАВДАННЯ 1

Ознайомтеся з постом.

ЗАПИТАННЯ

1. Що зображено на малюнку?
2. Про що говорить зображення?
3. Які висновки можна зробити, розглядаючи його?

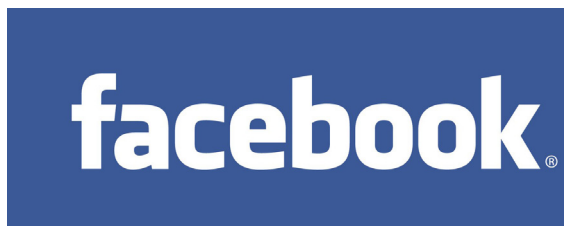
КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та інтернету сприяв новому етапові еволюції людства. Людина стала частиною загальнопланетного об'єднання і дістала легкий доступ до глобального

спілкування з мешканцями різних частин Землі, що дозволяє розширити свої можливості.

ЗАВДАННЯ 2

Ознайомтеся з наведеною нижче статистикою.

За повідомленням Марка Цукерберга, 24 серпня 2015 року вперше в історії існування соціальної мережі її добова відвідуваність пере-

вищила один мільярд осіб, що становить приблизно сьому частину від чисельності всього людства. На 28 січня 2016 р. кількість користувачів досягла 1,6 млрд.

ВКонтакте – станом на квітень 2016 року зареєстровано 350 млн користувачів.

Одноклассники – на березень 2016 року кількість зареєстрованих учасників – понад 280 млн.

Twitter – близько 320 млн користувачів.

ЗАПИТАННЯ

1. Якими соціальними мережами ви користуєтеся. Чому?
2. Яка соціальна мережа найпопулярніша серед ваших ровесників і чому?
3. Про що свідчить наведена статистика з використання соцмереж?
4. Які переваги дає спілкування в соцмережі в інформаційному суспільстві?
5. Які загрози може нести віртуальне спілкування в соцмережах?
6. Запропонуйте заходи профілактики користування соцмережами?

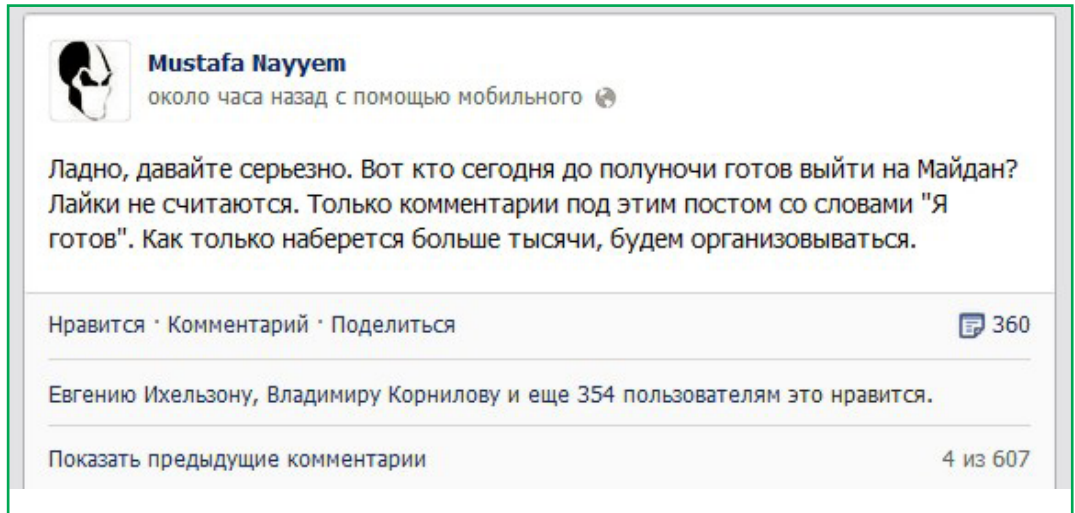
КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Нині соціальні мережі не лише засіб спілкування та самовираження, а й потужний засіб формування суспільної громадської думки.

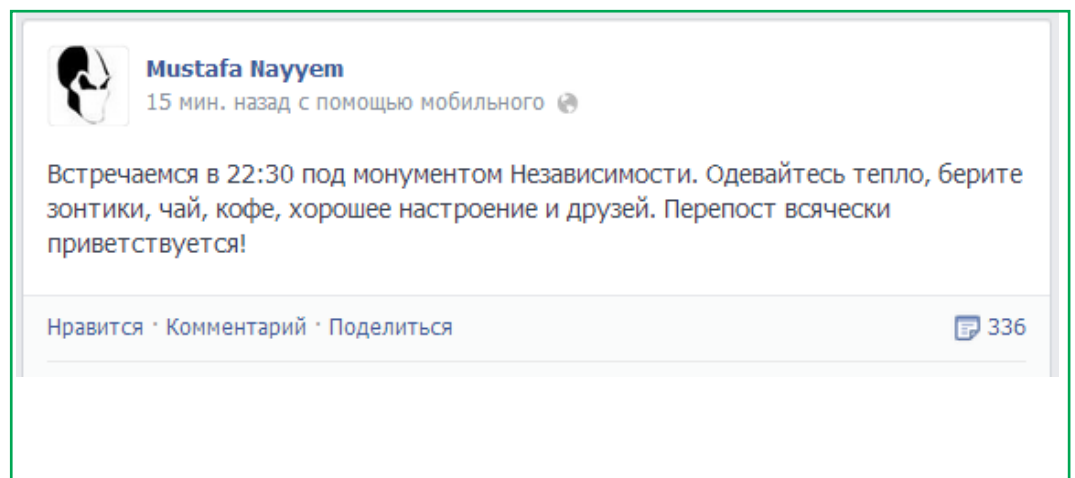
ЗАВДАННЯ 3

Розгляньте пост Мустафи Найєма у фейсбуці від 21 листопада 2013 року о 19:55.

Через годину після публікації кількість коментарів перевищила шістсот, а охочих вийти на Майдан – тисячу.

Далі було повідомлення:

ЗАПИТАННЯ

1. Який наслідок мало це повідомлення?
2. З якою метою повідомлення було надруковане?
3. Який вплив мають соціальні мережі на формування громадської думки та розвиток громадянського суспільства в Україні?
4. Які є механізми, що забезпечують відповідальність за меседжі, оприлюднені в соціальних мережах?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Повідомлення надруковане Мустафою Найємом вважається початком Майдану та Революції Гідності. Саме соціальні мережі відіграли важливу роль в інформуванні суспільства, його організації в період боротьби та стали засобом антиросійської пропаганди. Однак завжди треба критично ставитися до масових медійних джерел, бо вони використовуються не лише для шляхетної мети, а й для негативних цілей: дестабілізації в суспільстві, поширення вигідної окремим силам інформації, формування відповідних суспільних і емоційних настроїв, зомбування. Тому критичне мислення та медіаосвіта вкрай потрібні для формування культури використання не лише соцмереж, а й інтернет-ресурсів загалом.

Вплив соціальних мереж на суспільство різний. З одного боку, людина стає залежною від віртуального світу, загальнодоступною стає персональна інформація, чим можуть скористатися зловмисники. Також людина втрачає навички реального спілкування, в неї може бути фобія спілкуватися з людьми, вона стає відлюдником. А з іншого боку, до позитиву слід віднести можливість спілкуватися з будь-якою людиною з будь-якого куточка планети та конфіденційність, що дозволяють реалізовувати потреби людини, уможлиблюють знайомства і занурюють у культуру інших народів і рас тощо. Спілкування в інтернеті важливе для людей з обмеженими можливостями, тут вони можуть здобувати повноцінну освіту, роботу, спілкування.

Через соціальні мережі набувають і розвивають необхідні для подальшого життя навички. Сучасні дослідники вживають поняття «віртуальна комп'ютерна соціалізація» або «кіберсоціалізація».

Кіберсоціалізація – соціалізація особистості в кіберпросторі – процес змін структури самосвідомості особистості, що відбувається під впливом і в результаті використання нею сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій у контексті життєдіяльності.

ВПРАВА 5

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Один з найпотужніших і наймасовіших сучасних медіа – телебачення, що також виступає джерелом інформації, освіти, політичного і культурного виховання людства. Більшість каналів сучасного телебачення переважно пропагує новинний та розважальний продукт. Передачі, які транслюються, розраховані на широку публіку та масове споживання, що, своєю чергою, впливає на формування світогляду людини, її вподобань, ставлень, культури.

Ознайомтеся з одноденною програмою передач декількох каналів:

Р

СТБ

05:55

"Вікна-Новини".

06:30

"Все буде добре!".

08:15

"Все буде смачно!".

09:10

"За живе!".

10:20

"Зіркове життя". "Щасливі покірні дружини".

11:20

"Битва екстрасенсів".

13:10

"Україна має талант! 3".

16:00

"Все буде добре!".

18:00

"Вікна-Новини".

18:30

"За живе!".

19:55

"Врятуйте нашу сім'ю 4", 1 ч.

22:00

"Вікна-Новини".

22:45

"Врятуйте нашу сім'ю 4", 2 ч.

00:05

"Один за всіх".

01:15

Х/ф "Кінець "Сатурна". 📺

02:55

Нічний ефір.

1+1

05:00

"Шість кадрів".

05:50

"Телемагазин".

06:00

ТСН: "Телевізійна служба новин".

06:45

Інформаційно-розважальна програма "Сніданок

з 1+1".

07:00

ТСН: "Телевізійна служба новин".

07:10

Інформаційно-розважальна програма "Сніданок

з 1+1".

07:35

М/с "Маша і ведмідь". 🐻

07:45

Інформаційно-розважальна програма "Сніданок

з 1+1".

08:00

ТСН: "Телевізійна служба новин".

08:10

Інформаційно-розважальна програма "Сніданок

з 1+1".

08:35

М/с "Маша і ведмідь". 🐻

08:45

Інформаційно-розважальна програма "Сніданок

з 1+1".

09:00

ТСН: "Телевізійна служба новин".

09:10

Інформаційно-розважальна програма "Сніданок

з 1+1".

09:30

"Чотири весілля 3".

10:50

"Міняю жінку 2".

12:00

ТСН: "Телевізійна служба новин".

12:20

Т/с "Свати 6", 1 с. 📺

13:25

"Ворожка".

14:05

"Сліпа".

14:45

"Не бреш мені 4".

15:45

"Сімейні мелодрами 3".

16:45

17:00

ТСН: "Телевізійна служба новин".

17:10

Прем'єра. Т/с "Чорна троянда", 106 і 107 с.

19:30

ТСН: "Телевізійна служба новин".

20:30

"Чистонews".

21:00

Т/с "Свати 6", 2 с. 📺

22:00

"Світ навиворіт 6".

23:15

ТСН: "Телевізійна служба новин".

00:00

Х/ф "Час". 📺

02:05

Х/ф "Вежа". 📺

03:55

"Шість кадрів".

04:35

"Телевізійна служба розшуку дітей".

04:40

"Телемагазин".

Інтер

05:45	12:25
"Подробиці".	"Судові справи".
06:35	14:00
Мультфільми.	Новини.
07:00	14:20
Новини.	"Судові справи".
07:15	14:30
"Ранок з "Інтером".	"Сімейний суд".
07:30	15:20
Новини.	Т/с "Снайпери. Любов під прицілом", 1 с. 📺
07:35	16:00
"Ранок з "Інтером".	Новини.
08:00	16:15
Новини.	Т/с "Снайпери. Любов під прицілом", 1 і 2 с. 📺
08:10	17:45
"Ранок з "Інтером".	Новини.
08:30	18:05
Новини.	Ток-шоу "Стосується кожного".
08:35	20:00
"Ранок з "Інтером".	"Подробиці".
09:00	21:00
Новини.	Т/с "Впізнай мене, якщо зможеш", 16–18 с. 📺
09:20	23:45
Х/ф " <u>Горобини</u> грона червоні", 1 і 2 с. 🍿	Х/ф "Три товариші", 2 с. 🍿
11:05	00:45
"Слідство вели..." з Леонідом <u>Каневським</u> .	Т/с " <u>Банкірши</u> ", 3 і 4 с. 📺
12:00	02:15
Новини.	Т/с "Скандал", 2 сезон, 11 і 12 с. 📺
	03:35
	Т/с "Впізнай мене, якщо зможеш", 16–18 с. 📺

(Вчитель може запропонувати свій варіант телепрограми).

ЗАПИТАННЯ

1. Як часто ви дивитеся телебачення і які передачі?
2. Які передачі переважають у програмі каналів?
3. Чому саме ці жанри передач переважають?
4. Які ще телесеріали та телешоу ви знаєте?
5. З якою метою транслюються шоу і серіали?
6. Яка якість цих передач?
7. Який вплив на людину мають серіали та шоу?
8. Чому канали транслюють запропонований продукт?
9. Хто фінансує такого роду телепередачі і з якою метою?
10. Назвіть та проаналізуйте якісні телевізійні передачі, що можна порекомендувати для перегляду широкій аудиторії. Чому ви обрали ці програми?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Проаналізувавши програми найпопулярніших сучасних каналів, ми бачимо, що значну більшість становлять різні телесеріали та телешоу.

Вам були запропоновані для аналізу телепрограми найрейтинговіших українських телеканалів. Сьогодні близько 90% українців черпають з новинних телепрограм інформацію. Телеканали – це медіапідприємства, що діють з метою отримання прибутку і формування суспільної думки.

Як комерційна організація, телеканал має приваблювати якомога більше глядачів, бо від величини аудиторії залежить вартість рекламного часу – одного з основних джерел прибутку телеканалів. Досвід показує, що серйозна і ґрунтовна інформація приваблює менші аудиторії, ніж розважальні програми. Саме тому в програмах телеканалів переважають ситкоми та необтяжливі телесеріали.

В українській ситуації ще друга мета превалює в телебізнесі, тому що телеканали належать відомим бізнесменам – політикам, фінансово-олігархічним групам, які прагнуть активно впливати на політикум і соціум і, відповідно, контролюють медіаконтент. Тож медіа, з якими ми щоденно стикаємося, переслідують ідеологічні, політичні та комерційні цілі.

ЗАВДАННЯ 1

Учні об'єднуються у 3 групи. Кожна дістає для аналізу один з чільних телеканалів. За допомогою пошукової роботи в інтернеті учні мають відповісти на такі питання:

1. Які телепродукти виробляє медіа?
2. Хто цільова аудиторія?
3. Як багато людей ним користується?
4. Чи впливає це на комерційну успішність телеканалу? Яким чином?
5. Коли розпочав діяльність телеканал?
6. Чи вдалося вам виявити інформацію про його власників?
7. Які типові повідомлення створює це медіа?
8. Подобається воно вам чи ні?

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Телесеріал, телевізійне шоу – художній або документальний твір, що складається з багатьох серій і призначений для демонстрації на телебаченні з метою залучення й утримання аудиторії телеканалами.

Ток-шоу – жанр телепередачі, телевізійної дискусії, обговорення питань загального інтересу, поглядів. Зазвичай у ток-шоу беруть участь запрошені експерти з якихось конкретних питань, запрошені гості, але буває, що також присутні і глядачі.

Реаліті-шоу – різновид розважальної телевізійної передачі та онлайн-трансляції. Сюжет – показ дій групи (або груп) людей у наближених до життя обставинах, де події розвиваються вільно, без попередньо визначеного сценарію, а глядача переконують, що він стає свідком не розіграної вистави, а реальних сцен із життя.

Реаліті-шоу впливають на психіку глядачів, особливо молодих, з несформованим смаком, характером і переконаннями, надаючи як еталонні зразки для наслідування не зовсім адекватну поведінку учасників, нерідко на межі пристойності. Низькопробні серіали та шоу дають викривлені уявлення про сім'ю, родинні стосунки та дружбу, про ставлення до навчання, праці, поведінки в суспільстві.

Отже, телевізійний матеріал часто використовують для творення псевдореальності. Тому для адекватного сприйняття телевізійного продукту необхідно свідомо оцінювати впливи, запрограмовані його виробниками на всіх рівнях. Аналітичний підхід до медійного послання дає глядачеві змогу вийти з ролі об'єкта маніпулятивного впливу телебачення й самостійно визначати справжній сенс, мету й цінність телевізійного витвору.

В багатьох країнах уже існує громадське телерадіомовлення, мета якого надати змогу виражати погляди тим групам, які не мають впливу на медіа, подавати якомога різноманітніше життя суспільства, не переслідуючи комерційних чи державних інтересів. Подібні проекти розвиваються і в Україні. Це – Громадське радіо, Громадське ТБ, на базі Національної телерадіокомпанії України створюється Національна суспільна телерадіокомпанія України (НСТУ), яка розвиватиме в Україні суспільне мовлення.

Джерела:

1. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелещенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.

2. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: ЦВП, АУП, 2016.

3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун]. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
4. Навчання медіаграмотності громадян. Посібник для тренерів. – К.: IREX, АУП, StopFake, 2016. – 200 с.
5. Понимание медиа: основы медиаграмотности. Учебное пособие для преподавателей. Дойче Велле. – 160 с.
6. Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя 8 (9) класу. Плани-конспекти уроків / за ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, О. П. Мокрогуза. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. – 190 с.
7. Туоминен С. Педагогические аспекты формирования медийной и информационной грамотности / С. Туоминен, С. Котилайнен. – М.: Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям и образованию, 2012 – 142 с.
8. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси [Електронний ресурс] / Ю. А. Данько // Сучасне суспільство. – 2012. – Вип. 2. – С. 179–184. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2012_2_25.
9. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Телесеріал>
10. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ток-шоу>
11. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Реаліті-шоу>
12. <http://businesslife.today/break/kolichestvo-polzovatelej-facebook-dostiglo-1-5-mlrd-chelovek/>

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. Counter Strike <http://cs-servera.net/counter-strike>
2. Manhunt <https://uk.wikipedia.org/wiki/Manhunt>
3. Hitman <http://melleum.com/320677-final-fantasy-xiii.html>
4. Outlast <http://www.gameoverblog.fr/dossier-outlast>
5. Еволюція Facebook <http://timtal.com/find-facebook-id/> або <http://mashable.com/2011/09/22/facebook-profile-evolution/#jHaCtlO5mEqO>
6. Facebook <http://businesslife.today/break/kolichestvo-polzovatelej-facebook-dostiglo-1-5-mlrd-chelovek/>
7. ВКонтакте https://vk.com/page-47200925_44240810
8. Однокласники <http://socialnye-seti.com/socialnaya-set-odnoklassniki/>
9. Twitter <http://www.dw.com/uk/twitter-святкує-10-років-21032016/av-19131769>
10. Пост Мустафи Найема http://www.20khvylyn.com/netcat_files/84/104/Mustafa_Nayem_zovet_na_Maydan_2.JPG

Джерела відео:

1. Кліп гурту KREM'L «Бери меня» <https://www.youtube.com/watch?v=5fEL6uCqlHQ>
2. Трейлер гри Counter Strike <https://youtu.be/If5uraIH2ug>
3. Трейлер гри Manhunt https://youtu.be/VehXYWV_SKI
4. Трейлер гри Hitman <https://youtu.be/bB2-HCCKrGg>
5. Трейлер гри Outlast <https://youtu.be/MGFt8UWFNWw>

Людина та індивідуальність. Субкультури*

ТЕМА 3.

Мета заняття: формування навичок роботи з кінохронікою, карикатурою, газетними текстами та іншими видами медіатекстів; формування вміння декодувати пропаганду в медіатекстах.

Ключові слова і поняття: культура, субкультура, масова свідомість, фейлетон, карикатура, документальне кіно.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота з історичними кінодокументами, робота з фотографією, газетою, карикатурою, робота в групах, дискусія.

Вчитель пропонує учням визначити зміст слова «культура». Далі — розкрити, як учні розуміють поняття «субкультура», які ознаки має субкультура; чому, коли вони бачать людину в чорному одязі, з вибіленим обличчям та чорними нафарбованими очима, вони говорять, що це готи, якщо проїхала людина на мотоциклі з банданою та в шкіряних обладунках її одразу ідентифікують як байкера.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Культура — відкрита для пізнання символічна система цінностей, переконань і поглядів, які формують сприйняття і поведінку — абстрактний ментальний код, сукупність різних способів самовираження у фор-

* цей розділ був раніше опублікований у посібнику для вчителя «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін» за підтримки Програми Матра Міністерства закордонних справ Королівства Нідерландів

мах спілкування, це принцип зв'язку людини з суспільством та спосіб її вступу до соціального життя. Культура — це духовне і матеріальне досягнення людей в усіх сферах діяльності в різні епохи.

Субкультура — це культура окремої соціальної групи, що чимось відрізняється від загальної культури, системи цінностей, яка панує в суспільстві.

Представники певної субкультури мають свої переконання, стиль і спосіб життя. Вони виділяються своїм зовнішнім виглядом, зачіскою, одягом, символікою, слухають специфічну музику.

ВПРАВА 1. Робота з вирізками з радянських газет

НЕЗВАНЫЕ ГОСТИ

МНОГОЕ видел старый Цюрих, но такое — впервые. На прошлой неделе в этом швейцарском городе состоялось неслыханное событие — международный конгресс... стилиг. Среди трехсот «делегатов» были детины двухметрового роста и безусые юнцы. Цюрихцы, зная «традиции» стилиг, пришли в ужас от дурных предчувствий.

Молодчики из парижских погребков и танцевальных залов, двойники американских ковбоев и лондонские «тедди-бойз», итальянские «челентано» и поклонники прославленного Элвиса Пресли собрались в Цюрихе, чтобы решить «жизненно важную» задачу: создание международной организации стилиг. Эта организация должна выработать свой устав и намерена получить равные права с другими международными ассоциациями.

Зачем вдруг западноевропейским бездельникам понадобилась своя «международная» организация? Как сообщает итальянская газета «Павезе», получившая информацию из неофициальных источников, заправилы этого сборища стремятся к тому, чтобы отвести все упреки, которые постоянно раздаются в адрес западных стилиг.

Напрасные старания! Не спасет стилиг-дебоширов и «международный» конгресс, заседания которого проводились при закрытых дверях. Слишком уж запятнана их репутация, слишком хорошо известны их нравы!

Пресс-служба «Известий»,
15 ноября.

Стилиги на улицах Цюриха.

«СЭР, УСТУПИТЕ ШТАНЫ!»

Для познания счастья всегда чего-нибудь не хватает. Или того, или другого. Иной раз сущего пустоша.

Так рассуждал Валерий Наумович, входя в вестибюль гостиницы «Метрополь». Будем справедливы к этому юноше: у него были все основания рассуждать подобным образом.

[illegible]

Разрешите показать, что такое телятские штаны. Это ушнее с перекосом обладание бочком, в которые влезает кобын за пять минут до начала выноса. Одним словом, вещь околотебесная.

Итак, перед нашим пером стояла трудная задача—развить бдительность плейшаров и обмануть незаметное око докучалы.

— Вам него, гражданин? — нежизно спросил
гвардеец.

— Силь ю пав, сир, сента шочия, халто! — подыма Валерий единым духом, произведя тем самым страшный опустошение в своем старомодном ботинке. И, не глядя на сползающего старика, «шагающее» далеко шагнул вверх по мглистою козру. На третьем этаже он спрыгнул в длинный, слабо освещенный коридор и замер: счастье длилось ему навстречу, обогнала длинные ноги сухощавого двенадцатилетнего с синевой в губах.

— Сор,— залепетал Калковский, гадливо при-
глядываясь к нему и к его лицу.— Продайте шкуру...

Иностранец осклабилася:

— Уот ду ю уот?
Календарный замесался в помехах слов:
— Аэ шуд зайе... куэтиэ штаиэ, поминиваеиэ?
Ерехон то ести...

Джентльмены тоже жались. И через десять минут заларей Катковский вышел из номера, где проживал его новый знакомый. Удача была неожиданной. За каких-то три сотни интурист охотно расстался со штанинами и даже от подарил своего подпояска опьяневшему от счастья мизантропу. Интуристу загоревшие волосы (правда, с густою желтой дырой). Вот что значит меткий джентльмен!

Пока Валерий Калюжный, зажав под мышкой драгоценный сверток, бежит домой, а сукоцарский иностранец, сплотив пальцы, пересчитывает миллионы, темноволосые подкалываются некоторые наблюдатели.

Вечером у стеновых постелей «Метрополя», «Империала», «Эмпериалка» маячат толстые фигуры пилеис. Их хочется ухватить за безымянные боченники глазами и суетными нитками ивового на тотальности. Они пленники мечей. Они жаскут стать красными. Но красноту для них воплощают в постерных неконкретных нозотлах, ступах цвета надирной дымки и в рубашках, на которых запечатлены трюнические замки и рекламные модели клинотро.

Любой проколотый мною иностранец, проколотый на пинк-но-тизмента такое же впечатление, как нусом тонкой печени на выдвинутого фокстерьера. Пинк облизывается, поджимает хвост и покорнобно скудит.

— АИ уму купити падижа, аскеи энд асе, что к ззе!
Эту концыцу фразу не раз произносил Валерий Неаполюний. Описание достижений его колларатного субъекта не заняло бы и одной строчки. Зато на акты и прелюдии, освещающие его реальную деятельность, у работников мнандии ушел добрый колларам бумаги.

По вечерам из квартиры 134 дома номер 62 по Ленинградскому проспекту доносятся звуки, которые напоминают войну: расстреливают детей в дупную мартовскую ночь. Это Валерий Калюжников вместе со светскими дамами и главными залетниками отпраздновал рождество. А затем из случайных подруг в негласно именуются шведки, демонстрируя высшие достижения западной цивилизации — аэра-клуб.

В промежутках между веселыми ссорами друзья, обнимаясь,

в иностранное баракло, бродит по столице, твердо уверенным, что он дьявольски похож на франто с восточного Пикадилье. Вот и я сам, в редакции, Казекозый принимаю таким молодого лордом, изгнанным из Кембриджа за неуспеваемость.

— Зачем вы продавали иностранцам нефть? — спросил мэр.

И безоговорочно политическими предрассудками своей мамы.

Юный эстет с скромно уклончал о том, что изображение богоро-

[illegible]

Важнейшей изюминкой творчества Казанского Клементия Захаров — тоже творений — приключил невероятный роман и законченных шпильке. Самое замечательное, что ему удалось, вопреки, после окончательного десятилетия, — это реализовать, пламенный парнейковский чудом и несколько зыбкой шпильки костюма. Дилетант Захаров-коммерсант пользуется широкой популярностью среди континентально-бархатников. Первенец из его заварки называется иностранным гостем с общими воплями: «Господи! Блестящий гость!» Однако в гостеприимстве Захаров — у него — коммерсант — при желании пролетит в один из номеров, который напоминает американские туристы, потребовали удостоверение личности. Захаров малокоммерчески полагался на доброту и снова с заметным раздражением аккомпане.

— Я есть Гондурас, Коста-Рика, Гонимайт?
Возникла ли новая формация?

— Не Гондурас ты, а шалашай,— заметил швейцар, выпроваживая элегантно прохаживающегося.

Вот почему так успешное протекает торговая деятельность слесари одного из московских научно-исследовательских институтов Александра Громова. В их команду помогают их соратники Ключенко. Вот и в последний раз добыча была обильна: шесть пар меховых чулок, четыре пачки смесей, две узкие толстые рубашки и даже пластмассовые плевачки, толстые ботинки. И Александров злит. Не обидели. Но испортились. Ах, слесари и плевачки. Ради зарплатного штифта готовы попортить даже чувствительное оборудование.

Молодых шапкозавов породила преданность. Никто из них не знает, что такое труд. И если Калиткиному пришлось однажды поработать на строительстве, то лишь по решению народного суда.

Может показаться странным, что у Каложниного, Захарова и воспитанники замашки шарнирных рылец. Ведь их отцы и матери не валуются ни плясках Флориды и не флансируют по Монмартру. Но у этих положительных родителей есть одна слабость: они потонули-то решким, что их возлюбленные чада дожили почти живых, наследных принцев.

— А что вы хотите от моего ребенка? — возмущается Варвара Матвеевна Калашникова. — Он молодой, пусть переберется. И вообще, какое вам до него дело?

Есть дело, Парвара Марвасович!
Возлевоурастание бароломизации своим иалным пресмыкатель-
ством перед заграниценным трилем бросает тень на нашу молод-
дежь. А это уже клеветник нас всех.

До сих пор действенная борьба с триахонниками ведется разве что лишь гостиничными швейцарами. Прокуроры и судьи разводят руками: «Что поделаешь с барахонщиками? Ведь в их действиях нет состава преступления, предусмотренного Уголовным кодексом».

Но если к ним неприменима ни одна из статей Уголовного кодекса, то основной принцип социалистической морали — кто не работает, тот не ест — подходит наверняка.

D. INTOP

Ну, чем, скажете, не великий музей! Школа, плац, богемно-монашеские — все с плеча натуралиста. Галереи Календарный иже не моят. Тонкая душа аиста не выносит запаха отсыревшего.

ЗАПИТАННЯ

1. Коли вийшла ця газета?
2. Про що хотів сказати автор заголовками статей газет?
3. Хто міг бути автором таких публікацій?
4. Хто замовник публікацій?
5. Кому адресовані статті?
6. Хто діставав вигоду від поширення такої інформації?
7. Яка основна мета цих меседжів?

Після завершення обговорення кожна пара відповідає на питання. Вчитель на фліпчарті (дошці) фіксує відповіді.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Запропоновані вирізки були опубліковані в газетах — засобах масової інформації та пропаганди 50–60-х рр. XX ст. на теренах Радянського Союзу. Причинами подібної пропаганди було формування спільності — радянського народу, однаковості, виховання в радянській молоді «класової ненависті» до ворогів народу, до образу «іншого», не схожого на загал.

Перші стиляги, що почали виділятися — це були діти радянської еліти, так звана «золота молодь», яка мала змогу купувати іноземний одяг та інші речі. Слово «стиляга» було зневажливим і ворожим, бо радянська ідеологія засуджувала ідеологію та субкультуру стиляг, порівнюючи її із західним капіталізмом, що «загнивав». Тому радянська система пропаганди всілякими методами намагалася вести боротьбу з прозахідними елементами, формуючи упереджене негативне ставлення до представників субкультури стиляг.

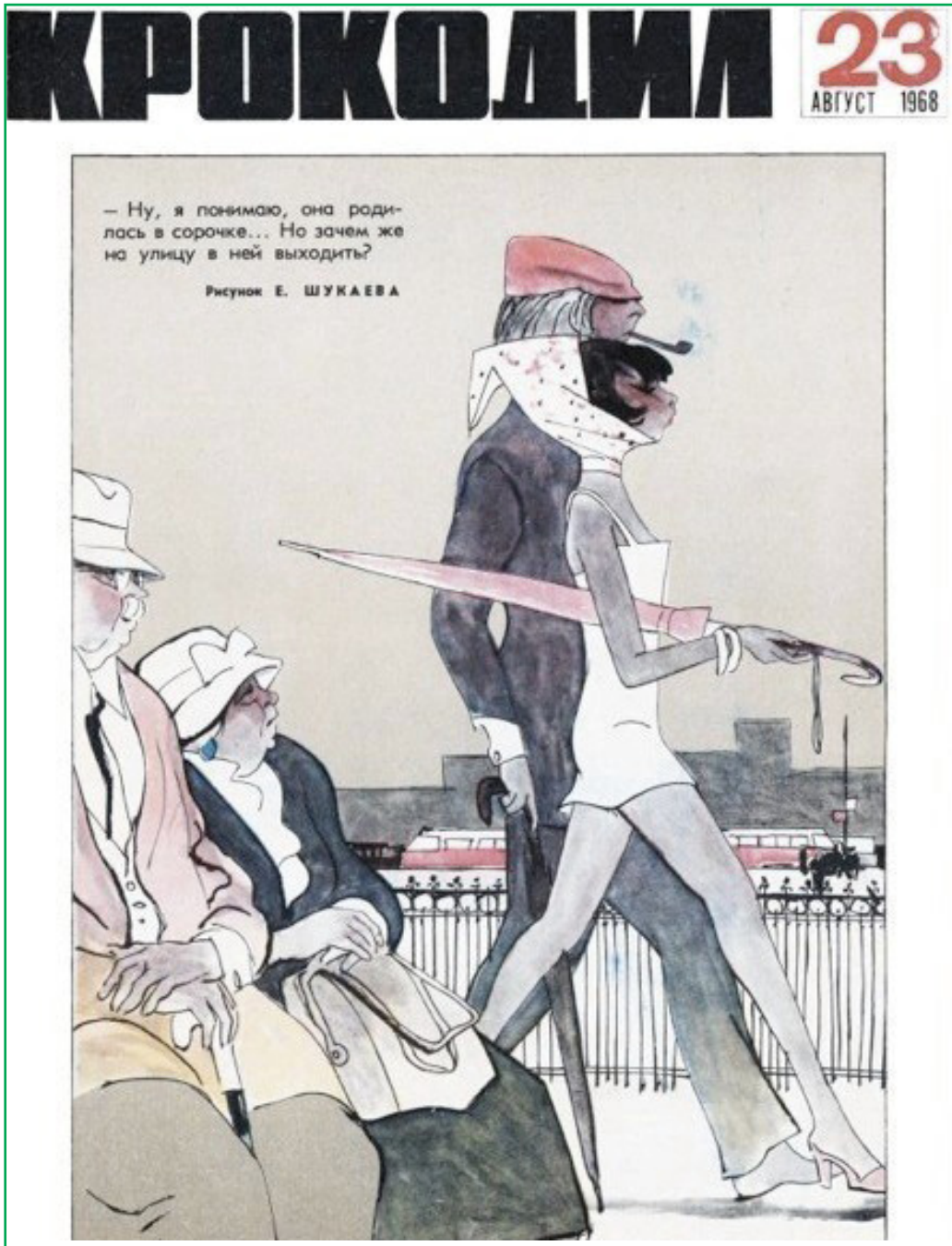
Стиляги зображувалися підбивниками радянської системи та ідеології, бо вони зовсім не цікавилися політикою, ігнорували піонерське і комсомольське життя, були індивідуалістами, а тому незручними для «державної машини».

Діставши ярлик неблагонадійних елементів стиляги не мали змоги здобувати хорошу освіту, роботу та постійно піддавалися переслідуванням і перебували під пресом радянської тоталітарної машини.

ВПРАВА 2. Робота з радянською карикатурою та плакатом

Учні працюють у групах, ознайомлюючись із зображеннями та текстовим супроводом.

ЗАПИТАННЯ

1. Хто і для кого створив ці агітплакати і карикатури?
2. Який вплив мали ці плакати на радянську людину?
3. Яка мова текстів, що супроводжують зображення?
4. Чому вживали такі негативні слова?
5. Яке враження складається у вас, коли дивитесь на ці агітплакати?
6. Що нового ви дізналися, дивлячись на ці зображення?
7. Який вплив мали такого роду меседжі (суть повідомлення)?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Для боротьби з антирадянськими елементами – стилями пропагандистська машина використовувала різні методи впливу. Один з них – агітплакати та карикатури, які у викривленій перебільшеній формі зображають недолугість стиляг, їх меншовартість та аморальність. Написи на плакатах і карикатурах зроблені мовою ворожості та несуть негативне навантаження. Стиляг порівнюють з мавпами, підкреслюють продажність їхніх душ, що вказує на їх неповноцінність. Так агітплакати як медійні засоби масової пропаганди в радянському суспільстві використовувалися для формування масової суспільної свідомості.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Масова свідомість – це сукупність ідей, уявлень, почуттів, настроїв, що відбивають усі сторони життя суспільства, доступні масам і здатні викликати інтерес.

Масова свідомість формує суспільну думку, зокрема ставлення до різноманітних соціальних спільнот, верств і класів, груп людей до подій та фактів соціальної та політичної дійсності.

ВПРАВА 3. Робота з фейлетонами

Один із засобів пропаганди та формування масової свідомості – фейлетон.

...Был он Гришей, но сейчас
Носит имя Гарри...
Каждый день в обычный час
Гарри на бульваре.
Вон, собой любуясь, встал,
На девиц глаза.
Книг давно он не читал,
Не бывал в музеях.

Б. Тимофеев. «Гарри».
(«Крокодил», 1953)

Им повстречаться было суждено,
Хоть противоположны их натуры.
Объединяет этих двух — одно:
Полнейшее отсутствие культуры.
Один влюблен в сверхмодные штаны.
Другой — в полустлевшие рубашки, —
А нам, друзья, стилиги и перья
Ни в отдыхе, ни в деле
не нужны...

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Фейлетон — це сатиричний жанр художньо-публіцистичної літератури, що висміює негативні явища в суспільному житті.

Учні ознайомлюються з текстами фейлетонів.

На основі прочитаного вони створюють образ стилиги.

Учні діляться своїми створеними образами стилиги.

ЗАПИТАННЯ

1. Чому ви саме такий образ стилиги змалювали?
2. На чому ви зосередили основну увагу, описуючи фейлетон?
3. Що більше вплинуло на створення вашого образу: текст чи зображення?
4. Чи замислювалися ви під час аналізу, що зображення могло бути замовне і неправдиве та відповідати запитам конкретних осіб?
5. Знаючи вже про історію стилиг і аналізуючи ці фейлетони, як ми можемо протидіяти засобам пропаганди?

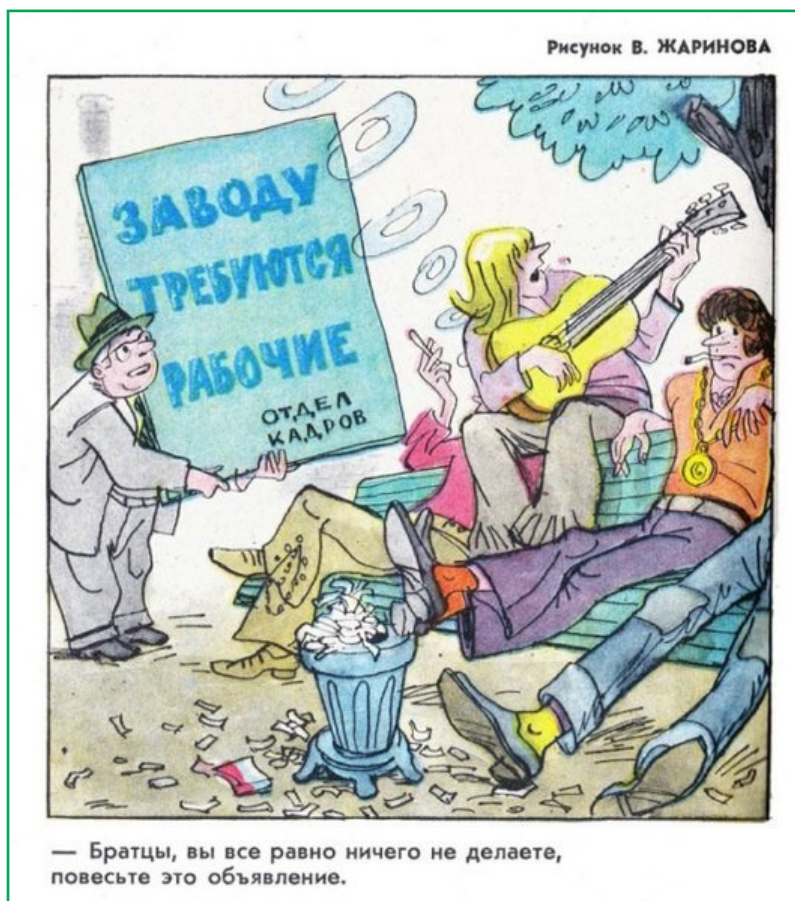

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

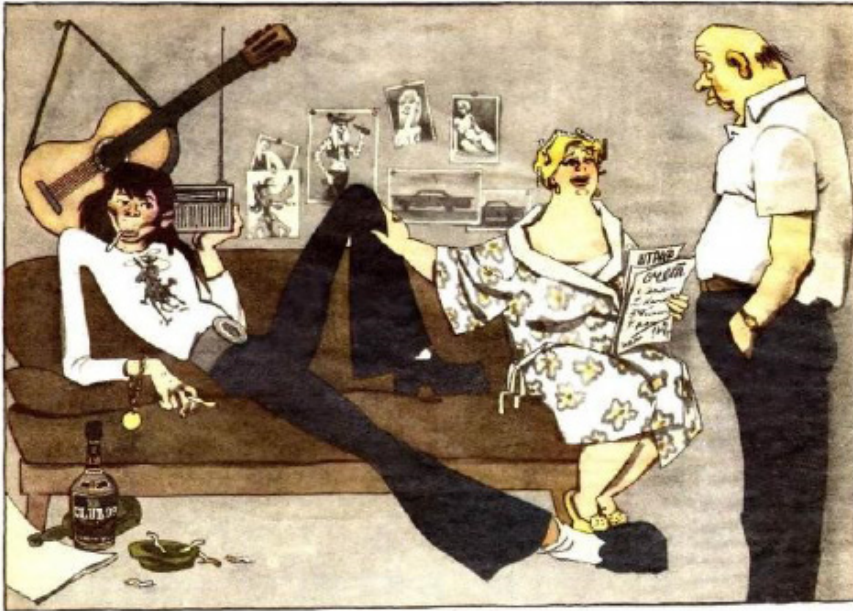
Посеред стиляг траплялись і діти радянської еліти і представники робочого класу. Стиляги власне бажали слухати музику, яка їм подобається, носити модний одяг. Та це завершувалось виключенням з комсомолу, звільненням з роботи тощо. «Досі аполітичні молоді люди, після того, як в 20 років їх життя починали ламати, починали замислюватися, а чи так непереможна Радянська влада, якщо довжина волосся, крій піджака або стиль музики сприймаються, як ідеологічна диверсія» — писав дослідник субкультур Дмитро Козлов. На прикладі цих меседжів з фейлетонами ми бачимо, як діяла система пропаганди, створюючи негативний образ «інакодумних» груп людей, протиставляючи цю спільноту загалові.

ВПРАВА 4. Робота з карикатурами, які зображають хіпі

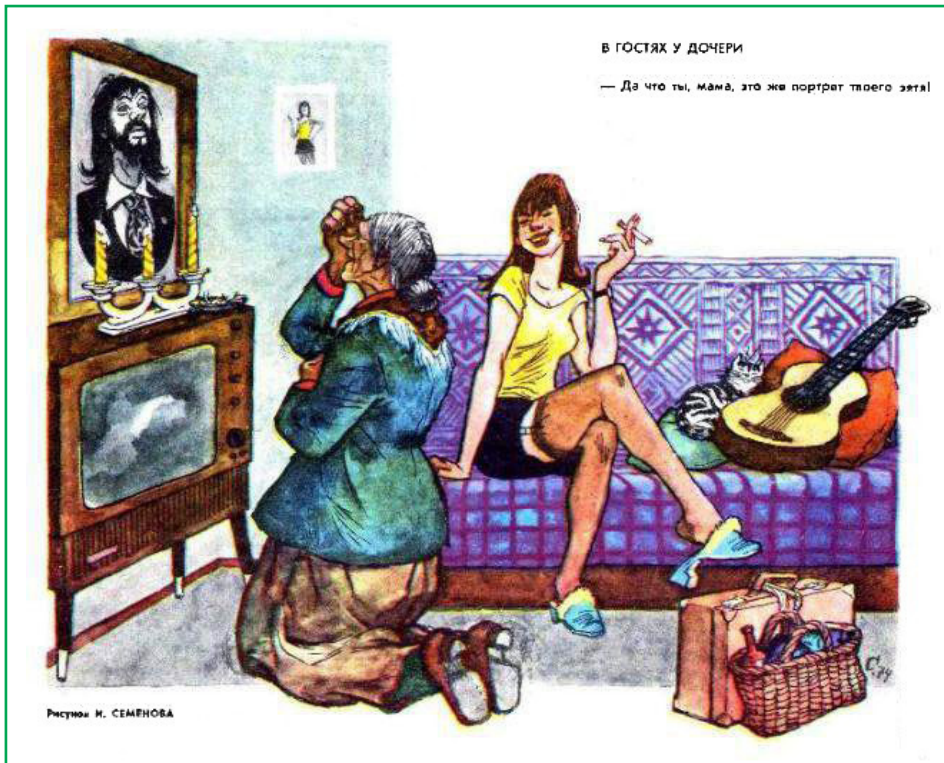

— Вот и помощник подросток...
Рисунок Ю. УЗБЯКОВА

— Придется тебе устроиться еще не подставив ребенок
вырос, потребностей у него стало больше...

Рисунок
Я. САМОЙЛОВА

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Карикатура — це навмисно смішне або спотворене зображення предмета або особи, часто містить коментар, пов'язане здебільшого з поточними політичними чи соціальними подіями або особистостями, спрямоване на привертання уваги до них, їх висміювання та критику.

Учні ознайомлюються з карикатурами.

Учні роблять висновки про стиль життя субкультури хіпі.

ЗАПИТАННЯ

1. Хто створив ці карикатури?
2. До якого історичного періоду належать ці карикатури?
3. Чому хіпі зображували у такому вигляді?
4. Яка мета такого зображення хіпі?
5. Кому було вигідне таке зображення хіпі?
6. Яке значення для формування масової свідомості мали такого роду зображення?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Субкультура хіпі бере початок з кінця 60-х рр. XX ст. і походить з США. Перші хіпі боролися з пуританськими правилами життя деяких протестантських громад, вважали себе дітьми природи, пропагували любов і пацифізм. Одне з їхніх відомих гасел — «Кохайтесь, а не воюйте»!

Суть ідеології хіпі становлять такі положення:

1. Людина має бути вільна.
2. Досягнути свободи можна лише змінивши внутрішній світ людини.
3. Вчинки внутрішньо вільної людини спрямовані на захист власної свободи як найбільшої цінності.
4. Краса і свобода тотожні і їх реалізація — це духовна проблема.
5. Всі, хто поділяє ці принципи, утворюють духовну спільноту.
6. Духовна спільнота — ідеальна форма співжиття.
7. Всі, хто думає інакше, — помиляються.

На території Радянського Союзу хіпі з'явилися в 70-х рр. XX ст. Радянські хіпі були культурно близькі до дисидентського середовища. Багато з них висловлювали протести проти тоталітарної системи та ідеології, інші були поза її межами. Тому образ хіпі у масовій свідомості формувався як негативний. Представників цієї течії зображували неробами (дармоїдами), неохайними, брудними, безкультурними і аморальними, тобто абсолютно протилежними до образу радянської людини — будівника комунізму.

Після слів учителя учням пропонується ще раз роздивитися зображення на карикатурах, дати свої оцінки та пояснити речі, які їм були невідомі на початку вправи.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Лише повне володіння правдивою інформацією дає змогу критично сприймати її та об'єктивно інтерпретувати на основі аналізу та синтезу. Критичне мислення та сприйняття — основа формування оцінних ставлень і суджень, що допомагає розвінчувати міфи і фейки.

ВПРАВА 5. Робота з відеороликом

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Документальне кіно — це особливий напрямок кіномистецтва, що розповідає про реальні події та явища. Фахівці стверджують, що документальне кіно — один з впливових засобів пропаганди, бо прийнято вважати, що воно використовує факти та події і має можливість їх порізнному інтерпретувати.

Учням пропонується переглянути ролик «Ленінградська хроніка № 6, лютий 1956 р.» (від 1:21 хвилини).

Додатки. Тема 3. Вправа 5 >>>

ЗАПИТАННЯ

Як частівки, що виконував дует комсомольців, вплинули на створення негативного стереотипу про стиляг?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Частівки були виконані у гротескній формі, в якій порівняно стиляг з папугою, з дівчиною-кокеткою, неохайним чоловіком без смаку, показано їх як одноосібників, які є тінню закордонних чужаків та не мають душі. Всі ці епітети створюють і закріплюють у свідомості людини негативний стереотип і формують упереджене ставлення.

Учні повторно дивляться ролик і, використовуючи методи критичного мислення, відповідають на запитання.

ЗАПИТАННЯ

1. З якою метою знятий цей сюжет?
2. Яка основна думка фільму?
3. На яку аудиторію розрахований фільм?
4. Хто замовник цього сюжету?
5. Чи можна цей ролик назвати засобом масової пропаганди?

ЗАВДАННЯ

Спробувати озвучити цей кіноролик.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Кіно — аудіовізуальний засіб поширення інформації, що має масовий характер. Кожен кіносюжет містить у собі меседжі, які посилаються широкій громадськості. Кіно впливає на емоційну сферу: звук, зображення, голос, музичний супровід, словесні акценти — все це може служити зброєю масової пропаганди. В радянські часи документальне кіно було запитуване владою. Вона позиціонувала документальне кіно як пропагандистський вид мистецтва. Особлива увага приділялась кіножурналам, або ж кінохроніці, що демонструвались перед кожним кіносеансом (саме такий вид документального кіно ви щойно переглядали). Особливу роль у кінохроніці відігравав дикторський текст — саме через нього озвучували головні тези, задля яких і створювався кіносюжет. Якщо і надавали слово героям, то це був не документальний запис, а постановне інтерв'ю, до якого герой довго готувався. Кінохроніка озвучувалась в тонстудії, отже, жоден «шматок реальності» не міг прорватися до цього цензурованого і штучно створеного кінотексту. Основна мета медіатекстів, з якими ми познайомилися — це створення і нав'язування спрощених стереотипів про певну групу людей, яка не хотіла сприймати ідеологію радянського способу життя.

ВПРАВА 6

Учні отримують місцеву пресу. Вони мають прочитати газету, порахувати на фотографіях кількість людей різного віку, які є в газеті, і заповнити таблицю.

Дівчата хлопці 0-12	Юнаки та юнки 13-19	Молодь 20-30	Чоловіки/ жінки 31-49	Чоловіки/ жінки 49-65	Чоловіки/ жінки 65 і далі

ЗАПИТАННЯ

1. Кого найчастіше ви знайшли на фотографіях в газеті?
2. Чи, на вашу думку, це відображає цілком всі страти суспільства?
3. Якою мірою у матеріалах представлена молодь?
4. Якщо представлена, то як?
5. Чи існують окремі сторінки контенту для молоді?
6. Чи часто вам трапляються матеріали про різні субкультури в газетах, на екранах центральних каналів?
7. Як ви думаєте, чому медіа, які працюють з великими аудиторіями, не звертаються до невеликих (як їм видається) груп, до певних сегментів аудиторій?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Сьогодні існує також своєрідна цензура — це цензура реклами, комерційної доцільності. Так звані мейнстрімні медіа зацікавлені в продукуванні продукту, який сприйматиме якомога більша аудиторія, а різні субкультурні групи, отже, залишаються за бортом.

Джерела:

1. Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелещенко Т.В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень. Підручник. — К.: Освіта, 2012. — 240 с.
2. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. — К.: Центр вільної преси, 2013. — 352 с.
4. <https://en.wikipedia.org/wiki/Hippie>
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Карикатура>.
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Фейлетон>.
7. <http://storoj-sergeev.livejournal.com/92703.html>

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. Вирізка з газети «Незваные гости» <http://storoj-sergeev.livejournal.com/113411.html>

2. Вирізка з газети «Сэр, уступите штаны» <http://bogdanclub.info/showthread.php?179-Сегодня-он-играет-джаз-а-завтра-Родину-продаст>
3. Журнал «Крокодил», 23.08.1968 р. <http://bigpicture.ru/?p=652558>
4. Продажная душа <http://bigpicture.ru/?p=652558>
5. <http://storoj-sergeev.livejournal.com/92703.html>
6. http://www.liveinternet.ru/community/street_hippie_style/post131900035/

Джерела відео:

1. «Ленінградська хроніка № 6, лютий 1956 р.» https://youtu.be/md-fFYdWW_o

ТЕМА 4.

Стереотипи й упередження

Мета заняття: формування критичного мислення під час роботи з різноманітними медіаповідомленнями (відеороліками, соціальною рекламою) вміння декодувати пропаганду в медіатекстах різних жанрів, долати стереотипи та упередження, розпізнавати фейки та спростовувати їх.

Ключові слова та поняття: стереотип, дискримінація, упередження, толерантність, соціальний ролик, реклама, фейк.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, підбірка відеоматеріалів, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер.

Методи і техніки: міні-лекція, робота з медіатекстами, робота з відеоматеріалом, робота в групах, дискусія.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

У нинішньому інформаційно-комунікаційному просторі дедалі частіше трапляється неправдива, «фейкова» інформація, спрямована на дискредитацію як окремої особистості, так і цілого етносу, народу чи нації. Яскравий приклад, з чим зіткнулася Україна, – формування стереотипів російськими мас-медіа щодо українців. Російська пропаганда, створюючи стереотипи, що принижують українців, має на меті завоювати більше прихильників не так серед українців, як серед власного російського народу.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Стереотип – це спрощений схематизований образ або уявлення про певний об'єкт або соціальне явище, що характеризується емоційною забарвленістю та стійкістю.

Меседж або **ключове повідомлення** – це найважливіша ідея, яку можна взяти з новини, повідомлення, блогу, інтерв'ю, репортажу, ток-шоу, фільму, літературного і музичного твору, реклами тощо. Меседж створюється для цільової аудиторії.

Цільова аудиторія – це великі групи людей, на яких спрямована діяльність того чи іншого медіа.

Фейк (фейк, від англ. fake – підробка) – навмисно зманіпульована новина. Іноді фейки – це абсолютна вигадка, фікція.

ВПРАВА 1

ЗАВДАННЯ 1

Перегляньте ролик «Азов» погрожував терактами державі Нідерланди у разі негативних результатів голосування на референдумі 6 квітня».

Додатки. Тема 4. Вправа 1. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Проаналізуйте побачений ролик. Які емоції він викликає?
2. Які враження виникли після перегляду?
3. Який меседж несе цей ролик?
4. Чи побачене і почуте викликало у вас певні сумніви? Чому?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Цей ролик – фейк, який розповсюджувався в російському інформаційному просторі. Його проаналізували журналісти проекту Stopfake.org і розмістили інформацію на своєму сайті, див. <http://www.stopfake.org/stopfakenews-96-ukrainskij-prizrachnyj-ekspress-i-lzheugrozy-azova/>, <http://www.stopfake.org/fejk-azov-prodolzhaet-ugrozhat-niderlandam/>.

В цьому відео так звані учасники батальйону «Азов» погрожують терактами державі Нідерланди в разі негативних результатів голосування на референдумі 6 квітня 2016 року.

За словами заступника командира полку «Азов» Андрія Дяченка, це брехливе відео, інформаційна провокація. І тому «Азов» просить людей брати інформацію лише з офіційних джерел.

ЗАПИТАННЯ

1. З якою метою створено фейк?
2. Чому це вигідно творцям фейку?
3. Які наслідки може мати такого роду інформація, якщо вона не спростована?
4. Як виявляти фейкову інформацію та перевіряти її?
5. Про що говорить назва ролика і як вона наштовхує на думку про неправдивість інформації?
6. Як боротися з фейками і спростовувати їх? Надайте свої рекомендації.

ЗАВДАННЯ 2

Перегляньте ще одне відео «Полк «Азов». Як зробити фейк за 20 хвилин».

Додатки. Тема 4. Вправа 1. Завдання 2 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Прокоментуйте дії бійців «Азову» з протистояння фейковій інформації. Чому бійці створили ролик у відповідь саме в такій формі?
2. Який меседж несе ролик бійців «Азову»?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Отже, ми побачили, як легко можна створити фейкову інформацію за допомогою сучасних медіатехнологій. «Фейки створюються для того, щоб поступово, крок за кроком, досягати бажаного ефекту – формування відносин, реакції до певного явища/ соціальної групи/ етнічної групи тощо», – вважають автори посібника «Навчання медіаграмотності громадян». «Що більше фейкових новин споживає людина, то більше дезорієнтованою стає». Тому кожную інформацію потрібно сприймати

критично, перевіряти її достовірність, знаходити джерела інформації, авторів і причини створення. Щонайперше слід скористатися офіційними джерелами: у цьому випадку – офіційним сайтом полку «Азов». Лише таким чином ми можемо убезпечити себе від пропаганди та створення стереотипів.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Перевіряти інформацію слід не лише під час інформаційного протистояння. Її слід перевіряти завжди. Не лише фейки підривають довіру до медіа, до цього також долучаються мас-медіа, представники яких бездумно копіюють з інтернет-медіа інформацію.

Академія української преси в 2016 році провела конкурс на створення вірусного матеріалу «Медіаграмотність – must have сучасного українця».

Команда зі Львова, переможець конкурсу, створила фейк про фільмування продовження серіалу про комісара Рекса (див. технологію створення фейку: <http://project33148.tilda.ws/>), який опублікували чимало українських медіа. Молоді журналісти розповіли, як вдалося змусити тисячі українців та представників авторитетних українських видань замислитись над власною медіаграмотністю. Прочитайте уривок з інтерв'ю:

– Як виникла ідея експерименту? Чи важко було її реалізувати?

– Експеримент ми робили в межах Школи мультимедійної журналістики, що проводили спільно Школа журналістики УКУ та австрійський університет FHWien. Темою школи була пропаганда, і ми вирішили перевірити на власному досвіді один з її інструментів – створення фейку. Хотіли побачити, як швидко він зможе поширитися у медіа. Через шість днів після створення сторінки-фальшивки новина справді з'явилася на відомих сайтах, і це довело нашу теорію, що неперевірена інформація здатна легко розповсюдитися. Для цього нам не знадобилися значні ресурси: фотоапарат, ноутбук, принтер і фантазія спрацювали. Так дійшли ще одного висновку: уявіть, що можна «впарити» людям, маючи багатомільйонне фінансування.

– Як ви вважаєте, чому фейк спрацював? Чи є в цьому провина журналістів?

– Як писали у коментарях, фейк був зроблений правдоподібно. У журналістів не виникло сумнівів, тож вони просто перепостили нови-

ну на свої сайти. У цьому є інша проблема: новинарі змушені оновлювати стрічку дуже часто, щоб не втрачати трафіка, а зробити за день 20 досконалих новин – неможливо фізично. Крім того, був вихідний, субота, і журналістам доводилося хапатися за будь-який привід, що змусить читача клікнути на заголовок. Тому це питання до редакторів, що між кількістю та якістю обирають перше.

– Як ви перевіряєте інформацію?

– Звертаємось до першоджерела або людей, що можуть мати стосунок до події. У випадку з Рексом зайшли хоча б на сайт Міністерства інформації, адже деякі редактори виправдовували те, що не було перевірки, неможливістю зв'язатися з ним у суботу.

ВПРАВА 2

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Проаналізувавши матеріали сучасних російських ЗМІ, ми бачимо породження негативних стереотипів про Україну: Україна – це невіднятна частина Росії, що не може існувати окремо, а українці – регіональна група росіян; немає самостійної української мови, Західна Україна – це осередок «бандерівців», а Львів – їхня столиця. Бандерівці – це особливо жорстокі люди, вбивці; Майдан – вияв агресії проти Росії, Крим – це територія Росії, українська армія – карателі, що вбивають мирне населення на сході України; На півдні та сході України українська армія чинить масові напади на церкви та синагоги; етнічні росіяни перебувають під загрозою в Україні, а також переслідувань і заборони зазнає російська мова та російськомовне населення; української культури не існує.

Ситуація складається не на користь України. Росіяни віртуозно маніпулюють частиною української аудиторії, висвітлюють інформацію про Україну так, як це потрібно Кремлеві, не зважаючи на принципи та етичні засади журналістики та залучаючи авторитетних науковців як джерела інформації.

ЗАВДАННЯ 2

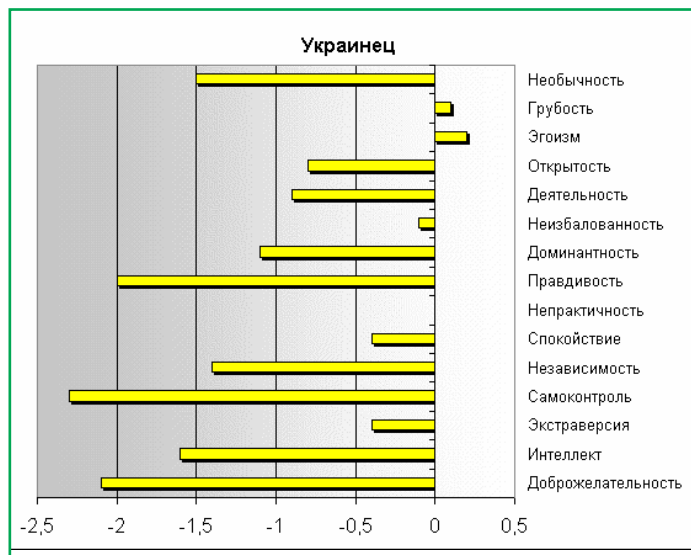
Уважно розгляньте діаграми національних якостей українців, подані доктором філософських наук, провідним науковим співробітником Інституту філософії Російської академії наук В. Шалаком.

Інструментом аналізу послужила психолінгвістична експертна система ВААЛ. Загальний обсяг проаналізованих текстів – понад 44 мегабайти. О. Шмелев і його колеги виділили 15 лексичних класів, використовуваних у російській культурі для подання особистісних рис. Одна з функцій системи ВААЛ – визначення оцінок тексту за лексичними класами, назви яких та типові характеристики різних полюсів наведено в таблиці.

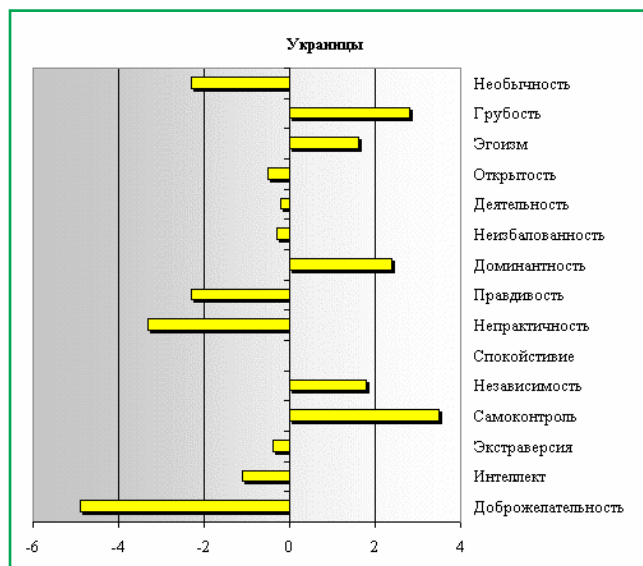
Смислова шкала	Приклад полюсу (-)	Приклад полюсу (+)
доброзичливість	злий, нелюдяний	добрий, сердечний
інтелект	дурний, тупий	вдумливий, освічений
екстраверсія	апатичний	жвавий
самоконтроль	недбалий	обов'язковий
незалежність	слабкий, ганчірка	сильний, боєць
спокій	дратівливий	поступливий, спокійний
практичність	досвідчений, практичний	наївний
правдивість	брехун	чистий, праведний
домінантність	угодовець	непоступливий
розпещеність	розпещений, примхливий	невибагливий
діяльність	той, хто зволікає	діловий
відкритість	відлюдний	розкутий
егоїзм	невибагливий	гордий, самозакоханий
грубість	вишуканий, музичний	нахабний, нечемний
незвичайність	типовий	незвичайний

У назві кожної зі шкал поданий її позитивний полюс, що якраз і є очікуваний.

Діаграма 1 показує образ українців згідно з аналізом російської художньої літератури. Діаграма 2 – зображення образів українців у російських газетах.

«Українці — пересічні, брехливі, недбалі, дурні і злі».

«Українців наділено цілим букетом не надто симпатичних рис. Вони досить пересічні, грубі, непоступливі, брехливі, розважливі, домовиті, злі».

ЗАВДАННЯ 3

1. Опишіть образ українця, який вимальовується з цих діаграм.
2. Уявіть, що ви не знайомі з українцями, а познайомилися лише з цією інформацією та літературою, що пропагує цю інформацію, які уявлення про українців у вас могли б виникнути?
3. Чому і з якою метою саме такий образ формується у свідомості росіян?
4. Хто замовник такого портрету українців?
5. До яких наслідків може привести така інформація?

ЗАВДАННЯ 4

Прочитайте уривки зі статті. По тексту робіть позначки даючи відповідь на питання: Це було мені відомо – «v» Це для мене нове – «+». Це суперечить моїм знанням і уявленням – «-». Я хочу дізнатися про це більше – «?».

Андреас Каппелер (австрійський історик української та російської тематики, професор Віденського університету, член Австрійської академії наук, іноземний член Національної академії наук України)

Мазепинці, малороси, хохли: українці в етнічній ієрархії Російської імперії

...У XVII столітті українці сприймалися імперським центром як ненадійні козаки (черкеси). Козаки, принаймні певна їх частина, були пов'язані зі степом і тому вважалися бунтівниками й потенційними зрадниками, як і калмики, кримські татари та інші кочівники. Часті коливання Богдана Хмельницького і його послідовників у політичній орієнтації між Росією, Річчю Посполитою, Кримським ханством і Османською імперією лише посилювали таку недовіру. Починаючи з XVIII століття, центр вважав щонайменше частину українців нелояльними сепаратистами, мазепинцями.

Недовіра центру до української еліти зменшувалася з поступовою інтеграцією козацьких вищих прошарків гетьманства в російське дворянство. Із середини XVIII століття багато хто з її представників – К. Розумовський, О. Безбородько, П. Завадовський і В. Кочубей – був на службі в государинь та государів Росії. Козаки-бунтівники та мазепинці

поступово перетворювалися на малоросів, вірних слуг династії. Так, у першій половині XIX століття в громадській свідомості Росії став переважати позитивний образ малоросів, що сприймалися як колоритний варіант російського народу. Незважаючи на підвищення статусу вищих прошарків Гетьманщини в ієрархії лояльності завдяки їхній успішній інтеграції у вищі кола російського товариства, наприкінці XIX століття було відроджено образ зрадників-мазепинців, щоб скомпрометувати представників українського національного спрямування і поєднати їх у громадській думці з поляками або австро-угорцями.

...Поступова акультурація козацького дворянства, що відбулася одночасно, призвела, проте, до того, що малороси перестали сприйматися центром як самостійна етнічна група. Але оскільки до рівноправного тепер із російським малороського дворянства усе частіше стали ставитися як до російського, всі українці колишнього гетьманства сприймалися як регіональний варіант росіян.

... у XIX столітті в очах росіян маси українців стали хохлами, прототипом нецивілізованого селянина. Вони перестали бути безпосереднім об'єктом царської політики і сприймалися як функція домінантної у регіоні польської або, відповідно, російської або русифікованої еліти.

...Протиставлення росіян та українців стало проблемою з початком українського національного руху, в епоху продовження формування російської нації і виникнення у другій половині XIX століття сучасного російського націоналізму. Якщо російська нація об'єднувала усіх східних слов'ян, то формування нації та національний рух українців, найбільшої за чисельністю після росіян етнічної групи імперії, безпосередньо загрожувала цілісності російської нації.

Незважаючи на репресивну мовну політику, до початку XX століття українці не перебували у центрі уваги. Найчастіше уряд та громадськість ставилися до них як до лояльних малоросів або нехитрих селян, хохлів. Російський уряд не вірив, що українці здатні власними силами сформувати націю, йому здавалося, що вони можуть стати знаряддям у руках ворогів Росії. Якщо з Малоросії виходила небезпека, то винними в цьому були насамперед не українці, а Польща та пізніше Австрія, що, як вважалося, мали на меті перетворити малоросів на мазепинців.

...Становище українців у соціально-політичній системі Російської держави у XIX столітті було неоднозначним. Царський уряд і російське суспільство вважали їх хохлами, малоросами або мазепинцями. Українські селяни, які продовжували жити у традиційному україномовному світі, залишалися доброзичливими, сумирними, навіть колоритними у своїх танцях і піснях, але в цілому некультурними, дурними хохлами.

Українці, що ступили на шлях соціального сходження і певної інтеграції в російське суспільство, малороси вважалися, незважаючи на деякі мовні й культурні особливості, частиною російського народу. Небагато українців, які хотіли розвивати власну самобутню культуру і до того ж створювали національні спілки і партії, зустрічалися з нерозумінням в російському суспільстві: чому вони хочуть відділитися від великої російської культури і нації, віддаючи перевагу провінційній селянській культурі? Як правило, небезпечними нелояльними мазепинцями українці ставали лише у зв'язку з польським національним рухом або з австрійською зовнішньою політикою. Напередодні Першої світової війни висловлювалась думка, що «українофіли» можуть створити небезпеку для цілісності імперії та російської нації.

...Традиційна амбівалентність становища українців знову проявилася, коли у часи Сталіна пожвавилися російські національні та імперські елементи. З одного боку, їхня близькість до російського ядра зумовлювала особливо чутливу реакцію на (гадану) лояльність або рух до національного відокремлення. Це виявлялося в особливо репресивній радянській політиці щодо України в 30-і рр. і знову у 70-і роки. З погляду центру й російського суспільства українські націоналісти, петлюрівці та бандерівці, стали наступниками мазепинців. «Удар ножом у спину», завданий Радянському Союзу українським керівництвом у грудні 1991 року, знову підтвердив образ зрадників-мазепинців. З іншого боку, у тих українців, які пристосувалися до російської культури, і в Радянському Союзі були хороші шанси для кар'єри. Хрущов відвів на час малоросам навіть роль молодших партнерів в уряді і партії; політичне керівництво сприймалося в той час неслов'янами як російсько-українське. Ще сьогодні в Росії серед інших етносів «ближнього зарубіжжя» білоруси й українці вважаються особливо близькими родичами, з якими охоче співробітничать і яким ладні йти на певні поступки, їх, однак, не ставлять на один рівень із собою ні в соціальному, ні в культурному плані і досі не визнають самостійними націями зі своїми національними державами. Більшість росіян все ще дивиться на українців як на малоросів, частину російської нації, і не розуміє, чому українці намагаються утвердити свою мову, свою культуру і власну державу. Незважаючи на урбанізацію та індустріалізацію, українці все ще вважаються нерозвинутим селянським народом, хохлами. Правда, мовна, культурна та історична близькість зумовила те, що між росіянами та українцями майже немає етнічних антагонізмів. Справжня «дружба народів» можлива лише тоді, коли росіяни визнають українців рівноцінною нацією.

Обговоріть результати критичного читання тексту. Дайте відповіді на запитання.

ЗАПИТАННЯ

1. Чи всі однаково сприйняли прочитану інформацію? Що було загальнозрозуміле, а що суперечило вашим уявленням і знанням?
2. Який основний меседж несе ця стаття?
3. Які аргументи подає автор, щоб пояснити, переконати або довести свою думку?
4. З якою метою автор написав цю статтю?
5. Пригадайте який образ українця показано в діаграмах і як він сприймається незнайомими у такому вигляді. На вашу думку, чи змінився б образ українця у незнайомців після прочитання запропонованого тексту? Відповідь аргументуйте.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Український медіапростір вразливий до інформаційної війни з боку Росії, що одним з інструментів обрала формування негативних етнічних стереотипів. Так вона дезінформує. За словами Папи Римського Франциска: “Найбільші гріхи медіа – це ті, що йдуть дорогою брехні, і їх є три: дезінформація, очорнення та знеславлення. А найважчий із них – це дезінформація”. Протидія дезінформації – це верифікація, перевірка, що базується на фактах. Тому не треба довіряти сумнівним джерелам, а звертатися до науки і формувати критичне ставлення до інформації, яку ми отримуємо з медіа.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Критичне мислення – це комплекс усвідомлених дій і навичок, що ми застосовуємо, коли оцінюємо інформацію, достовірною чи маніпулятивною.

ЗАПИТАННЯ

1. Які асоціації у вас виникають, коли ви чуєте слово «роми», «цигани», які емоції у вас виникають, якщо ви зустрічаєте представників ромського етносу?
2. Чи ви були б не проти, щоб вашими сусідами були роми і навчалися разом з вами в одному класі?

3. Чому ваші асоціації і емоції саме такі?
4. З яких джерел ви отримали інформацію про ромів?

ВПРАВА 3

Прочитайте підбірку анекдотів та жартів про ромів.

Цигани не борються з мікробами. Вони з ними домовляються...

Карти ТАРО придумали бідні цигани. Для того щоб стати багатими...

Сомалійські цигани крадуть морських коників.

Ведмідь, який 10 років прожив з циганами, не лягає в сплячку, щоб у нього нічого не вкрали.

З циганами неможливо грати в шахи! – Чому? – Тому що вони тут же крадуть коней!

Змалюйте образ ромів, описаний в анекдотах і гуморесках.

1. Чому саме такий образ описаний?
2. Який вплив мають анекдоти та гуморески на формування суспільної думки стосовно етносу, на прикладі ромського?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Роми – це давній народ, який згідно з джерелами вперше в Європі з'явився 1219 р., мігрувавши з Індії. Деякі дослідники говорять про існування ромської протодержави, яку зруйнували арії, що змусило їх мігрувати.

Вважається, що роми – це люди бідні, прохачі, не мають житла, крадії, малоосвічені. Але не все так однозначно. Наприклад, у XVIII ст. іспанський король Педро мав жінку, ромку, Марію Паділью, їхня дочка Ісабель вийшла заміж у Велику Британію і була однією з бабусь Королеви Вікторії. Ромська кров текла в жилах Чарлі Чапліна, Жорж Санд, Сальвадора Далі, Сидора Ковпака та інших. Серед ромів є відомі художники, правозахисники, артисти, журналісти та інші. Нині покійний ромський поет і перекладач Михайло Козимиренко, переклав твори Шевченка, Франка, Лесі Українки мовою романі.

Більшість із нас формує судження про ромський етнос лише з побутового життя, часто кимось переказаного. Незнання історії етносу, його традицій і звичаїв призводить до ксенофобії та дискримінації. Для того щоб сформувати повне уявлення про цей етнос, необхідно ознайомитися з історією, культурою та життєвим устроєм. Один з інформаційних каналів вартих уваги – ромське радіо «Chiriklo» (<http://radiochiriklo.com/podcast/>), яке знайомить із культурою і життям ромів. Це один з тих інструментів, що може змінити суспільну думку.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Анекдот – це явище духовної культури, що репрезентує картину світу, консервує стереотипи та цінності суспільного мислення, один з виявів соціальної взаємодії та інструмент маніпулювання свідомістю. Це особливий тип логічно-емоційного мислення, мета якого дестабілізувати психічну рівновагу слухача і так нав'язати нове ставлення до проблем.

ВПРАВА 4

Увімкніть відео «Зовнішність оманлива».

Додатки. Тема 4. Вправа 4 >>>

Обговоріть з учасниками, скільки з самого початку думали, що перед вами мусульманин – терорист чи наркодилер?

Вислухавши відповіді, поясніть, що наші уявлення – це лише результат впливів стереотипів, які ми формуємо, зокрема і з допомогою медіа. Ще ми можемо прислухатися до особистого досвіду родичів, друзів. Але ані те, ані те не можна узагальнювати і переносити на образ цілих народів чи релігійних громад.

ВПРАВА 5

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Нині в нашому суспільстві побутує багато різних стереотипів. Одні з найпоширеніших – гендерні, що формують уявлення про роль чоловіка і жінки в сучасному світі. Такі стереотипи міцно вкорінюються в суспільній свідомості та підживлюються різними джерелами.

ЗАВДАННЯ 1

Перегляньте зразки реклами.

РЕКЛАМА

Заработай
на прыжках
валют

 Привлекательный
Форекс с Альпари
www.alpari.ru

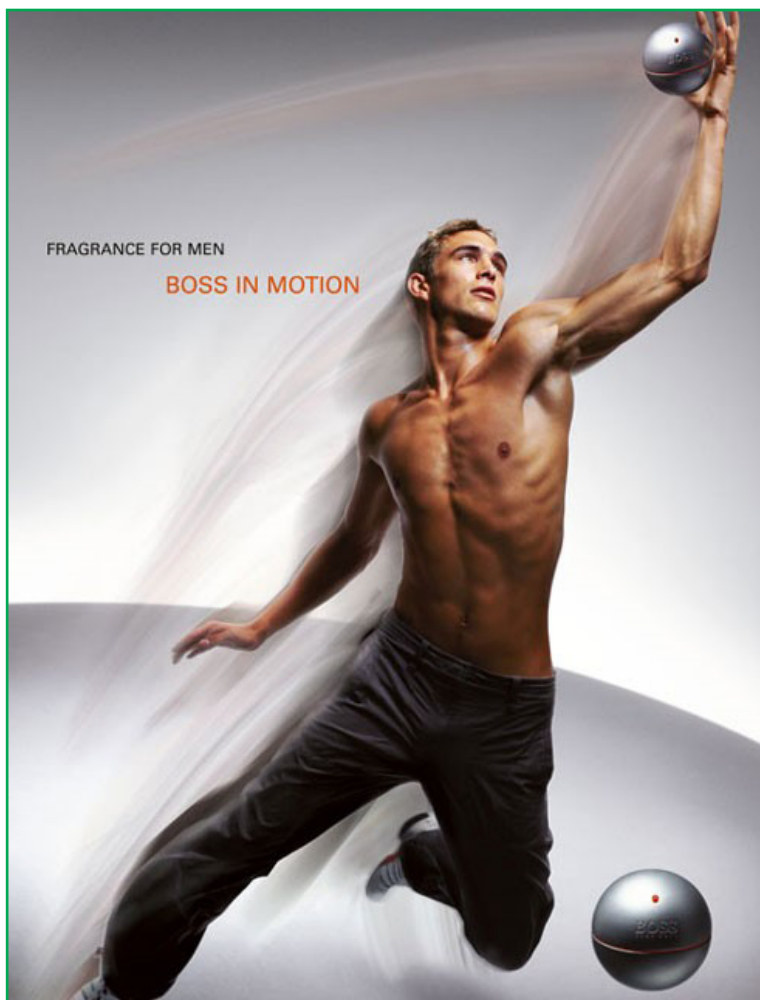
Торговля на финансовых рынках сопряжена с рисками - 16+
ALPARI LIMITED

PIERCE BROSNAN. CHOICES.

Ω
OMEGA
OPEN.AZ

ЗАПИТАННЯ

1. Які меседжі несуть рекламні зображення та написи на них?
2. Як зображені жінки та чоловіки?
3. В яких ролях виступають жінки та чоловіки?
4. Пригадайте інші реклами, де зображено жінок і чоловіків та їхні образи та ролі.
5. З якою метою створено ці реклами?
6. Чому саме такі образи висвітлено?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Сучасні рекламні технології – ефективне джерело впливу на аудиторію споживачів. Водночас реклама не лише пропагує товар чи

послугу, а й формує уявлення про соціальні ролі чоловіка і жінки в сучасному суспільстві, їхні образ та стиль поведінки, визначає принципи їхніх взаємовідносин. Хоч сучасна роль жінки постійно змінюється, в рекламі жінка постає як домогосподарка, турботлива матуся та дружина, красуня, сексуальний об'єкт, жертва. А чоловік – здебільшого мачо, експерт, успішний, мандрівник, спортсмен. Так реклама закріплює соціальні ролі і спонукає до подальшого розподілу світу на «чоловічий» і «жіночий».

ВПРАВА 6

Об'єднайте учнів у три групи. Запропонуйте учням переглянути фільм «Stranger».

Додатки. Тема 4. Вправа 6 >>>

ЗАВДАННЯ 1

Кожна з груп має описати короткометражний фільм, який вона переглянула:

1. Яка роль музики в розвитку сюжету?
2. Перекажіть сюжет фільму, особливу увагу звертаючи на поворотні моменти сюжету.
3. Перекажіть сюжет фільму, пов'язуючи його з певними історичними подіями, конфліктами? Які цінності пропагує цей фільм?

Вислухайте відповіді.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Щойно ви виконували вправу, де послуговувалися різними видами аналізу медіатексту. Перша група стежила за акустичним (музичним рядом), друга аналізувала перебіг тікання сюжету, третя шукала зв'язки з конкретними історичними подіями. Як бачите, до одного і того ж твору можна застосувати естетичний, наративний (оповідний) і соціальний аналізи. Але під час кожної відповіді ви звертали увагу, що автори фільму обігрують стереотипи, тобто те симультанне враження, яке виникає на основі вже сформованих уявлень. Стереотипи – це «економічне мислення», коли двома-трьома словами ми можемо описати людину. Але мислення стереотипами не дозволяє нам охопити все різноманіття життєвих ситуацій. Мас-медіа використовують стереоти-

пи, бо це найшвидший шлях до досягнення комунікації з аудиторією. І цей шлях завжди засновується на емоціях.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Реклама – спеціальна інформація про осіб чи продукцію, що розповсюджується будь-яким способом з метою прямого чи опосередкованого одержання прибутку або звернення уваги на соціальні проблеми.

ВПРАВА 7

Перегляньте відеоролик «Толерантність».

Додатки. Тема 4. Вправа 7 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. З якою метою він був створений?
2. Який основний меседж ролика?
3. Які цінності пропагує ролик?
4. На яку цільову аудиторію він розрахований?

ЗАВДАННЯ 1

1. Запропонуйте ідею соціального ролика.
2. Визначте мету, цільову аудиторію, передбачуваний результат.
3. З якою метою ви створюєте цей медіапродукт?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Соціальна реклама зосереджує увагу на гострих суспільних проблемах, «озвучує» їх та пропонує шляхи їх розв'язання.

ЗАПИТАННЯ

1. Запропонуйте теми для інформаційних кампаній з соціальної реклами?
2. Які теми, на вашу думку, сьогодні найактуальніші?
3. Назвіть кампанії соціальної реклами, які найбільш запам'яталися?

Джерела:

1. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелещенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.
2. Гуменюк Л., Потапова В. Практична медіаграмотність для бібліотекарів [Електронний ресурс] – К.: ЦВП, АУП, 2015. – Режим доступу: <http://aur.com.ua/books/mbm>.
3. Жирош І. Роми за свою історію мали дві держави – Ельзот і Циганію [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=387.
4. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: ЦВП, АУП, 2016. – 201 с.
5. Кімакович І. Анекдот як фольклорний жанр: монографія / І. Кімакович. – К.: Освіта України, 2014. – 316 с.
6. Навчання медіаграмотності громадян. Посібник для тренерів. – К.: IREX, АУП, StopFake, 2016. – 200 с.
7. Сухомлінов В. Роми України. Як подолати стереотипи та берегти унікальність цього народу? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hromadskeradio.org/programs/hromadyany-ukrayiny/romy-ukrayiny-yak-podolaty-stereotypy-ta-zberegty-unikalnist-cogo-narodu>.
8. Туоминен С.. Педагогические аспекты формирования медийной и информационной грамотности / С. Туоминен, С. Котилайнен. – М.: Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям и образованию, 2012. – 142 с.
9. Режим доступу: <http://info.wiara.pl/doc/1929856.Dezinformacja-najniebezpieczniejsza>.
10. Для створення фейку нам не знадобилися значні ресурси [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/44-publikatsii-dlia-mediacostumer/529-dlia-stvorennia-feiku-nam-ne-znadobylysia-znachni-resursy-fotoaparatt-noutbuk-prynter-i-fantazii-spratsiuvaly-peremozhti-konkursu-mediahramotnist-must-have-suchasnoho-ukraintsia.html>.

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. Діаграма 1 Шалак В. Стереотипы национальных характеров <http://www.vaal.ru/show.php?id=91>

2. Діаграма 2 Шалак В. Стереотипи національних характеров 2
<http://www.vaal.ru/show.php?id=126>

3. Зразки реклами http://texty.org.ua/action/file/download?file_guid=45975, http://texty.org.ua/action/file/download?file_guid=45990

Джерела відео:

1. Ролик «Азов» погрожував терактами державі Нідерланди у разі негативних результатів голосування на референдумі 6 квітня» <https://youtu.be/oebnysVmhDc>

2. «Полк «Азов». Як зробити фейк за 20 хвилин» <https://youtu.be/IP4t2udgumI>

3. Зовнішність оманлива <https://www.youtube.com/watch?v=gKSOo6kNSog>

4. Stranger <https://www.youtube.com/watch?v=RpjHSiQLPmA>

5. «Толерантність» <https://youtu.be/oJOgRH8CfJk>

Джерела текстів:

1. Мазепинці, малороси, хохли: українці в етнічній ієрархії Російської імперії <http://www.ukrhistory.narod.ru/texts/kappeler-2.htm>

2. Анекдоти <http://anekdoty.ukrayinskoyu.pro/tsyhaniv.html>, <http://anekdotu.org.ua/tag/tsyhan>

ТЕМА 5.

Конфлікти *

Мета заняття: формування навичок роботи з первинними історичними кінодокументами, анімаційними фільмами і медіатекстами; формування вміння декодувати пропаганду в медіатекстах різних жанрів.

Ключові слова і поняття: конфлікт, політичний конфлікт, війна, холодна війна, пропаганда, вплив, медіаграмотність, репрезентація.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота з історичними кінодокументами, робота з анімацією, робота в групах, дискусія.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Конфлікт — це зіткнення сторін, поглядів, сил. Суперечності в інтересах і потребах сторін — основа конфліктної ситуації.

Політичний конфлікт — це зіткнення, протистояння різних соціально-політичних сил з метою реалізувати власні інтереси й цілі, пов'язані насамперед з боротьбою за владу, її перерозподілом, зміною політичного статусу, а також із політичними перспективами розвитку суспільства.

Війна — це повномасштабний конфлікт між двома чи більше державами, що прагнуть досягти власних політичних цілей за допомогою організованої збройної боротьби.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Конфлікти — невіднятна частина життя суспільства. Особливо небезпечні масові конфлікти, що мають політичне забарвлення та

розв'язуються за рахунок організованої збройної боротьби. Серед таких конфліктів наймасштабніші — світові війни. Ці конфлікти набули своєї сили не лише завдяки ідеям та амбіціям окремих політичних вождів, а й завдяки добре поставленій пропаганді.

ВПРАВА 1

Перегляньте мультфільми:

1. «Не топтатъ фашистскому сапогу нашей Родины». Радянський мультфільм 1941 р.
2. «Nimbus Libere». Німецький мультфільм 1943 р. Мультфільм зняли нацисти для жителів окупованої Франції. Диктор (з семітською зовнішністю) розповідає, що скоро прийдуть визволителі. Французи мріють, що скоро їхнє життя налагодиться, і в нього повернуться такі раніше звичні і прості речі, як ранкова кава, гарячий шоколад і круасани. Та бомба, скинута героєм американських мультфільмів, зруйнувала будинок радіослухачів, і ангел смерті цинічно посміявся над тими, хто чекав визволителів.
3. «Дональд Дак. Обличчя Гітлера». Американський мультфільм 1942 р. студії Волта Діснея, знятий у рамках антивоєнної та антинацистської пропаганди.

Додатки. Тема 5. Вправа 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Хто замовник такого роду мультфільмів?
2. З якою метою виготовили і транслювали такі мультфільми, на кого вони розраховані?
3. Який основний зміст кожного з мультфільмів? Що в них спільне і що відмінне?
4. Простежте основну сюжетну лінію пропаганди. Що вона підкреслює?
5. Проаналізуйте, які цінності пропагує кожен з мультфільмів?
6. Які емоції викликають у вас ці мультфільми?
7. Поміркуйте, якою мала б бути реакція радянської людини, німця та американця, якби радянський мультфільм показали в тогочасній Німеччині та США і навпаки.
8. Як ви вважаєте, чому в сучасній Російській Федерації мультфільм американського виробництва 1942 р. «Доналд Дак. Обличчя Гітлера» заборонено транслювати та визнано його екстремістським.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Виконуючи вправу, ми ще раз пересвідчилися, який вплив на формування масової свідомості чинять засоби масової інформації і пропаганди в тоталітарних системах. До засобів пропаганди належать також і мультфільми, що своїми зображеннями, музикальним супроводом, озвученням впливають на емоції людини, на її підсвідомість. І якщо людина споживає такий медійний продукт, не замислюючись над цими всіма нюансами, вона стає відкритою для маніпуляцій. Тому, коли отримуємо будь-яку інформацію з різних джерел, ми маємо ставити критичні запитання та об'єктивно її оцінювати. Щеплення від вірусу пропаганди — медіаграмотність.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Медіаграмотність — це розуміння способів, за допомогою яких медіа створюють різні типи повідомлень, того, як вони подають інформацію і які методи використовують для організації матеріалу, критичний погляд на медіаконтент.

ВПРАВА 2

Перегляньте уважно першу серію документального фільму американського режисера Едварда Фоєрхерда «Перша світова війна. Битви в окопах 1914–1918 рр.».

Додатки. Тема 5. Вправа 2 >>>

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Перша частина серії фільму демонструє зафільмовані історичні кадри реальності того часу. Ми бачимо мирних, спокійних, усміхнених, радісних людей, безтурботне життя, роботу і відпочинок. Держави Європи та США досягають піку економічного розвитку. Швидкими темпами у світ приходять нові технології. Широкого розмаху набувають процеси глобалізації, розвивається дипломатія та міжнародні відносини, утворюються системи союзів і договорів між різними державами, що тісно пов'язує їх між собою.

Відомий факт, що приводом до розв'язання Першої світової війни стало вбивство спадкоємця австро-угорського престолу єрцгерцога

Франца Фердинанда. Але у фільмі звучить коментар, що сто років тому цей факт міг не мати такого резонансу.

ЗАПИТАННЯ

1. Чому автор висловив таке припущення?
2. Що стало причиною швидкого розголосу події та викликало миттєву реакцію різних держав?
3. Чому реакція на вбивство сприяла розгортанню світової війни, хоч автор висловлює думку, що «у більшості європейських столиць реакція на вбивство спадкоємця престолу була прохолодна, навіть у самій Австро-Угорщині не сильно помітили його смерть, окрім вузького кола осіб. Потрібна була лише жертва королівської крові»?
4. Як у Британії висвітлили в пресі вбивство ерцгерцога. Чому в ранковій газеті «Лондон таймс» вбивство назвали «образою».
5. Як розвиток тогочасних медіатехнологій вплинув на хід подій?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Отже, документальний фільм як один з видів медіа розкриває перед нами події понад сторічної давності. Ми спостерігаємо унікальні архівні кадри, зроблені в реальних умовах Першої світової війни. Ми можемо уявити економічну і технологічну могутність кожної з основних країн — учасниць цього конфлікту, стан армії та просто-го населення. Але автор використав лише деякі кадри з історичної кінохроніки і змонтував, поставив їх так, щоб аргументувати власний погляд. Саме документальне кіно має питому властивість навіювати історію достовірності через те, що апелює образами реальності і як реалістична репрезентація дійсності маскує засоби виробництва. З поміж усіх видів кіно воно найближче перебуває до реальності і «вміє» найправдивіше створювати кінореальність, якої ніколи раніше не існувало. Наприклад, фільм антифашистського спрямування відомого радянського кінорежисера М. Роома «Звичайний фашизм» створений з кінохроніки Третього рейху. Кінорежисер зумів за допомогою монтажу і закадрового тексту вкласти в нього зовсім інший зміст.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Документальне кіно — це вид кінематографу, заснований на зніманні реальних життєвих подій та фактів.

ВПРАВА 3

Уважно прочитайте виступи на радіо двох диктаторів з приводу початку радянсько-німецької війни.

Додатки. Тема 5. Вправа 3.

Виступ 1 >>> Виступ 2 >>>

1. Позначкою «галочка» (✓) позначте в тексті інформацію, яка вже відома. При цьому джерело інформації і міра достовірності її не мають значення.
2. Знаком плюс (+) позначте нову інформацію. Ставте цей знак тільки тоді, якщо ви уперше натрапляєте на викладені в тексті відомості.
3. Знаком запитання (?) позначте те, що залишилося незрозумілим і вимагає додаткових відомостей, викликає бажання дізнатися детальніше.
4. «Мінус» (-) означає те, що суперечить наявним уявленням, щось, про що ви думали інакше.

Те, що мені було відомо (✓)	Це для мене абсолютно нове, неочікуване (+)	Це суперечить моїм знанням і уявленням (-)	Я хочу дізнатися про це більше (?)

Обговоріть результати критичного читання текстів: як розподілилися позначки, чи всі однаково сприйняли прочитану інформацію, що було загальнозрозуміле, а що суперечило вашим уявленням і знанням.

ЗАПИТАННЯ

1. Які меседжі (основні думки) містять обидва тексти?
2. На яку цільову аудиторію направлені тексти?
3. Яка мета цих текстів?
4. До яких цінностей апелюють автори текстів?
5. Чиї інтереси підтримують тексти?
6. Які слова використовуються для створення емоційного забарвлення тексту з метою його психологічного впливу на слухача.
7. Що спільного і що відмінного ви побачили у текстах.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Тексти промов Сталіна і Гітлера були спрямовані на широку народну аудиторію, з метою мобілізації народу на війну, подолання сумнівів, недовіри, тривоги, страху. Обидва лідери зверталися до системи цінностей свого народу, до почуття відданості і патріотизму, до тих речей, які об'єднують людей. Кожен з лідерів підкреслює свою унікальність, свою роль у боротьбі з ворогом, підкреслює єдність інтересів, вірність народові, дбання про батьківщину. Це супроводжується відкритістю і доступністю, створенням ілюзії діалогу. Основна мета цих текстів — пропаганда війни, її підтримка та заклик до самовідданої участі народу. Також їх можна визначити як засіб маніпуляції. Використовуючи меседж патріотизму, почуття власної гідності та власної правоти автори текстів вдалися до маніпулювання суспільною свідомістю народу. Тобто ці звернення стали засобом масової пропаганди, що втілилася в конфлікті світового масштабу.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Радіо — це спосіб передавання інформації на відстань за допомогою радіохвиль.

Радіомовлення — мас-медіа, що передає звукову інформацію на необмежені аудиторії.

Меседж або ключове повідомлення — це найважливіша ідея, яку має винести з публікації, блогу, інтерв'ю, репортажу, ток-шоу, фільму, літературного або музичного твору, реклами тощо цільова аудиторія, для якої це повідомлення створюється.

Маніпуляція — акт впливу на людей або приховане керування ними.

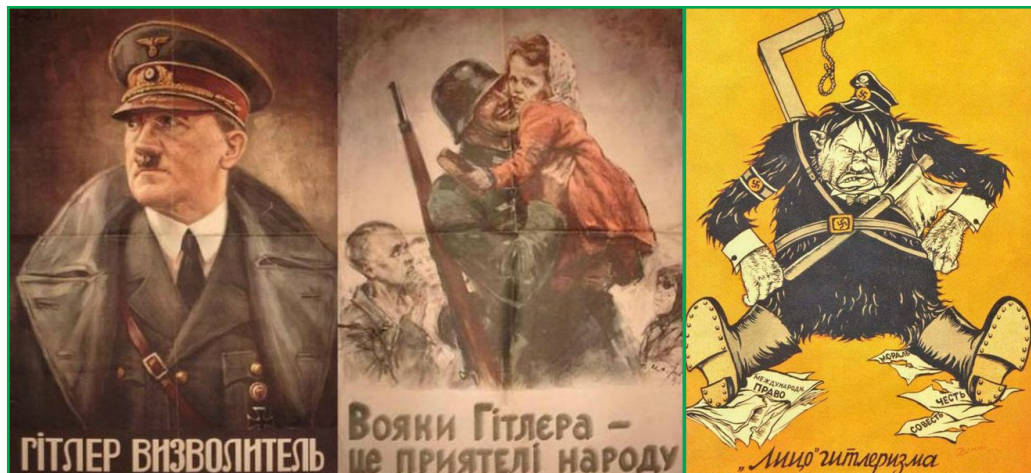
Пропаганда — форма комунікації, спрямована на поширення фактів, аргументів, чуток та інших відомостей для впливу на суспільну думку на користь певної спільної справи чи громадянської позиції.

ВПРАВА 4

Уважно розгляньте нацистські та радянські плакати періоду Другої світової війни.

ЗАПИТАННЯ

1. Чи можна ці плакати назвати пропагандистськими?
2. Чи легко ви могли ідентифікувати, які з плакатів нацистські, а які радянські?
3. Який основний зміст цих плакатів?
4. Що спільне і що відмінне у цих зображень?
5. З якою метою були створені ці плакати?
6. Які меседжі виражені в плакатах?
7. На кого розраховані ці плакати, яку реакцію вони мали викликати?
8. Яке значення мали ці плакати?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Ми ще раз переконалися у силі засобів масової комунікації, які формують думки і ставлення людей до певних явищ. Яскрава риса тоталітарних суспільств — використання всіх видів медіатехнологій з метою зомбування людини насадження своєї ідеології і вербування її в свої лави. Тоталітарна система створила цілий напрям агітаційної пропаганди — це політичні та соціальні плакати. Завдання плакатів — формувати реальність в уявах людей і викликати в них почуття патріотизму і всевідданості справі держави і народу, беззаперечної ненависті до ворога і готовності віддати своє життя за праве діло.

Запропоновані вам плакати — це ідеологічна зброя протиборчих сторін Другої світової війни, що широко застосовувалася на фронтах, в тилу і на окупованих територіях. На території України вони мали на меті розпалювати ворожнечу між українським населенням, що вили-

лося в найтрагічніший конфлікт — братовбивчу війну. Історія довела, що засоби масової інформації тоталітарні режими розглядали як пропагандистський засіб, вони ставали засобом маніпуляції, що формують поведінку людини, впливають на її світоглядний вибір.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Плакат — це витвір мистецтва, різновид тиражованої графіки, яскраве зображення з коротким текстом на великому форматі паперу. Виготовляється з рекламною, інформаційною і навчальною метою. Він має добре сприйматися, бути помітним на фоні інших засобів візуальної інформації.

Маніпуляція — це спеціальний спосіб, що впливає на поведінку індивідів чи груп осіб у суспільстві, змушує їх піддаватися впливові.

ВПРАВА 5

Перегляньте відео виступу Микити Хрущова в ООН в 1960 році.

Додатки. Тема 5. Вправа 5 >>>

Проаналізуйте цей виступ.

ЗАПИТАННЯ

1. Які основні характеристики виступів Хрущова?
2. Яка мова виступів?
3. Який основний меседж цього виступу?
4. Яка мета цих виступів?
5. На яку цільову аудиторію розраховані виступи? Яке ідеологічне наповнення цього виступу?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Виступ М. Хрущова — яскравий приклад пропаганди та впливу на масову громадську думку. Риторика виступів чітко підкреслює характер міжнародних відносин періоду холодної війни. Хрущов критикує США та інші демократичні країни, вживаючи щодо них негативні епітети, такі як «гнобителі», «колоніалісти», «холуї», «імперіалісти»... та піднесено говорить про комуністичний режим і радянське суспільство.

Цей виступ транслювали з метою формування у свідомості людей образу ворога та позитивного іміджу радянської влади, це один із засобів маніпулювання суспільною думкою. Також цей виступ репрезентує позиції СРСР у холодній війні.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Холодна війна — глобальна геополітична, економічна та ідеологічна конфронтація між Радянським Союзом і його союзниками, з одного боку, і США та Західною Європою і їхніми союзниками — з другого, що тривала з середини 1940-х до початку 1990-х років.

Репрезентація — це представлення тих чи інших аспектів реальності в певних словах, поняттях чи образах.

Джерела:

1. Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелешенко Т.В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень. Підручник. — К.: Освіта, 2012. — 240 с.
2. Гуменюк Л., Потапова В. Практична медіаграмотність для бібліотекарів. — К.: ЦВП, АУП, 2015. — Режим доступу: <http://aur.com.ua/books/mbm/>.
3. Коваленко П.О., Мокрогуз О.П. Навчальна програма з основ медіаграмотності 8 (9) клас: пропедевтичний курс. — К.: 2013. — 21 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. — К.: Центр Вільної Преси, 2013. — 352 с.
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Маніпуляція>.
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Меседж>.
7. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Плакат>.
8. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Пропаганда>.
9. https://uk.wikipedia.org/wiki/Холодна_війна.
10. <http://sum.in.ua/s/radio>.

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. Плакати <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/05/9/123358/>

Джерела відео:

1. «Не топтатъ фашистскому сапогу нашей Родины»: <https://youtu.be/dx1HF-woqow>
2. «Nimbus Libere» <https://www.youtube.com/watch?v=EYAHXXKE2XA>
3. «Дональд Дак. Обличчя Гітлера»: <https://youtu.be/d5FPU2SyT68>
4. «Перша світова війна. Битви в окопах 1914–1918 рр.»: <https://youtu.be/iPbt4p6rd7w>
5. Виступ Микити Хрущова в ООН в 1960 році: <https://www.youtube.com/watch?v=zUPt2nQIfVg>

Джерела текстів:

1. Виступ Й. В. Сталіна по радіо 3 липня 1941 р. <http://www.aup.com.ua/upd/app1.pdf>
2. Відозва Адольфа Гітлера до німецького народу у зв'язку з початком війни проти Радянського Союзу 22 червня 1941 р <http://www.aup.com.ua/upd/app2.pdf>

Соціум (суспільство)

ТЕМА 6.

Мета заняття: формування навичок критичного аналізу друкованих медіатекстів, документальних фільмів, плакатів, вміння аналізувати джерела інформації, декодувати пропаганду в медіатекстах різних жанрів.

Ключові слова та поняття: плакат, документальне кіно, меседж, критичне мислення, анонс, кіноафіша, художній фільм.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота з плакатами, газетами, документальними фільмами, робота в групах, дискусія.

ВПРАВА 1**КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ**

Історія – це школа життя. Нині людство, яке пережило світові війни, соціальні, природні і техногенні катастрофи мало б врахувати цей гіркий історичний досвід та навчитися співіснувати на принципах гуманізму і толерантності. Однак, як це не банально, найбільший урок історії – це те, що люди не роблять висновків з історії. Надбання суспільної свідомості – генетична та історична пам'ять. Поки ця пам'ять підживлюється, існують сподівання на те, що відбудеться усвідомлення наслідків людських катастроф. З цією метою Український інститут національної пам'яті, послуговуючись архівними та документальними матеріалами,

відтворив основні віхи висвітлення геноциду українського народу – Голодомору 1932–1933 рр. та створив галерею плакатів.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно розгляньте ці плакати, прочитайте написи на них. Випишіть медіаджерела, вказані на плакатах, що висвітлювали питання Голодомору.

Додатки. Тема 6. Вправа 1. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. З якою метою надруковані ці плакати?
2. Які меседжі цих зображень?
3. Які відомості містяться в текстах плакатів?
4. Яку функцію виконують ці плакати як медіа?
5. Який вплив особистостей, зображених на плакатах, і їхніх праць на формування світової суспільної думки? Назвіть відомих вам з-поміж них «лідерів думок» для міжнародної громадськості.
6. Чому досі актуальне питання визнання Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом українського народу?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Після здобуття незалежності Україна робить усе можливе для того, щоб відтворити і зафіксувати в пам'яті правдиву інформацію про винищення свого народу у 1932–1933 рр. Вагомий внесок у цей процес зроблено за часів президентства Віктора Ющенка. Австралія, Грузія, Еквадор, Естонія, Канада, Колумбія, Латвія, Литва, Мексика, Парагвай, Перу, Польща, Угорщина визнали Голодомор геноцидом українського народу.

Але у 2010 р. Президент України Віктор Янукович, під час свого візиту до Страсбурга, заявив, що Голодомор не можна визнавати геноцидом. Про це він сказав, відповідаючи на запитання депутатів Парламентської асамблеї Ради Європи (<http://tsn.ua/ukrayina/yanukovich-ne-vvazhaye-golodomor-genotsidom-ukrayintsiv.html>). Тому робота Українського інституту національної пам'яті необхідна, щоб довести справу до логічного завершення та, зберігаючи пам'ять, попередити про наслідки такого роду катастроф.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Плакат – це витвір мистецтва, різновид тиражованої графіки, яскраве зображення з коротким текстом на великому форматі паперу. Виготовляється з рекламною, інформаційною і навчальною метою.

ВПРАВА 2

Один із чинників загрози суспільній безпеці – техногенні катастрофи, що загрожують існуванню значної частини населення. В Україні такою катастрофою була аварія на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 р.

Що ви знаєте про цю аварію? З яких джерел ви отримали інформацію про аварію?

ЗАВДАННЯ 1

Уважно перегляньте документальний фільм, показаний телеканалом «Discowery», «Чорнобильська катастрофа» (тривалість – 6 хв).

Додатки. Тема 6. Вправа 2. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Яка основна ідея фільму?
2. Який основний меседж фільму?
3. З якою метою він був створений?
4. Як у фільмі показано процес інформування тогочасного суспільства про катастрофу?
5. Чому влада замовчувала реальні масштаби катастрофи та загрози для людей?
6. Що нового ви дізналися після перегляду фільму?
7. Чи знаєте ви ще подібні техногенні катастрофи? Де вони відбувалися?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Техногенна катастрофа, що відбулася, мала трагічні наслідки. Як ви чули у фільмі в ліквідації наслідків аварії взяло участь близько 600 тисяч осіб, з них померло понад 10 %, а це становить 60 тисяч осіб, інвалідами стали 28 % – це близько 170 тисяч осіб. І це не враховуючи постраждалих серед цивільного населення не лише України, а й інших

територій, на які розповсюдилася радіація. Такий масштаб катастрофи спричинили брак правдивої інформації, замовчування факту аварії та невміле керування як державою, так і ліквідацією аварії. Такі дії багато хто розцінює як злочин проти народу.

Подібна техногенна аварія відбулася 11 березня 2011 р. на японській атомній електростанції «Фукусіма-1» та була спричинена найсильнішим в історії Японії землетрусом і викликаним ним цунамі. Висвітлення цієї катастрофи відбувалося в усіх мас-медіа Японії і світу, населення було евакуйоване в безпечну зону, вжито відповідних заходів безпеки і так вдалося локалізувати осередок аварії, що не стала масштабною і катастрофічною, якщо порівнювати з чорнобильською.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Меседж – це найважливіша ідея, що міститься у публікації, блозі, інтерв'ю, репортажі, ток-шоу, фільмі, літературному або музичному творі, рекламі тощо. Меседж спрямовано до цільової аудиторії.

ВПРАВА 3

Одні з найголовніших факторів суспільної стабільності та безпеки – ефективна соціальна державна політика, переважання в суспільстві середнього класу і подолання бідності.

ЗАВДАННЯ 1

Прочитайте статтю заступника директора Інституту соціології НАНУ Євгена Головахи: «Масові субсидії породжуватимуть покоління утриманців» в журналі «Український тиждень» від 3 квітня 2016 р.

Євген Головаха: «Масові субсидії породжуватимуть покоління утриманців»

Заступник директора Інституту соціології НАНУ Євген Головаха розповів «Тижню» про величезну соціальну бомбу, яку закладає нині на десятиліття вперед нерозважлива політика влади.

1) **В Україні нікому очолити хвилю соціального невдоволення, адже немає адекватних лівих сил.** Та й неадекватних уже немає, бо заборонили. У нас узагалі політичних сил як таких не існує. Праві —

трансформувалися в шовіністичні. Тож третій Майдан, якщо таки почнеться, то буде вже радикальним, екстра-Майданом.

Найгірше, що політикум так і не породив за ці два роки жодної адекватної альтернативи, усе так само «на манежі» лідерські проекти під конкретних персон. Єдине, що об'єднує українську так звану еліту, – це презирство до тих, хто до неї не потрапив. Тому вона і вважає: якщо ти не один із нас, щодо тебе жодних правил. Саме цим усе й пояснюється.

Саме нинішня влада породила величезну соціальну проблему, яку доведеться вирішувати не одному поколінню українців. Кажучи про так звані реформи (Янукович, до речі, їх теж проводив), ми повинні розуміти, що йдеться насамперед про підвищення всіх можливих цін, податків і тарифів. Іншого розуміння у вітчизняних «реформаторів» не видно. Реформа в розумінні нинішньої влади – це нагода зідрати з людей іще одну шкуру, щоб знову могли говорити про реформи через Міністерство інформації, на яке кошти знайшлися. Ще два роки тому з риторики людей, які здобули владу, було видно, що вони не розуміють реальної ситуації. Тобто €200 цілком можна платити за квартиру в Європі, ось тільки в нас середня зарплата була станом на 2014-й €250, а зараз €150. Якось не сходиться трохи. Але слід віддати належне панові Яценюку: на відміну від решти реформ, що рухаються якимось дуже дивовижним способом, програма підвищення тарифів єдина реалізується із залізною впертістю й напором.

2) Як вирішення проблеми було запропоновано програму так званих субсидій. Це для бідних. А багаті, мовляв, хай платять. На практиці все виявилось не так. За підвищення тарифів розраховується державний бюджет, тобто всі громадяни. Що консервація тарифів, що субсидія для держскарбниці те саме, просто гроші перекладаються з однієї кишені в іншу. При цьому більше стає людей, які ті субсидії отримують. Тобто якщо державі різниці немає, то ось у соціальному сенсі такий крок дуже небезпечний і страшний. І ось чому.

Для людей нестерпна ідея втрачати. Є такий соціальний закон. Тобто не така страшна перспектива не отримати чогось, наприклад підвищеного заробітку, як відчуття того, що ти щось утратив – ту ж таки зарплату. І другий закон: люди ніколи не відмовляються від дармових грошей. При цьому в нас постійно збільшується кількість громадян, що не здатні самі платити за комунальні послуги й братимуть субсидію.

Що це означає? Те, що вони визнають себе утриманцями, особами несаможитливими. Тобто що більше населення має таку державну допомогу, то більше в нас соціальних утриманців, які ненавидять

свого благодійника. І за будь-якого зручного випадку ці люди, мов колись клієнти римських патриційів, укусять його. Адже вони фактично добровільно визнають, що не здатні забезпечити себе й родину. Гроші ці люди візьмуть, але, посилюючи потенціал несаможитності й заздрості, ми творимо прошарок тих, хто буде готовий на все для збереження своєї халяви.

3) Від цих людей не варто очікувати активних дій. Проблема якраз у тому, що вони не робитимуть нічого. Бо якщо хтось хоч раз визнає себе утриманцем, то він на утриманні так і житиме й ніколи цього не відцурається. Тобто, навіть якщо їхні доходи почнуть зростати, такі громадяни не відмовлятимуться від дармового шматка й зароблене переводитимуть у тінь. Навіть заробляючи десять, двома надурняк ніколи в житті вони не погребують. Таким чином, почнуться широкомасштабні процеси тінізації. Ні, ці громадяни не протестуватимуть: утриманці – найменш вибуховий матеріал. Тобто зараз створюється широченний прошарок вічних утриманців із відповідною психологією, які приймуть будь-що й будь-кого, хто гарантуватиме їм продовження халяви.

На схожому 40 років тому «погоріли» США, які породили вже третє покоління так званих welfare-дітей. Тоді вони перевели повністю на державне утримання матерів-одиначок. Здавалось би, гарна й правильна ініціатива. Але будь-яке утриманство – погано. Ці жінки, навіть знайшовши собі чоловіка, робили все, щоб не випасти з програми, тобто не виходили заміж. Їхні доньки йшли тим самим шляхом: народжували в ранньому віці дітей, не вступали в шлюб і користувалися програмою державного утримання. Зрозуміло, що, за статистикою, діти з таких родин дуже часто, навіть у більшості випадків, поповнювали лави криміналу. А тому цілі райони були затягнуті в злочинність і безпросвітність. Американці вже 10 років шукають вихід із цього глухого кута, програму поступово згортали й нарешті скасували зовсім, та все одно їхні дослідники вважають, що усунути її ефект можна буде через дуже багато років. Так само й в Україні руками уряду створюються гетто.

4) Понад те, це тотальне субсидування здатне цілком загальмувати процес децентралізації. Адже загальновідомо, що зарплати в маленьких містах просто жалюгідні. Відповідно там буде вищий відсоток залучених до програми. Отже, матимемо цілі утриманські анклавні, які ніколи не зможуть бути самостійними. Понад те, вони цього й не

хотітимуть. Яка децентралізація, яке самоврядування, яка активність? Це будуть гетто з відповідним мисленням – дармовим.

Українське суспільство має величезні шанси потрапити в цю пастку після кількох років неадекватного управління ним. Нагадаю, ця програма субсидій поширена в нас уже на близько 4 млн родин. Не людей, підкреслюю, а саме родин, тобто орієнтовно на 10 млн осіб. А якщо тарифи ще раз подвоять, кількість утриманців сягне 15–20 млн. Це вже майже половина населення країни й критична межа. Суспільство, де утриманців 40–50%, не буде дієздатним. Адже вони на забезпеченні держави. Беручи допомогу в родичів, а тим більше в банку, ти знаєш, що повинен повернути кошти, у тебе є мотивація вирватись із цього стану. Із державою все зовсім інакше: віддавати не хоче ніхто. А надто з огляду на амбівалентність, яка в нас, українців, у голові: з одного боку, люди й зараз упевнені, що держава їм винна, а з другого – вважають її ворогом. Ця проблема геттоїзації країни закладає бомбу під майбутні покоління. Так, зараз можна знайти нагальніші питання, однак ця проблема для наших дітей.

За останні два роки в суспільстві сталося тільки одне позитивне зрушення: нарешті зроблено геополітичний вибір. Усі дослідження показують, що 55–60% громадян виступають за євроатлантичний вектор. Звичайно, цьому «допомогли» війна й відрізання найбільш проросійського електорату з Криму та частини Донбасу, фактично його історичної частини. Така зміна – єдине, що вселяє оптимізм. Однак залишилися і подвійні стандарти мислення, і популізм, і решта негативних факторів, помножених на зубожіння та психологічні травми від війни. Головне – ми не припиняємо робити один крок у бік Європи й тут-таки два назад.

Учні об'єднуються у групи по 4 особи. Група отримує 4 фрагменти статті. Кожен учасник групи отримує 1 фрагмент статті і читає самостійно.

Читаючи фрагмент статті, зробіть її критичний аналіз. Позначте в тексті інформацію, яка вам відома знаком «v», знаком «+» позначте нову інформацію, знаком «?» позначте те, що залишилося незрозумілим, знаком «–» те, що суперечить наявним уявленням, щось, про що ви думали інакше.

Презентуйте групі свій фрагмент. Обговоріть результати критичного читання текстів з іншими групами: як розподілилися позначки, чи всі однаково сприйняли прочитану інформацію, що було загальнозрозуміле, а що суперечило вашим уявленням і знанням.

ЗАПИТАННЯ

1. Які меседжі містить текст?
2. На яку цільову аудиторію направлений текст статті?
3. Яка мета цього тексту?
4. До яких цінностей апелює автор тексту?
5. Чиї інтереси підтримує текст?
6. Якою мірою авторитетним є видання, де надруковано текст?
7. Чи погоджуєтеся ви з твердженнями автора? Відповідь обґрунтуйте.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Після Революції Гідності Україна опинилася у важкому соціально-політичному становищі: анексія Криму, війна та АТО на сході України, економічна нестабільність, що дісталася у спадок від режиму Януковича, а також амбіції окремих політиків ускладнюють суспільно-політичний розвиток країни. Оголошені реформи відбуваються дуже повільно, знецінення гривні призвело до зниження індексу життя більшої частини населення. Субсидії, що пропонує держава, не є панацеєю для покращення соціального рівня життя людей та виходу із соціально-економічної кризи. Згідно з європейськими стандартами, держава має забезпечувати прожитковий рівень кожної зайнятої людини, щоб вона мала змогу задовольняти свої мінімальні життєво необхідні потреби. Щодо соціального захисту, то існують чітко визначені категорії населення, яким надається адресна грошова допомога.

Норми мінімальних періодичних грошових виплат типовим одержувачам, що визначені Європейським кодексом соціального забезпечення. Додаток до частини 11
(Європейський кодекс соціального забезпечення:
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_329**)**

Розділ Кодексу	Охоплюваний випадок	Типовий одержувач	Відсоток
III	Хвороба	Чоловік з дружиною та двома дітьми	45
IV	Безробіття	Чоловік з дружиною та двома дітьми	45
V	Старість	Чоловік з дружиною пенсійного віку	40
VI	Виробнича травма:	Чоловік з дружиною та двома дітьми	50
	- непрацездатність	Чоловік з дружиною та двома дітьми	50
	- інвалідність	Чоловік з дружиною та двома дітьми	50
	- втрата годувальника	Удова із двома дітьми	40
VIII	Вагітність та пологи	Жінка	45
IX	Інвалідність	Чоловік з дружиною та двома дітьми	40
X	Втрата годувальника	Удова із двома дітьми	40

Отже, шлях субсидій, який обрав тепер Уряд України, не відповідає міжнародно прийнятим стандартам і тягне за собою негативні наслідки.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Критичне мислення або критичний аналіз – це набір усвідомлених дій і навичок, завдяки яким ми можемо оцінювати чийсь або свою інформацію на предмет того, чи вона достовірна, чи маніпулятивна.

Індекс рівня життя – показник, що характеризує динаміку рівня реальних доходів населення, його окремих груп. Індекс рівня життя визначають з урахуванням зміни доходів населення та цін на споживчі товари й послуги для населення.

ВПРАВА 4

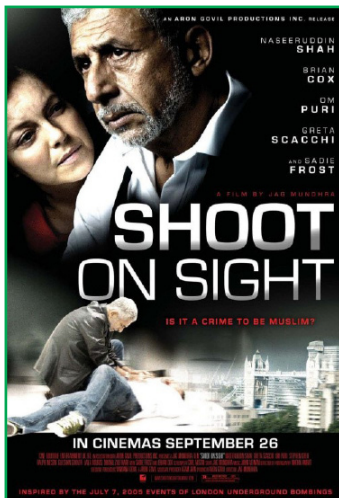
Уважно роздивіться афіші художніх фільмів і прочитайте їх анонси.

Миротворець

США, 1997

Сюжет фільму засновано на реальних подіях, що стали відомими завдяки відкриттю секретних архівів. Російський потяг, що везе ядерні ракети з метою їх знищення, частково пошкоджений вибухом у віддаленому районі десь на півдні Росії. Відповідні сигнали надходять до ядерного центру американського Білого дому. Скоро з'ясується, що зброя перебуває в руках міжнародних терористів...

Терорист

США, Великобританія, 2007

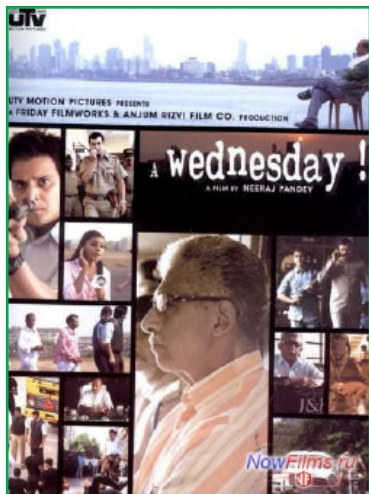
В основу захопливого трилера лягла реальна історія. Поліціант зі спецпідрозділу має ліквідувати терористів-смертників, які вчинили теракт у Лондоні. Його завдання ускладнюється тим, що спецзагін допустив помилку, в результаті якої загинула невинна людина. А на самого героя падає підозра у співробітництві з терористами.

Штурм.

Франція, 2010

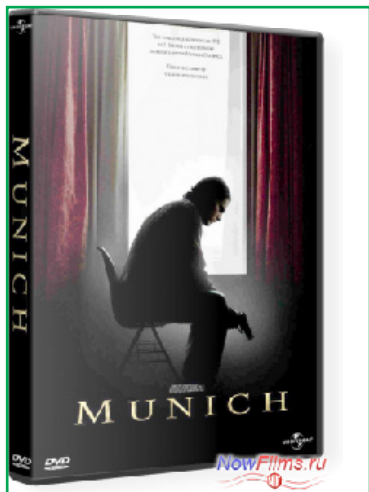
Розорений громадянською війною Алжир. Напередодні Різдва 1994 р. четверо терористів захоплюють рейс 8969 «Air France», що прямує до Франції, з пасажирами на борту. По прибутті рейсу в Марсель його зустрічає елітний спецпідрозділ, який має зробити все можливе, щоб запобігти трагедії. Фільм знято на реальних подіях.

Середа

Індія, 2008

Дії фільму відбуваються між 2 і 6 годинами вечора у вівторок. Терорист зателефонував комісарові поліції Мумбая з вимогою звільнити чотирьох терористів. У віддяку за це він повідомить місця, де терористи заклали вибухівку. Комісар сприйняв це як дезінформацію, але підриз смертником бомби біля штабу поліції спонукає його до дії. Він випускає терористів, події розгортаються несподівано.

Мюнхен

США, Канада, Франція, 2005

Під час Олімпійських ігор 1972 р. у Мюнхені 11 ізраїльських атлетів були взяті в заручники, а потім вбиті палестинським терористичним угрупованням, відомим як «Чорний вересень». Для помсти ізраїльський уряд створює групу агентів Моссаду із завданням вистежити і знищити відповідальних за злочин.

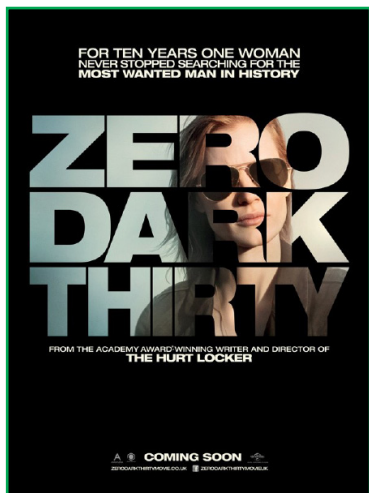
Фільм базується на реальних подіях.

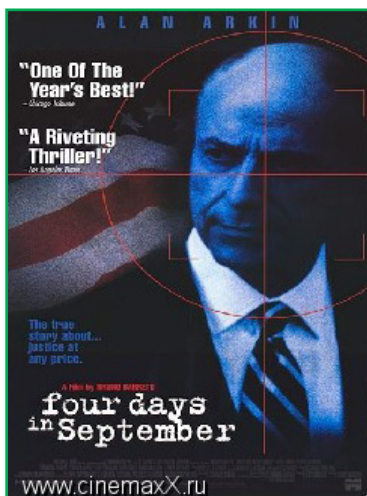
Ціль № 1

США, 2012

Фільм знятий на реальних секретних матеріалах нині розкритих. Розповідається про той час, коли уряд США, щоб затримати Усама бен Ладена, був готовий на будь-які витрати та жертви. Історія бере початок з 11 вересня 2001р., коли в результаті теракту, вчиненого прибічниками бен Ладена, загинуло майже 3000 осіб.

Героїня фільму одержима справою знищення терориста, це стало справою її життя.

4 дні у вересні

Бразилія, США, 1997

Події фільму розповідають реальну історію, що відбулася в Ріо-де-Жанейро, коли група молодих терористів захопила посла США і висунула урядові ультиматум.

Терор у прямому ефірі

Південна Корея, 2013

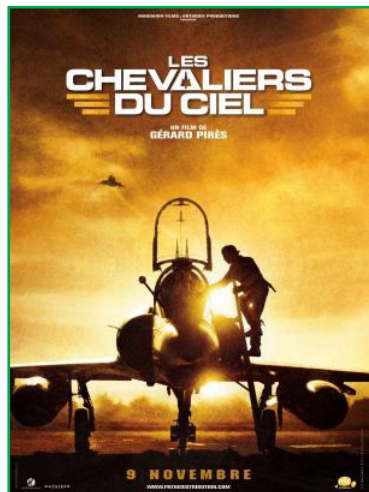
Радіоведучому програми новин дзвонить терорист, який погрожує підірвати міст над річкою Хан. Ведучий думає, що це розіграш і жартома радить йому це зробити. Через кілька секунд стається вибух.

Код апокаліпсиса

Росія, 2007

Терорист № 1 Джаффа бен Зайд викрав із затонулого американського підводного човна чотири ядерні боеголовки, заховавши їх в найбільших мегаполісах світу. Заряд активується одинадцятизначним кодом, дізнатися який можна лише зібравши разом цифри, відомі трьом наближеним Джаффада, якого ніхто не бачив в обличчя. Але терориста вбивають при дивних обставинах, а його колишній напарник на прізвище Кат має намір пустити бомбовий механізм у хід. За ним по сліду пускаються, об'єднавши зусилля, ФСБ і ЦРУ.

Лицарі неба *Франція, 2005*

Під час проведення престижного міжнародного авіасалону група терористів викрадає швидкісний винищувач. Французькі пілоти Валуа і Марчеллі отримують завдання патрулювати Північне море, як раз у тому районі, де безслідно зник викрадений винищувач...

Башні-близнюки *США, 2006*

Фільм частково знятий на реальних подіях і розкриває історію кількох офіцерів, що служили в нью-йоркській портовій поліції. Дізнавшись про катастрофу 11 вересня 2001 р. їхній загін відправився рятувати громадян і виявився в одній з будівель у момент обвалу...

Це історія про події, які змінили світ та людей, що опинилися в епіцентрі подій.

ЗАПИТАННЯ

1. Яка сюжетна лінія об'єднує ці фільми?
2. Яка мета створення і трансляції такого роду фільмів?
3. З яких держав кіностудії – творці фільмів?
4. В яких роках знято ці кінопродукти?
5. На яку цільову аудиторію розраховані такого роду фільми?
6. Чому створюють саме такі афіші і яка їх роль?
7. В чому, на вашу думку, полягає актуальність такого роду кінофільмів?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Тероризм – одна з найбільших глобальних загроз людству. Сучасний тероризм характеризується тим, що він не має меж і кордонів і не зважає на людське життя. Його підґрунтя – ненависть, соціальне, етнічне і релігійне розшарування. Тероризм став засобом розв’язання політичних, геополітичних, релігійних, національних питань. Наслідки тероризму – велика кількість невинних людських жертв, руйнування духовних, матеріальних і культурних цінностей. Кожен кіномитець реагує на сучасну історію у власний спосіб. Загалом кіномистецтво не може оминати такої глобальної загрози.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Кіно – це форма створення дійсності за законами авторської художньої логіки, вигадана і створена історія думок, почуттів і вчинків окремих особистостей, завершене ціле. Реалістична репрезентація, що приховує засоби власного виробництва. Кіно пропонує певний спосіб упорядкування, організації дійсності, наділення її сенсом. Можна сказати, що кіно певним чином організовує наш погляд на світ.

Джерела

1. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелещенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.
2. Головаха Є. Масові субсидії породжуватимуть покоління утриманців [Електронний ресурс] / Є.Головаха // Тиждень. – 2016. – № 13 (437). – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/161945>.
3. Янукович не вважає голодомор геноцидом українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/yanukovich-ne-vvazhaye-golodomor-genotsidom-ukrayintsiv.html>.
4. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: ЦВП, АУП, 2016.
5. Економічна енциклопедія: [у т.] / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – Т. 1. – 864 с.
6. Тероризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Тероризм>.

7. Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя 8 (9) клас. Плани-конспекти уроків / за ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, О. П. Мокрогуза. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. – 190 с.

8. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун]. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.

9. Індекс рівня життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/55-i/1810-indeks-rivnya->

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. Миротворець <http://kinokong.net/15943-mirotvorec-1997.html>
2. Терорист <https://my-hit.org/film/13614/>
3. Штурм <http://kinokong.net/15942-shturm-napadenie-2010.html>
4. Середа <http://kinokong.net/16792-sreda-2008.html>
5. Мюнхен <http://kinokong.net/15930-myunhen-2005.html>
6. Ціль № 1 <http://kinokong.net/12314-smotret-cel-nomer-odin-2012-on.html>
7. 4 дні у вересні <http://cinemaxx.ru/2/27235-chetyre-dnya-v-sentyabre-four-days-in-september-1997.html>
8. Терор у прямому ефірі <http://cinemaxx.ru/3/24249-terror-v-pryamom-efire-the-terror-live-2013.html>
9. Код апокаліпсиса <http://www.kinopoisk.ru/film/257772/>
10. Лицарі неба <http://voenkino.net/francuzskie-voennye-filmy/>
11. Башні-близнюки <http://kinogo.co/1821-bashni-bliznecy-2006.html>

Джерела відео:

1. «Чорнобильська катастрофа» https://youtu.be/_RreP342i2c

ТЕМА 7.

Права, свободи та відповідальність

Мета заняття: формування навичок аналізу науково-популярних фільмів, мультфільмів, карикатур, пісень та інших медіатекстів; формування вміння декодувати медіатексти різних жанрів через методики критичного аналізу, розуміння впливу медіа та особливостей репрезентації дійсності в них.

Ключові слова та поняття: науково-популярний фільм, мультфільм, карикатура, музичний кліп, медіатекст.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер, смартфони, папір, кольоровий папір, фломастери.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота з текстами, робота з анімацією, робота в групах, дискусія.

ВПРАВА 1

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Права людини пройшли довготривалий і складний шлях свого становлення. Починаючи із закріплення традицій і звичаїв у етичні норми звичаєвого права, еволюціонували через поняття природного права і дістали потім юридичне закріплення.

ЗАВДАННЯ 1

Завдання. Перегляньте уважно науково-популярний фільм «Історія прав людини» (тривалість – 9,5 хв).

Додатки. Тема 7. Вправа 1. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. З якою метою знято цей фільм?
2. Яка основна ідея фільму?
3. Які цінності пропагує фільм?
4. Який основний меседж фільму?
5. Яка мова фільму?
6. Хто замовник фільму?
7. Кого репрезентують герої фільми?
8. Чому, на вашу думку, залучено так багато людей?
9. Чи корисні та потрібні такого роду фільми? Відповідь аргументуйте.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Хоча ідея прав людини має давнє коріння та переплітається з доктринами природного права ще часів Стародавньої Греції та Стародавнього Риму, та, як не дивно, сам термін «права людини» в широкому політичному дискурсі, став використовуватися відносно недавно (хоча його виникнення належить до часів ранньобуржуазних революцій). Він став вживаним лише після Другої світової війни, із виникненням Організації Об'єднаних Націй. Цим новим терміном замінили інші – «природні права» та «права чоловіків», бо концепція природного права, із якою він тісно пов'язаний, була піддана критиці.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Науково-популярний фільм – жанр (вид) кінодокументалістики, завдання якого оприлюднити наукові відомості, факти і результати досліджень, описати на рівні загальних понять (тобто «популярною мовою») наукові гіпотези, ідеї, відкриття, погляди, може стосуватися як уже добре вивчених питань, так і тих, що перебувають у процесі розробки, «на вістрі» науки.

ВПРАВА 2

У Конституції України зазначено, що утвердження прав і свобод людини – головний обов’язок держави. Держава має не пригнічувати і підкорювати людину, а сприяти і допомагати людині у розв’язанні її проблем та гарантувати і захищати її права.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно перегляньте мультфільм «Маленька людина у великому місті» (автори: Максим Сліпець та Влад Пославський, тривалість — 3,42 хв). Випишіть права людини, про які йдеться в мультфільмі.

Додатки. Тема 7. Вправа 2. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Який основний меседж мультфільму?
2. Хто автор мультфільму?
3. На яку цільову аудиторію розрахований мультфільм?
4. З якою метою його створено?
5. Як ви зрозуміли питання відповідальності держави перед людиною і навпаки?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Мультфільм «Маленька людина у великому місті», який ви переглядали, став найкращим мультфільмом на правову тематику і переміг на конкурсі у Києві в межах проекту «Україна очима дитини» у 2013 році. Цей мультфільм – учнівська робота. Один з авторів мультфільму, Максим Сліпець, розповів, що створення забрало близько трьох місяців. Школярі мали на меті показати глядачеві, які права та обов’язки має людина і вибрали таку форму, щоб було зрозуміло і дорослому, і дитині. Мультфільм створено без допомоги дорослих. Учні самі малювали, а анімацію робили в програмі PowerPoint. Потім переробляли презентацію у відео, накладали звук і картинки в редакторі відео.

ЗАВДАННЯ 2

Об'єднайтеся в групи, спробуйте з допомогою мобільного телефона зняти коротку рекламу про права людини відразу на занятті та презентуйте її.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Права і відповідальність людини – запорука гідного співіснування суспільства. Кожен громадянин та громадянка, незалежно від віку і соціального статусу, мають поважати права іншої людини.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Мультфільм або анімація – вид кіномистецтва, твори якого створюються шляхом знімання послідовних фаз руху намальованих (графічна анімація), об'ємних (об'ємна анімація) або цифрових (комп'ютерна анімація) об'єктів.

Медіатекст – це повідомлення, що викладене в будь-якому виді та жанрі медіа (газетна стаття, телепередача, відеокліп, фільм, твори мистецтва тощо).

ВПРАВА 3

Третє покоління прав людини окреслює захист колективних прав: право на мир, на здорове довкілля, на спільну спадщину людства, право на комунікацію. Ці права закріплені багатьма міжнародними правовими актами. Однак, не зважаючи на це, нині ми спостерігаємо порушення визначених міжнародних норм мирного співіснування держав.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно розгляньте карикатуру.

ЗАПИТАННЯ

1. Опишіть, що ви бачите на малюнку?
2. Яку подію зобразив карикатурист?
3. Чому ця подія стала сюжетом карикатури?
4. Який основний меседж карикатури?
5. Чи передана атмосфера події?
6. Яка мета створення такого роду карикатур?
7. Які права були порушені, виходячи із зображеного?
8. На яку цільову аудиторію розрахована карикатура?
9. Чи викликала вона у вас емоції?

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Карикатура – це навмисно смішне або спотворене зображення предмета або особи, часто містить коментар, пов'язане здебільшого з поточними політичними чи соціальними подіями або особистостями, спрямоване на привертання уваги до них, їх висміювання та критику.

ЗАВДАННЯ 2

Намалюйте власну карикатуру на тему міжнародних колективних прав, презентуйте її.

ЗАВДАННЯ 3

Робота в парах: прочитайте фрагменти статті «Німецький адвокат оскаржує окупацію АР Крим Росією в Європейському суді з прав людини», обговоріть їх.

Німецький адвокат оскаржує окупацію АР Крим Росією в Європейському суді з прав людини

Правник апелює до статті 2 пункту 4 Статуту ООН, згідно з якою усі члени ООН у своїх міжнародних відносинах повинні утримуватися від будь-якого застосування сили чи загрози застосування сили, що порушує територіальну цілісність чи політичну незалежність іншої держави.

Вероніка Крамар розповідає в публікації «Німецький адвокат подав скаргу проти Росії через окупацію Криму» в «Крим. Реалії»:

«Серед низки скарг, які вже встигли подати українці до Європейського суду з прав людини через протизаконні дії Росії на території України, є й ініціативи небайдужих іноземців. Так, адвокат із німецького міста Дуйсбург Гайнц Йозеф Зер, переживши на Майдані найстрашніші дні, стоячи пліч-о-пліч із учасниками протестів, відчув справжню єдність з українцями та бажання їх підтримати.

«Пам'ятаю, я розносив на картонці їжу, бутерброди, і одна зовсім старенька бабуся попросила в мене добавки – другий шматочок хліба... Ви не уявляєте, я раптом відчув якийсь сором, якесь важке відчуття, я... як нащадок країни, яка колись мала фашистський режим, розумієте? Описати це складно», – розповів німецький адвокат Гайнц Йозеф Зер, який від початку Майдану вже вкотре приїздить в Україну з бажанням допомогти.

За його словами, те, що трапилось на Майдані, є проявом чистої справжньої демократії, яка у позитивному значенні є анархічною, і якби подібне відбулося в Португалії, Греції чи Італії, то, за словами адвоката, Європа цього б не бажала. Не так давно Гайнц Йозеф Зер подав скаргу до Європейського суду з прав людини проти Росії через анексію Криму та проведення на українському півострові незаконного референдуму.

«Коли ти бачиш, що відбуваються протизаконні дії, то потрібно продумати засоби, якими цю протизаконність подолати. Я думаю, всі ці події в Україні небезпечні для всієї Європи. Пам'ятаю декілька місяців тому, ще взимку, було страшенно холодно, мороз – мінус 22, я написав з Майдану пост, вітер дме зі Сходу, в усіх відношеннях», – зауважив правник. Гайнц Йозеф Зер надіслав прес-реліз до всіх головних видань Німеччини, а також до окремих українських високопосадовців та засмутився через повне ігнорування.

«Хотів дуже знати, чи стаття 2, пункт 4 ще діють, можливо, я щось пропустив?»

У своїй заяві правник звертається до статті 2 пункту 4 Статуту ООН, згідно з якою всі члени ООН у своїх міжнародних відносинах повинні утримуватися від будь-якого застосування сили чи загрози застосування сили, що порушує територіальну цілісність чи політичну незалежність іншої держави або іншим чином суперечить цілям ООН.

Як пояснює адвокат Зер, відповідно до цієї статті жодна держава не має права здійснювати окупацію території іншої держави, окупація Російською Федерацією внутрішньої території України, півострова Крим, порушує міжнародне право, організація референдуму Російською Федерацією проходила в умовах, що суперечать Європейській конвенції з прав людини.

«Я б хотів дуже знати, чи стаття 2, пункт 4 ще діють. Можливо, я щось пропустив? Відповідно до Конституції України територія України є цілісною і недоторканою», – наголошує правник.

Президент Росії має бути заарештований, – адвокат.

Наразі Україна вже направила до Європейського суду з прав людини цілу низку заяв. Як пояснює директор із стратегічних справ Української Гельсінської спілки з прав людини Михайло Тарахкало, українські правники вже подали заяви, пов'язані з викраденням осіб на території Криму, зараз готують скарги, пов'язані з майновими різними справами.

«До цього була подана заява держави Україна проти держави Росії, тобто ще у перспективі, на мій погляд, буде дуже велика кількість скарг до Суду через події в Криму, тому що багато порушень», – наголошує Михайло Тарахкало.

На думку експерта, щодо міждержавної скарги перспектива позитивного рішення на користь України є. Ще у березні Європейський суд з прав людини ухвалив рішення про негайні заходи у рамках міжнаціонального конфлікту на підставі заяви України проти Росії.

Заява німецького адвоката перебуває на даному етапі у фазі допущення до розгляду, і, як уточнює правник, на формальних підставах суд

не може її відхилити, але й прорахувати закон як точні науки, на жаль, теж неможливо. Гайнц Йозеф Зер висловлює припущення, що така скарга може заважати дипломатичному консенсусу. Якщо скарга буде допущена та розглянута, то, за словами німецького експерта, у перспективі президент Російської Федерації має піти під арешт».

ЗАПИТАННЯ

1. Який основний меседж статті?
2. Яка основна тема статті, які питання порушуються?
3. Про які події йдеться у статті?
4. До якої аудиторії звертається автор?
5. Яка мета написання статті?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Система колективного права – складний і крихкий механізм. Автор статті звертає увагу на проблеми, що нині є в міжнародних відносинах і спонукає до осмислення ситуації, що склалася та пошуку шляхів її розв’язання.

ЗАВДАННЯ 3

Будь-які права, як ми бачимо, гіпотетично передбачають готовність особистості їх відстоювати, захищати. Уявіть собі, що ви отримали інформацію, що через 15 хвилин вам треба вийти на публічний виступ обстоювати одне з прав. Одна група має вийти на День їжі (Food Day) і нагадати, що існує дуже багато людей, які недоїдають і голодують, друга має обстоювати права жінок на життя без домашнього насильства.

Ви можете застосувати будь-які засоби, щоб створити медіапослання: малюнок, карикатуру, колаж, акустичний твір. Але він має бути чітко спрямований до аудиторії, до якої ви її бажаєте донести.

Після виконання учні пояснюють чому саме такий меседж вони донесли обраними засобами.

Джерела

1. Уестон Б. Г. Права людини / Г. Бернс Уестон // Права людини: Концепції, підходи, реалізація / за ред. Б. Зізік; пер. з англ. – К.: Ай Бі, 2003. – С. 13.
2. Мультфільм про права людини переміг на столичному конкурсі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/43006-multfilm_pro_prava_lyudini_peremig_na_stolichnomu_konkursi.html.
3. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелешенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.
4. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. – 201 с.
5. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
6. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Пісня. // Словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://sum.in.ua/s/pisnja>.
8. Основи медіаграмотності: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10–11 класів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин / [В. В. Лігостанський, В. Ф. Іванов, Т. В. Іванова, О. В. Волошенюк, В. І. Даниленко, В. П. Мележик]. – К.: АУП, 2014.
9. Політологія у запитаннях і відповідях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://subject.com.ua/political/zapit/175.html>
10. <https://uk.wikipedia.org/wiki/> Науково-популярний фільм.
11. <http://www.youthforhumanrights.org/>.

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. Карикатура <http://dailyviv.com/news/polityka/nimetskyi-advokat-oskarzhuie-okupatsiyu-krymu-rosiieyu-v-ievropeiskomu-sudi-z-prav-lyudyny-7800>

Джерела відео:

1. Науково-популярний фільм «Історія прав людини» <https://youtu.be/hxadoShovl8>
2. Мультфільм «Маленька людина у великому місті» <https://www.youtube.com/watch?v=iia9UUfDN5o>

Громадянське суспільство

ТЕМА 8.

Мета заняття: формування критичного аналізу відеоджерел, друкованих медіатекстів; формування вміння декодувати пропаганду, розпізнавати маніпуляції та техніки впливу.

Ключові слова та поняття: громадська думка, маніпуляція, ток-шоу, аргумент, новина, репортаж.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, добірка відеоматеріалів, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер.

Методи і техніки: міні-лекція, робота з медіатекстами, робота з відеоматеріалом, робота в групах, дискусія.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Громадська думка – це стан суспільної свідомості. Вона має бути важливим інструментом впливу на вагомі події державного значення. В демократичних суспільствах громадська думка і громадянське суспільство контролює дії держави. А в недемократичних системах держава намагається формувати громадську думку, пробує контролювати та керувати її формуванням. Основний інструмент формування громадянської думки в недемократичному суспільстві – засоби масової інформації та пропаганди, які контролює і спрямовує держава.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Ток-шоу – це жанр телепередачі, телевізійної дискусії із соціально-важливих актуальних питань, генератор інформації і позитивної, і негативної.

ВПРАВА 1

ЗАВДАННЯ 1

Перегляньте фрагмент російського ток-шоу «Право голосу» (тривалість –10–12 хв).

Додатки. Тема 8. Вправа 1. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Яка мета показу такої передачі?
2. Охарактеризуйте поведінку ведучого щодо виступів різних учасників?
3. Хто ці учасники, який статус вони мають?
4. Які епітети вживаються щодо України та української культури? Які емоції формуються?
5. Які акценти розставляють учасники, говорячи про Росію?
6. Які маніпуляції суспільною свідомістю помітні?
7. Чому пісня Джамали «1944» та її вихід на Євробачення-2016 викликали бурхливу негативну реакцію в російському суспільстві?
8. Чому влада та ЗМІ Росії розцінюють цей факт як загрозу державі?
9. Висловіть власну думку щодо побаченого сюжету, який основний меседж передачі та на кого вона спрямована?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Маніпуляція – це акт впливу на людей або приховане керування ними. Маніпулятивність несе в собі негативне значення. Маніпулятивними стають приховані змісти закладені у масові повідомлення. Пошук цих змістів вимагає додаткової інтелектуальної роботи та затрат часу, до чого не готовий пересічний громадянин. Він довіряє мас-медіа, хоча саме в Україні останні два роки ця довіра неухильно падає. Особливо це

стосується телебачення, бо людина вірить тому, що бачить на власні очі. Мас-медіа спрямовані на підтримку в масовій свідомості домінантної в цьому суспільстві моделі світу, яка будується на героях, на розрізненні правильних і неправильних вчинків і на інформаційному «порядку денному», що впливає і корелює масову свідомість.

Телевізійні політичні ток-шоу мають чи не найбільший маніпулятивний потенціал. Вони достатньо активно комунікують на-пряму з суспільною свідомістю, апелюючи до того масового глядача, який ще не втратив свого інтересу до політичного життя, тоді як значна частина людей вже від нього відвернулася. Вважається, що саме через такі «м'які» новини проходить інформація до тих глядачів, які вже не дивляться звичайних новин. Телевізійні політичні ток-шоу, подаючи новинний матеріал у «м'якому вигляді», можуть виконувати такі основні функції: створювати «порядок денний», тобто або вводити теми, або прибирати їх з поля зору масової свідомості; вводити й утримувати потрібну версію події; готувати масову свідомість до нового «порядку денного»; спрямовувати думку глядачів у заздалегідь визначеному напрямку.

ВПРАВА 2

ЗАВДАННЯ 1

Об'єднайтеся в 7 груп і попрацюйте з фрагментами статті В. Богуна «Не національна, а соціалістична», що була опублікована в «Рабочей газете», № 167 від 8.11.2007 р. У статті йдеться про Жовтневий переворот 1917 р. та Українську національно-визвольну революцію 1917–1921 рр.

РАБОЧАЯ ГАЗЕТА

Володимир Богун. Не національна, а соціалістична

№ 167 від 08 листопада 2007 р.

В Україні, як і в усьому світі, не вщухають суперечки про Велику Жовтневу соціалістичну революцію. Що думають про події тих років українські вчені? Пропонуємо увазі читачів розмову кореспондента «РГ»

з доктором історичних наук професором Юрієм Шиловцевим та кандидатом історичних наук Георгієм Буйком.

1) – Сьогодні багато говорять про те, що Жовтень, власне, не був революцією, а просто заколотом, змовою купки більшовиків. Мовляв, ця подія принесла тільки горе і страждання народу і відкинула нас на задвірки цивілізації.

Ю. Ш.: – Те, що не вщухають суперечки про ті далекі події, тільки свідчить про значущість Жовтневої революції, що стала подією особливої історичної ваги, рівної якій не було за всю історію людства. Вперше сталося те, про що мріяли і за що боролися, починаючи з повстань рабів в Стародавньому Римі, люди праці – була повалена влада експлуататорів. Вперше в історії трудовий народ взяв владу в свої руки, щоб самим, без панів і гнобителів, будувати своє життя. Жовтнева революція повністю вразила весь світ, а потім і змінила його, поклавши початок новій епосі в історії людства – епосі соціалізму.

Г. Б.: – Ще Маркс і Енгельс на основі аналізу колосального матеріалу вказали на історичну приреченість капіталізму і прихід йому на зміну в результаті революції більш прогресивного соціально-економічного ладу. Тому Жовтнева революція була цілком логічною і закономірною. Вона відбулася внаслідок загострення цілого комплексу протиріч у царській Росії: між працею і капіталом, демократією і абсолютизмом, національним гнітом і прагненням до свободи.

2) – Зараз, коли Україна здобула незалежність, ряд істориків стверджує, що події 17-го року в Петрограді не мали відношення до України. А президент навіть підписує указ, яким пропонується в найближчі роки відзначати події так званої «української національної революції» 1917–1920 рр.

Ю. Ш.: – Цей указ Ющенко наочно відображає особливості українських фальсифікаторів історії. Вони, як і їх попередники-націоналісти, виконують три, а після Жовтня – чотири завдання, поставлені їм буржуазією: сіяти ненависть до Росії і р; вихваляти капіталістичний Захід; видавати себе за патріотів і після Жовтня – обмовляти соціалізм і комунізм.

Історія того часу дає всі підстави стверджувати, що феноменальний успіх Жовтневої революції на всій величезній території Росії, а потім захист і розвиток її завоювань протягом усього радянського періоду вирішальною мірою були обумовлені перш за все єдністю трудящих двох найбільших слов'янських народів – російського і українського. У складі Російської імперії Україна не була тоді якимось окремим територіально-адміністративним регіоном. Це було дев'ять губерній півдня і південного

заходу імперії. Єдина економіка, соціальне та політичне життя в імперії, в тому числі і в українських губерніях, визначили і єдність процесу визрівання передумов Лютневої буржуазно-демократичної, а потім і соціалістичної революції в Росії.

Г. Б.: – На території сучасної України на початку ХХ століття стрімко розвивався промисловий капіталізм: з'явилися найбільші промислові райони – Донецький (вугільний), Криворізький (залізорудний), Придніпровський (металургійний). Типовими були і всі соціально-політичні процеси. У землеробстві панували поміщики, в тому числі українські – Кочубеї, Лизогуби, Родзянки, Скоропадські, яким належали маєтки в десятки тисяч десятин землі. Їх земельна власність становила 3,4 % всіх приватних землеволодінь. Вони володіли найкращою землею, тоді як 40 % бідняцьких сімей мали тільки 12 % посівної площі.

Перемога Лютневої буржуазно-демократичної революції перетворила Росію в саму вільну країну з усіх, що брали участь у Першій світовій війні держав, забезпечивши масам можливість користуватися політичними правами. Буржуазія створила Тимчасовий уряд (в Україні його аналогом була Центральна Рада), а робітники і солдати стали повсюдно створювати свої органи – Ради робітничих і солдатських депутатів. Але Тимчасовий уряд, який прийшов до влади після повалення монархії, не зміг та і не хотів дати народу ні миру, ні землі, ні справжньої свободи. Тому народ і піднявся на соціалістичну революцію. Тільки вона, встановивши владу народу, вирішила всі ці проблеми. З тих же причин зазнала поразки Центральна Рада на Україні.

3) – Але сьогодні навіть в шкільних підручниках пишуть, що російські більшовики тільки спали і бачили, як би завоювати і поневолити Україну.

Ю. Ш.: – Це цілеспрямована антиросійська брехня. Перемога Жовтневої революції була спільною справою пролетаріату і Росії, і України, і всіх регіонів країни. Всі головні події, їх хід, сили які боролися – все було по своїй суті однаковим, типовим. Але на Україні, як і на інших національних окраїнах Росії, національно-визвольним рухом спробували скористатися місцеві націоналісти, для того і створили свою Центральну Раду. Треба відзначити, що з весни 17-го року в національно-визвольному русі були дві тенденції: буржуазно-націоналістична і революційно-демократична. Перша характеризувалася прагненням українських націоналістів (а вони висловлювали інтереси українських панів) підпорядкувати собі національно-визвольний рух трудящих. Друга висловлювала справжні інтереси трудящих мас.

Той факт, що саме більшовики були єдино послідовними борцями за національне визволення пригнічених царизмом народів Росії, наочно підтверджується тим, що вони підтримували навіть Центральну Раду в тих випадках, коли її кроки служили інтересам національного визволення. Ось приклад. У червні 1917 року в «Правді» було опубліковано три статті Леніна: «Не демократично, громадянин Керенський», «Україна» та «Україна і поразка правлячих партій Росії». 20 червня статтю «Україна» в перекладі на українську мову опублікувала «Робітніча газета» – орган УСДРП, однієї з провідних партій Центральної Ради.

У цій статті Ленін писав: «Револьюційна демократія Росії, якщо вона хоче бути дійсно револьюційною, дійсно демократією, повинна порвати з цим минулим, повинна повернути собі, робітникам і селянам Росії, братню довіру робітників і селян України. Цього не можна зробити без повного визнання прав України, в тому числі права на вільне відокремлення». І далі: «Ми не прихильники дрібних держав ... Але саме для того, щоб цей союз був добровільним, російський робітник, не довіряючи ні в чому і ні на хвилину ні буржуазії російській, ні буржуазії українській, виступає зараз за право відокремлення українців, не нав'язуючи їм своєї дружби, а завойовуючи її ставленням як до рівного, як до союзника і брата в боротьбі за соціалізм».

4) – А в чому причини поразки Центральної Ради на Україні?

Г. Б.: – Центральна Рада, розмірковуючи про соціалістичні ідеали, по суті нічого не робила для їх втілення в життя. Та й не могла. В її діях все виразніше виявлялися коливання, підтримка буржуазного Тимчасового уряду Росії, еkleктика в політичних програмах, авантюризм, організаційна нестійкість, націоналізм. Останнє призвело до того, що, прагнучи очолити національно-визвольний рух, лідери Центральної Ради відмовилися направити його по револьюційно-демократичного шляху, скотилися повністю на платформу буржуазного націоналізму. Розпочали боротьбу проти Рад, пішли на союз з Каледіним. Адже білогвардійці розстрілювали робітників Донбасу, ініціювали громадянську війну.

Все це згодом закінчилося національною зрадою, коли саме з ініціативи Центральної Ради на Україну були введені війська Німеччини та Австро-Угорщини. Завершив цю зраду Петлюра, який погодився, щоб західноукраїнські землі увійшли до складу Польщі.

5) – А чи не сприяли діячі Центральної Ради, не бажаючи вирішувати наболілі соціально-політичні питання в інтересах трудящих, зростанню авторитету більшовиків?

Ю. Ш.: – Об'єктивно, так. І про це писав потім Винниченко – голова Генерального секретаріату Центральної Ради. Але головне не в цьому. Трудящі маси швидко прозрівали в ході бурхливих подій того часу. Так, вже до жовтня 17-го року ряди більшовиків на Україні збільшилися майже в 30 разів. Пролетаріат міст і промислових районів України, солдати революційних частин, які йшли за більшовиками Рад, Червона гвардія першими в Україні після Пітера і Москви піднялися на повалення влади буржуазного Тимчасового уряду, на соціалістичну революцію, яка, за словами Леніна, «тріумфальним маршем пішла по неосяжній країні».

На початку грудня 1917 більшовики, провівши необхідну підготовчу роботу, спробували провести в Києві (причому навіть Центральну Раду запрошували до участі) Всеукраїнський з'їзд Рад. Але Рада підступно зірвала роботу з'їзду, бажаючи перетворити його в націоналістично-куркульське збіговисько представників «селянської спілки».

За пропозицією більшовиків законно обрані на з'їзд делегати Рад, яким націоналісти погрожували розправою, різними шляхами дісталися до Харкова. Тут вони, об'єднавшись з делегатами III з'їзду Рад, що проходив в той час в Харкові, Донецько-Криворізького басейну, конституювався як перший Всеукраїнський з'їзд Рад. Він проходив 11–12 (24–25) грудня 1917 року і прийняв історичні рішення. «Влада на території українських республік, – говорилося в постанові з'їзду, – відтепер належить виключно Радам робітничих, солдатських і селянських депутатів ... Україна оголошується Республікою Рад робітничих і селянських депутатів». Так переміг Жовтень на Україні.

6) – У провину більшовикам ставлять громадянську війну «червоний терор», що пішов за нею...

Г. Б.: – Один з найбільш стійких міфів полягає в тому, що прихід до влади більшовиків ознаменував початок громадянської війни. Але ж громадянська війна почалася через півроку після перемоги соціалістичної революції, в травні 1918 року. У цей період Радянський уряд робив все, щоб уникнути кривавого громадянського протистояння. Перші кроки його були спрямовані на розгортання мирного будівництва. І треба відзначити: підтримка більшовиків з боку народу була настільки вагома, що великі виступи білогвардійців стали можливі лише з початком іноземної інтервенції. Навесні 1918 року війська Антанти висадилися в Мурманську, японці зайняли Владивосток, французи – Одесу, турецькі війська вторглися в Закавказзя. І тут же я знову змушений нагадати про керівників Центральної Ради, які підписали з Німеччиною і Австро-

Угорщиною таємний договір про окупацію України, про постачання до Німеччини мільйонів пудів хліба, м'яса, іншого продовольства.

Ю. Ш.: – Більшовикам також приписують і початок «червоного» терору. Але одним з перших актів Радянського уряду було скасування смертної кари. Керівники перших антирадянських закатів Корнілов, Краснов, Каледін були відпущені з-під арешту під чесне слово. Радянський уряд відмовився від репресивних заходів щодо Тимчасового уряду. «Червоний» терор з'явився пізніше: він став відповіддю на масовий, цілеспрямований «білий» терор. Радянська держава поставило питання про масове революційне насильство вже після вбивства Урицького і замаху на Леніна в серпні 1918 року. А ці та інші теракти координувалися з-за кордону, що згодом визнавав у своїх мемуарах англійський посол в Москві Локкарт. Крім того, зауважимо, що «червоний» терор, незважаючи на тривання громадянської війни, був практично згорнутий вже до осені 1918 року.

Повертаючись до України, слід зазначити, що після закінчення війни деяким діячам Центральної Ради дозволили працювати в різних органах молодшої Радянської держави. Той же Грушевський, повернувшись з-за кордону, був обраний членом Президії Академії наук СРСР.

7) – Безсумнівно, що Жовтнева революція вплинула на весь хід світової історії. Під її впливом капіталізм був змушений пристосовуватися і змінювати своє обличчя. А що безпосередньо Україні дав Жовтень 17-го?

Ю. Ш.: – З аграрно-індустріальної країни Радянська Україна перетворилася в високорозвинену в усіх відношеннях державу. З регіону, де в 1913 році більше половини населення було неписьменним, Україна стала однією з найбільш високоосвічених і читацьких країн світу, державою високої культури і духовності, стабільного зростання населення, країною, в якій не було епідемій, масових отруєнь та наркоманії ... Перераховувати досягнення Радянської влади на Україні можна до нескінченності. І всі вони разом виливалися в незаперечний факт: за всіма основними показниками соціально-економічного розвитку України вже з 1960-х років почала входити в число десяти найрозвиненіших країн світу!

ЗАПИТАННЯ

1. Яка мета цієї інформації?
2. Хто створив цю інформацію і з якою метою?
3. В якій країні виходить ця газета? Чому ви так визначили?
4. Які джерела цієї інформації?

5. Які аргументи використані і які маніпуляції застосовувалися при створенні цієї статті?
6. На яку цільову групу розрахована стаття?
7. Які ризики містять у собі публікації такого роду?
8. Як протидіяти визначеним ризикам?

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Аргумент – це набір фраз, тверджень або припущень, в яких містяться передумови і висновок, що їх підтверджує; його мета пояснити, переконати і довести.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Ви ознайомилися з прикладом ідеологічної пропаганди, що поширює газета, яка видається в Україні. У статті автор, який веде діалог з так званими «науковими авторитетами», підкреслює їх наукові звання та ступені, щоб засвідчити достовірність інформації. Прокомуністична позиція всіх розмовників проглядається у стилі висловлювань. Також чітко виражені зовнішньо- та внутрішньополітичні орієнтири. Матеріал цієї статті, в оригіналі написаний російською мовою, розрахований на певну цільову аудиторію, яка ностальгує за радянським минулим, прибічницю єдності «братніх» народів, яка не сприймає і не підтримує українську національну державу, культуру, історію.

Отже, пропонуючи певній цільовій аудиторії «зручні» для неї матеріали, переконуючи у їх науковій правдивості, власники газети сприяють її інформаційному задоволенню та підтримують сформовані настрої. Так формується громадська думка і громадянська позиція значної частини населення.

Вивчаючи історію України, ми усвідомлюємо, що події 1917–1921 рр. сприяли відродженню державності українського народу. І хоча не всі дії тогочасних лідерів однозначні, однак це була спроба втілити історичні прагнення українського народу до самовизначення, формування власної держави, збереження національної культури та самосвідомості. А що стосується жовтневих подій 1917 р., то в українських наукових колах здебільшого вважають, що це був жовтневий переворот, наслідком якого стала громадянська війна, встановлення диктатури пролетаріату, червоного терору та знищення мільйонів людей.

ВПРАВА 3

В останні роки в Україні спостерігається висока активність громадянського суспільства. Це проявляється по-різному, починаючи від активної особистої участі в громадських акціях, публічному висловленні, поданні своєї точки зору, що не збігається з державною. Один з інструментів громадянського суспільства громадська думка, що має впливати на ухвалення рішень державного значення. Один із варіантів представлення громадської думки – створення електронних петицій до органів державної влади.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Електронна петиція – це колективне публічне звернення в електронній формі.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно прочитайте перелік електронних петицій.

ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ

Офіційне інтернет-представництво Президента України

<https://petition.president.gov.ua/?status=processed&sort=votes&order=desc>

Суть звернення	Номер петиції	Зібрано підписів
Скасування розмитнення і акцизного податку на імпорту авто	№ 22/000055-еп.	38326
Законодавчо затвердити право громадян України на захист	№ 22/000040-еп.	36244
Відміна грошової застави для корупціонерів	№ 22/000215-еп.	32024
Призначити М. Саакашвілі прем'єр-міністром України	№ 22/001606-еп.	31505
Впровадити електронну систему голосування з відбитком пальців в Верховній Раді	№ 22/000066-еп.	29825
Збільшення міри покарання державних службовців за хабарництво	№ 22/000048-еп.	29736

<i>Суть звернення</i>	<i>Номер петиції</i>	<i>Зібрано підписів</i>
Звернення до Верховної Ради щодо прийняття законопроекту 2188-1 «Про розширення інструментарію Фонду гарантування вкладів»	№ 22/003354-еп.	29503
Зменшення кількості депутатів Верховної Ради України до 100 осіб	№ 22/000033-еп.	29005
Відповідальність депутатів всіх рівнів перед виборцями шляхом складання повноважень у місячний строк, при невиконанні передвиборчих обіцянок	№ 22/012531-еп.	28887
Дельта Банк. Ліквідація системно важливого банку – ліквідація довіри до банківської системи і влади	№ 22/001365-еп.	28424
Повністю оновити суддівський корпус за прикладом патрульної поліції, відкривши прозорий конкурс на кожну посаду судді	№ 22/005381-еп.	27738
Скасування акцизу на імпорту автомобілів	№ 22/000063-еп.	27328
За 3 пропуски (без поважних причин) пленарних засідань, знімати мандат з депутата	№ 22/000248-еп.	27103
Призначити Тимошенко Юлію Володимирівну послом в Гондурас	№ 22/007786-еп.	27020
Великі штрафи за викинуте на вулиці сміття = чисті дороги, двори, та міста	№ 22/000208-еп.	26888
Про позбавлення громадянства осіб за сепаратизм	№ 22/001799-еп.	26744
Люстрація прокурорів і суддів і публікація результатів	№ 22/000256-еп.	26577
Ввести обов'язковість надання гарантій (на два-три роки) за стан доріг від тих, хто бере гроші за їх ремонт	№ 22/000558-еп.	26457
Присвоїти Андрію Кузьменку звання народного артиста України	№ 22/002933-еп.	26268
Дати громадянство іноземцям, які захищали і захищають Україну в зоні бойових дій!	№ 22/000504-еп.	26249

ЗАПИТАННЯ

1. Про що свідчить формулювання запропонованих петицій?
2. Які питання порушуються?
3. Які сфери життєдіяльності суспільства найбільше хвилюють громадян?
4. Яку тему ви б обрали для створення петиції?
5. Чому вас хвилює ця тема?
6. Де ви отримали інформацію про цю тему і з яких джерел?

Напишіть текст петиції.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Електронні петиції доступні практично кожному громадянину завдяки широкій популяризації в соціальних мережах і використанню інтернет-мережі. Вони засіб впливу громадян на державну владу та політику та участі громадян в управлінні суспільством.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Цільова аудиторія – це аудиторія, на яку орієнтована та чи інша медійна інформація.

ВПРАВА 4

Громадянське суспільство сформоване і дієве тоді, коли воно може активізуватися і згуртуватися для відстоювання своїх інтересів. В Україні про дієвість громадянського суспільства свідчать події, що розпочалися в листопаді 2013 р. і ввійшли в історію як Революція Гідності. Саме в цей час український народ вийшов на протест, щоб захистити цивілізаційний європейський вибір, від якого відходило тодішнє керівництво на чолі з Януковичем та «сім'єю». Масового характеру ці події набули після побиття студентів 30 листопада 2013 р. На народне віче 8 грудня вийшли понад мільйон громадян – «Марш мільйонів». Це стало підтвердженням зрілості громадянського суспільства. Події широко транслювалися через різні медіа-канали, що давало змогу інформувати суспільство та впливати на перебіг подій.

В цей час у Російській Федерації відбувалася активна кампанія з дискредитації українських революційних подій.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно перегляньте тогочасні сюжети новин, що транслювалися в Україні та в Росії:

1) 2013.12.08. Київ. Марш мільйонів. Євромайдан

Додатки. Тема 8. Вправа 4. Завдання 1. Відео 1 >>>

2) Кисельову вручили «Оскар» за його репортажі про Україну 8.12.2013

Додатки. Тема 8. Вправа 4. Завдання 1. Відео 2 >>>

3) Майдан помог узнать врагов России

Додатки. Тема 8. Вправа 4. Завдання 1. Відео 3 >>>

Об'єднавшись у три групи, кожній проаналізувати по одному сюжету.

ЗАПИТАННЯ

1. Який меседж цього сюжету?
2. Для кого він був знятий?
3. З якою метою його транслювали?
4. Які ідеї, цінності та погляди вмонтовані в меседж?
5. Хто дістає вигоду від цього сюжету та його меседжу?
6. Чи правдивий він?
7. Яка інтерпретація сюжету?
8. Які слова-маркери можна виокремити?
9. Якою може бути реакція на меседж та ставлення аудиторії?
10. Уявіть собі, що ви вперше чуєте про ці події. Які думки і враження у вас викликав би такий сюжет?
11. Як протистояти зомбуванню та нав'язуванню певної думки?

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Слова-маркери – це емоційні вислови; вони допомагають розпізнати оціночну інформацію. Слова-маркери можуть бути іменниками, прикметниками, дієсловами або словосполуками. Маркери можуть застосовуватися різними способами.

Перший спосіб – це використання під час опису подій та процесів таких виразних засобів, що тонко й непомітно сформулюють в аудиторії конкретне ставлення до описуваної ситуації або до учасників подій.

Другий спосіб – використання прямих авторських оцінок, які однозначно вказують аудиторії на єдино можливе, на думку автора, ставлення до описуваних подій, ситуацій, особистостей.

Третій спосіб – використання різних схем-пояснень, покликаних запропонувати аудиторії певну логіку розуміння явища чи події.

Новина – це окремий інформаційний жанр, що характеризується стислим викладом ключової інформації щодо певної події, яка сталася нещодавно.

Репортаж – жанр журналістики, що здатний зробити глядача ніби учасником події в момент, коли та відбувається.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Новинна грамотність убезпечить вас від пропаганди. Ми усвідомлюємо, що більшість інформації, яку ми споживаємо, медійована, тобто надходить до нас через медіа. Саме через них можна маніпулювати нашою свідомістю та поведінкою, формувати певні цінності та ставлення, а також створювати суспільну думку та моделювати реальність. Тому при перегляді новин, щоб дістати якісну об'єктивну картину варто звертатися до різних джерел, протилежних думок експертів, відкидати слова-маркери, які мають емоційне забарвлення, критично аналізувати сюжет, ставлячи до нього запитання, що допоможуть розкрити головний меседж та його замовника, того, кому він корисний. Перевірка фактів і критичне мислення дозволять сформуванню власну позицію і критичну автономію від медіа.

Джерела

1. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелещенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.

2. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун]. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.

3. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: ЦВП, АУП, 2015.

4. Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя. 8 (9) клас. Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: Академія української преси, 2014. – 190 с.

5. Коваленко К. Є петиція: як новий сервіс взаємодії з владою може змінити все [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.platfor.ma/sergii-loboiko/>

ДОДАТКИ

Джерела відео:

1. «Право голосу» <https://youtu.be/ViupaBbj41I>
2. Київ. Марш мільйонів. Євромайдан (2013.12.08.) https://youtu.be/-XtnJP_IwVI
3. Кисельову вручили «Оскар» за його репортажі про Україну (8.12.2013) <https://youtu.be/2bOLWlDy32o>
4. Майдан помог узнать врагов России https://youtu.be/Rc_TVojbji4

Джерела текстів:

1. Стаття «Не національна, а соціалістична» <http://rg.kiev.ua/page5/article7756/>

ТЕМА 9.

Політика у житті суспільства

Мета заняття: набуття знань про вплив медіа на політичне життя в суспільстві, вибори як інструмент демократії, формування вмінь орієнтуватись у сучасній політичній системі, політичних режимах, де кодувати політичні маніпуляції в медіа.

Ключові слова та поняття: преса, журналістика, медіа, громадське мовлення, маніпуляція.

Забезпечення заняття: підготовлені візуальні джерела, комп'ютери, під'єднані до інтернету.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота у групах, дискусія.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Що таке політика? Політика – це цілеспрямована діяльність, пов'язана з прийняттям відповідальних рішень у галузі взаємовідносин між різними суспільними групами, державами й народами, пов'язана з завоюванням, утриманням і використанням державної влади. Через те що рішення, які виробляє влада, обов'язкові, політика пов'язана з правом, мораллю, які нормативно регулюють суспільні відносини. Основна функція політики – інтеграція суспільства, забезпечення його стабільності, бо саме влада регулює сфери, суспільного життя, встановлює норми, забезпечує порядок. Але деякі дослідники вважають, що політика – передусім боротьба, конфлікти, але її ціль – створення інститутів, що забезпечують їх розв'язання.

У демократичних суспільствах єдине джерело влади – народ, який обирає представників для здійснення повноважень, має право критично ставитися до влади, політичної системи та ідеології. Свобода інформації і відкритість органів публічної адміністрації – чільні ознаки демократичного суспільства.

ВПРАВА 1

На початку вчитель розподіляє між групами текстові матеріали.

Група 1

Без внеску преси у формування думки парламентська демократія була б нездійсненна. Відповідальні політики також повністю дієздатні тільки тоді, коли їхня діяльність постійно супроводжується критичним відлунням. Це або зміцнює їхні аргументи, або змушує їх переглянути свою позицію. Вони, безумовно, знаходять додаткові аргументи для своєї позиції або переконливі контраргументи, можливо, також контраргументи, які, своєю чергою, допомагають їм знайти кращі аргументи. Навіть для впевненого в собі державного діяча важливо, по змозі, постійно враховувати всі ймовірні контраргументи проти його політики, щоб налаштуватися на них.

Держава, органи якої формуються з волі її конституції в акті вільного політичного волевиявлення населення, спирається не на тих, хто в рамках можливого намагається обмежити вільне формування думки, а на тих, хто, попри весь опір, хоче його розширити. Тому сила преси, що формує думку, в кращому сенсі слова «державницька», і саме тоді, коли вона дає простір для відмінних думок або думок меншостей.

ЗАПИТАННЯ

1. Як би ви назвали цей уривок?
2. Яка основна думка висловлена в цьому уривку?
3. Наведіть приклад з політичного життя, які підтверджують або спростовують думки, висловлені у виділених реченнях.

Група 2

Журналістика і політика

З іншого боку, журналістика забезпечує інформацією громадян, так само як і акторів публічного сектору, тобто представників політики і управління. Одночасно деякі журналісти самі займаються політикою, а окремі медіа перебувають у власності партій або груп інтересів, являючи собою безпосередні інструменти формування політичної волі. Важливо, що відбувається щоденна публічна комунікація між політиками і партіями, урядом і опозицією; вони використовують і інструменталізують медіа як підсилювачі та «гучномовці» для просування своїх програм, своїх інтересів та владних амбіцій.

На процес ухвалення політичних рішень впливають не тільки політики і виборці, а й «оприлюднена думка», а отже і журналісти. Які норми стануть юридично обов'язкові і яким чином доходи, зароблені в економічному секторі, будуть відкориговані, тобто зазнають вторинного перерозподілу через податки, соціальні внески та державне «благодійництво» – соціальну допомогу та субвенції – все це вирішується на політичному рівні у відповідних урядових структурах і парламентах. Але медіа – складова частина цього процесу.

В диктатурах медіа контролює влада, і вони деградують до стану інструменту влади, покликаного забезпечувати лояльність тих, ким керують. У демократичних суспільствах медіа «вільні», що означає насамперед свободу від безпосереднього контролю з боку влади. Остаточне рішення про те, які новини і яким чином будуть подані громадськості, ухвалюють у редакціях за умов жорсткої конкуренції, адже редакції змагаються за прихильність публіки і тим самим за увагу громадськості.

В демократичному суспільстві подання новин впливає на успіх або неуспіх політичних партій і програм, а також на шанси політиків бути обраними або переобраними. Тому і політика великою мірою спрямована на медіа: саме впливові та успішні політики оточують себе цілим сонмом PR-консультантів та іміджмейкерів, головне завдання яких полягає в тому, щоб якнайкраще зобразити своїх босів у пресі та правильно «продати» медіа їхню політику.

Медіа і журналістика – частина політичної системи: вони виступають в ролі транслятора політичних і управлінських рішень, а також резонатора політиків і управлінського апарату.

ЗАПИТАННЯ

1. Виділіть три основні думки з запропонованого тексту.
2. Чим медіа в демократичних країнах відрізняються від медіа в країнах-диктатурах, тоталітарних країнах?
3. Знайдіть в інтернет-мережі приклади, що підтверджують виділену в тексті тезу.

Група 3

Політика в епоху її технічної відтворюваності

...сьогодні політика визначається тим, як вона презентує себе перед медіа. Політик-медіазірка замінює харизматичного лідера... Політики презентують себе вже не тільки в парламенті, але й передусім у медіа. Тим самим електронний імідж заступає політичну діяльність. Власне, успішні політики – це вже не посадовці, а зірки в розумінні індустрії розваг...

парламент — це вже не вирішальна аудиторія для самопрезентації провідного політика. Критик Вальтер Бенджамін помітив це ще в 30-х роках: сучасна політика подає себе перед телекамерою, а не в парламенті. Іншими словами, телебачення замінило парламент. Тим самим місце політичної репрезентації заступає медійно-естетична презентація. До телевізійної публіки вже не просто «звертаються», медіаменеджери «збирають» її перед екранами...

Хто справляє враження, що може діяти сильно, захоплює увагу інших. Той, хто за-хоплює увагу, забезпечує цим своє домінування...

...доля політиків перебуває в руках медіадизайнерів. Вони презентують політика як фірмовий товар. Перетворення людей на медіазірок – це секрет успіху політичних партій...

У сучасному суспільстві перед політиком постає подвійне завдання – ухвалювати колективні рішення і робити рекламу перед камерами. Тому стало само собою зрозумілим, що ми живемо у медійній демократії...

Після Леніна і Гітлера ідеологію замінила пропаганда. А сьогодні на зміну пропаганді приходить політичний брендинг... Постійна виборча кампанія – це реклама, риторика якої дозволяє нам заощадити час на вивченні політичної інформації...

Тому партії у громадській свідомості існують у формі торговельних марок. А на ток-шоу політики виступають як брендові вироби. Отже, політика сьогодні – це значною мірою піар самого себе.

Останніми роками політичні партії переорієнтувалися на цей стан речей і зосереджують свої зусилля не на програмах, а на політичному дизайні. Така послідовна медійна інсценізація політики має надзвичайно серйозний наслідок: глядачі ток-шоу і телевізійних дуелей очікують не розкриття програмних положень, а дійства...

Розважальні медіа та політичні рекламні агентства використовують при цьому соціально-психологічне правило, згідно з яким те, що говорить людина, майже не впливає на її образ. Все залежить від питання «як?». Так виникає політика без меседжу...

...політичні дизайнери сьогодні формують політичну комунікацію як єдність повідомлення, реклами і розваги...

Усе зводиться до риторики заяв, що характерно для провідних політиків. Політики – це люди, які повинні давати відповідь навіть тоді, коли відповідей не існує, і які хочуть відповідати навіть тоді, коли немає жодного запитання...

Бажання дістати ще більше прямої демократії апелює насамперед до світу цифрових технологій. Тому можна припустити, що ми знову опинилися на порозі зміни головного комунікативного засобу політики. Рузвельт був перший радіопрезидент, Кеннеді був перший телепрезидент. Хто стане першим інтернет-президентом?...

ЗАПИТАННЯ

1. Як ви розумієте назву поданого уривку та виділений у тексті термін?
2. Чи погоджуєтесь ви з висловленими в уривку ідеями?
3. Знайдіть в інтернет-мережі та охарактеризуйте відомі у світі політичні шоу.
4. Кого з українських політиків можна назвати «медіаперсоною»? Яким видам медіа віддають перевагу названі вами політики? Чому вони обирають саме такі форми комунікації з аудиторією?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Учитель наводить цитати європейських журналістів: «Політики завжди намагаються використати редакції у своїх цілях або й навіть зробити їх своїм рупором. Це вдається важче, коли ЗМІ є економічно незалежні та організаційно віддалені від держави. У Німеччині майже всі редакції уникають прямого політичного керування. Утім на суспільно-правове

мовлення відповідні уряди можуть впливати, принаймні через кадрову політику. Там ще й досі є «партквиткова пропорція» й, отже, кар'єра придворних кореспондентів – часто за рахунок журналістського професіоналізму.

Якщо ж не брати до уваги рішення століття, як-от упровадження дуальної системи мовлення (одночасне існування приватного та суспільно-правового мовлення), то спроби керування медіаполітикою та медіаконтентами виявилися відносно тупою зброєю... Політики суттєво зменшують свої шанси на переобрання, якщо вони налаштують проти себе потужні ЗМІ або й навіть тільки спільноту блогерів в інтернеті».

ЗАПИТАННЯ

1. Чому політики бажають мати «карманні» медіа?

«Навіть якщо журналісти щиро віддані професійній ідеології «об'єктивності», новини неминуче несуть у собі політичні цінності, які постають з найрізноманітніших впливів, починаючи від прийомів збору інформації і закінчуючи соціальним походженням більшості журналістів та ідеологічними поглядами, що панують у суспільстві.

Тенденція працівників ЗМІ активно брати участь у політичному житті, обіймаючи політичну або державну посаду. Хоча сьогодні це вже не так типово. Набагато більш типовою у певних системах є інша тенденція: журналісти працюють у медіаорганізаціях, політична орієнтація яких збігається з їх власною».

ЗАПИТАННЯ

1. Ця теза стосується журналістів України?
2. Кого ви можете назвати з політиків, депутатів Верховної Ради, які раніше працювали журналістами? (Єгор Соболев, Сергій Лещенко, Мустафа Найєм, Тетяна Чорновол, Вікторія Сюмар, Микола Княжицький, Сергій Висоцький, Ганна Гопко, Володимир Денисенко, Світлана Заліщук та інші).

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

2016 року в Україні планується створення суспільного мовлення. Суспільне телебачення і радіомовлення України існуватиме як публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія

України». Суспільне мовлення – це телеканали і радіостанції, на яких працюють журналісти, незалежні від влади і покликані контролювати її. Суспільні теле- та радіомовники матимуть незалежні від державного апарату керівні органи, стає та прозоре фінансування та можливість самостійно формувати програмну політику.

ВПРАВА 2

Встав слова

ЗАВДАННЯ 1

Вам запропоновані висловлювання з пропусками. Вставте у пропуски (за допомогою цифр) необхідні, на вашу думку, терміни, які наведені нижче:

1. **Диктатура** (диктатури, диктатора, диктатори).
2. **Демократія** (демократії, демократа, демократи).
3. **Авторитаризм.**

1. _____ – найефективніше знаряддя насильства і примусового насадження обов'язкових для всіх ідеалів (Фрідріх фон Гаєк).

Правильно – Диктатура (1).

2. _____ – це держава, в якому всі бояться одного, а один всіх (Альберто Моравія).

Правильно – Диктатура (1).

3. Єдине достоїнство _____: не потрібно годинами сидіти біля приймача, щоб дізнатися результати виборів (Франсуа Моріак).

Правильно – диктатури (1).

4. При _____ дурні мають право голосувати, при диктатурі – правити (Бертран Рассел).

Правильно – демократії (2).

5. _____ править погано, зате мало (Анатоль Франс).

Правильно – Демократія (2).

6. _____ – це перш за все процедура (Англійське прислів'я).

Правильно – Демократія (2).

7. Доля _____ при будь-якій її формі і розвиненості залежить від дрібної технічної деталі – процедури виборів. Інше – другорядне (Хосе Ортега-і-Гассет).

Правильно – демократії (2).

8. Раз у раз доводиться чути, що _____ – найгірший спосіб керування державою, але всі інші способи, коли-небудь випробувані людством, ще гірші (Вінстон Черчілль).

Правильно – демократія (2).

9. _____ означає необмежену владу, що спирається на силу, а не на закон. (Володимир Ленін).

Правильно – Диктатура (1).

10. _____ не мають сили вони мають тільки насильство (Станіслав Єжи Лец).

Правильно – Диктатори (1).

11. Постать ворога – внутрішнього, такого як «євреї» чи «куркулі», або зовнішнього - неодмінний засіб в арсеналі кожного _____ (Фрідріх фон Гаєк).

Правильно – диктатора (1).

12. Коли _____ на зовнішньому фронті наражається на сильний опір, вона відступає. Коли ж ні, вона настає і прогресує (Бернар-Анрі Леві).

Правильно – Диктатура (1).

13. _____ – влада, яка не визнає свободи (Джованні Сарторі).

Правильно – Авторитаризм (3).

14. Ми не сумніваємося, що _____ – це добре. Але спочатку необхідно забезпечити фундаментальні потреби громадян. Якщо для цього потрібен _____, я такий _____ вітаю (Михайло Горбачов).

Правильно – демократія (1), авторитаризм (2), авторитаризм (3).

ВПРАВА 3

Політичні партії – рекордсмени інформпростору.

ЗАВДАННЯ 1

Розташуйте згори донизу партії, які, на вашу думку, найкраще використали медіапростір під час парламентських виборів 26 жовтня 2014 року.

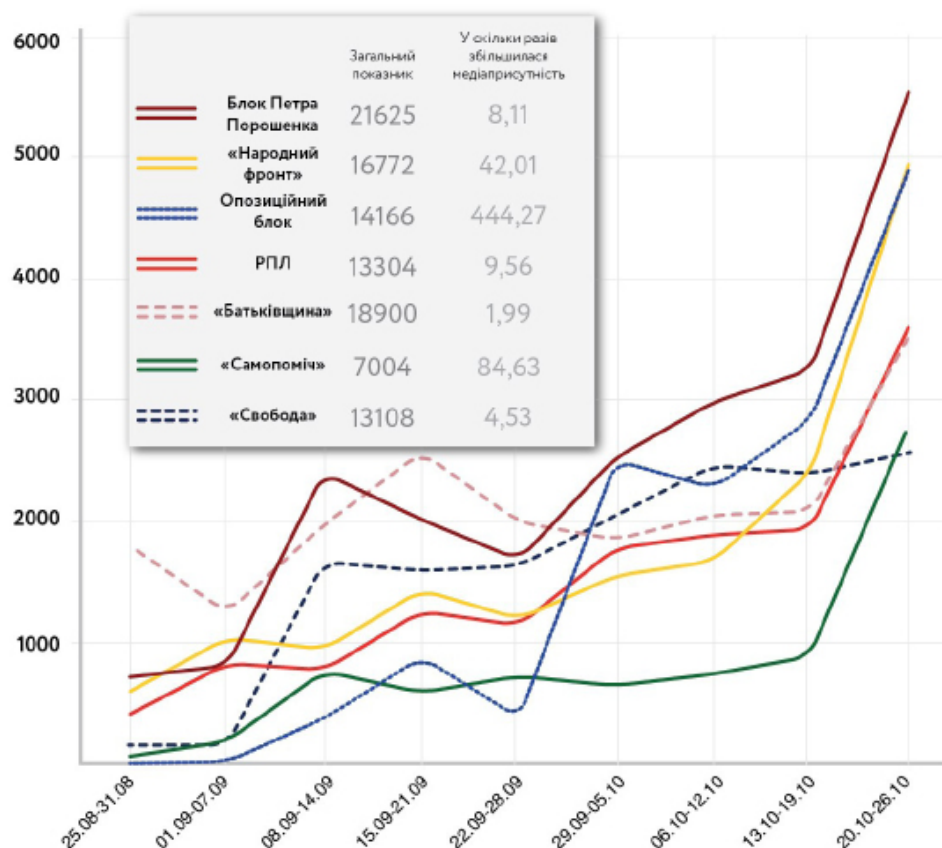
ЗАПИТАННЯ

1. Яка партія на першому місці у вашому переліку і чому?
2. Чи впливає рейтинг лідера партії у медіа на перемогу партії?
3. Чи залежить медіаактивність партій від уподобань телеканалу?
4. Чи можна сказати, що «медіаактивність трансформувалася в голоси виборців»?

Результат виборів у парламент у 2014 році

№	Партія	%	Представництво у парламенті
1	Народний фронт	22.14	82
2	Блок Петра Порошенка	21.81	132
3	Об'єднання «Самопоміч»	10.97	33
4	Опозиційний блок	9.43	29
5	Радикальна партія Олега Ляшка	7.44	22
6	Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	5.68	19

Медіаактивність політичних партій

МЕДІА-АКТИВНІСТЬ ЛІДЕРІВ ПАРТІЙ

CONTEXT
МІДІА-ІНТЕЛІГЕНЦІЯ

25.08-30.10.2014

Надання телеканалами змоги висловитися прямою мовою (показники у секундах)

ПРЯМА МОВА представників партій	Інтер	СТБ	TVі	ТРК «Україна»	1+1	Пер- ший Нац.	5-й канал	ICTV
«Блок Петра Порошенка»	3218	129	1564	2453	802	663	389	2176
«Народний фронт»	646	121	706	1588	1483	105	167	904
ВО «Батьківщина»	2457	63	743	1605	32	121	319	1395
Радикальна партія	2611	0	16	416	97	44	16	37
«Опозиційний блок»	4078	43	30	4477	56	0	69	1921
«Самопоміч»	11	82	30	344	39	24	0	93

ВПРАВА 4

Хмара слів

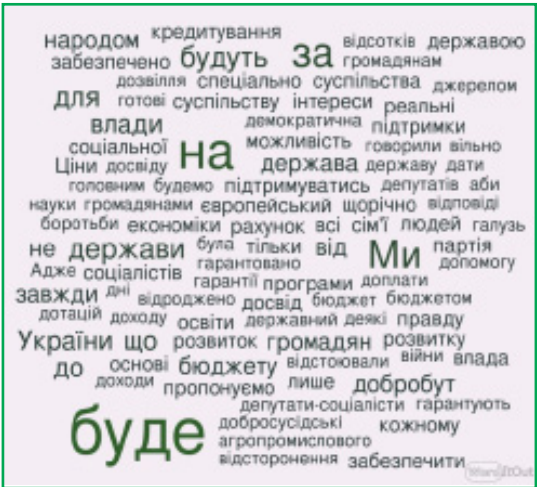

ЗАВДАННЯ 1

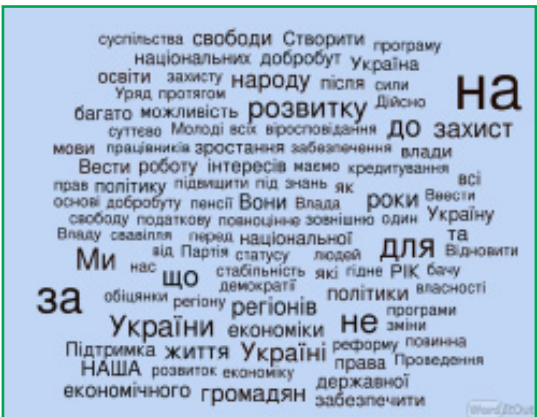
1. Розгляньте подані в хмарах слів (створених комп'ютерною програмою) виборчі програми під час парламентських виборів 2006 року чотирьох партій із найчастіше повторюваними словами: блоку «Наша Україна», Соціалістичної партії України, Народного блоку Литвина, Партії регіонів.

2. Встановіть спільні та відмінні слова цих програм. Яких слів найбільше і чому?

3. Складіть п'ять речень спільної програми чотирьох партій, використавши слова з хмари слів.

Соціалістична партія України

Партія регіонів

137

ВПРАВА 5

Символіка і слогани партій.

Розгляньте символіку партій, яка використовувалася під час виборів у медіа.

1. Прочитайте наведені слогани партії.
2. Які символи і слогани партій вам здалися привабливими і чому?
3. Які почуття викликають ці символи і слогани?
4. На кого розраховані ці символи і слогани?
5. Які маніпуляції в символіці та слоганах ви помітили?

ЗАВДАННЯ 1

1. Придумайте партійні слогани і впишіть їх у пусті клітинки. Ваші слогани мають враховувати і зображений символ.
2. Після виконання завдання спитайте учнів під час бесіди, чи підійдуть їхні слогани і для іншої партії. Якщо так, то для якої партії і чому?

Символіка	Слоган
	Час єднатися
	

*Мир, стабільність,
відродження;
Голос Донбасу;
Голос твого регіону*

Громадське об'єднання
«Самопоміч»

САМОПОМІЧ
в єдності – сила!

Візьми і зроби

Україна переможе!

**соціалістична
партія**

Україні –
радикальні зміни

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Політичне маніпулювання наростає під час виборчих компаній. Це – білборди різних кандидатів із подібними повідомленнями; маніпулювання рейтингами соціологічних опитувань; соціальні обіцянки, які неможливо виконати; висміювання, поширення контрагітаційних матеріалів проти суперників.

Політичне маніпулювання існує як в тоталітарних, так і демократичних державах. Та в тоталітарних державах усе простіше завдяки цензурі та єдиній ідеології. Тут громадяни отримують лише ту інформацію, яка зручна для влади. У демократичних державах маніпулювання замаскованіше. Справжня мета і цілі повідомлення приховуються, виборці отримують повідомлення, розраховані на емоційне сприйняття, поширюються наклепницькі матеріали буцімто від імені суперника або без вихідних даних.

Політичне маніпулювання – односторонній ненасильницький вплив на виборців, інших учасників політичного процесу, цілі якого маніпулятор не розкриває.

ВПРАВА 6

Маніпуляція на плакатах

ЗАВДАННЯ 1

Розгляньте плакати 2004 року, які використовувала одна зі сторін під час виборів президента і дайте відповідь на запитання, використавши свої знання з історії, та виконайте запропоновані завдання.

1. Які меседжі цих плакатів і на кого вони розраховані?
2. Як маніпуляції ви помітили? Коротко охарактеризуйте їх письмово.
3. До яких висновків хотіли підвести виборців автори цих плакатів?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Чимало експертів визнає прикладом найбрутальнішого маніпулювання технологією актуалізації міфу про розкол України під час рекламної кампанії «Україна – 3 сорти», в якій вона була зображена географічно умовно поділеною на 3 сорти: перший – Західна, другий – Центральна, третій – Південно-Східна Україна. Бувши прямою за формою донесення, ця реклама була маніпулятивна за змістом та призначенням, бо, по-перше, ставила під сумнів цілісність України та впроваджувала ідею розколу; по-друге, апелювала до почуття меншовартості представників своєї цільової аудиторії (мешканців Південно-Східної України); по-третє, актуалізувала стереотипи епохи «холодної війни», що унеможливлювало для громадян усвідомлюваний вибір; по-четверте, відбувалася мімікрія під символіку В. Ющенка, що спонукало цільову аудиторію з першого контакту не сприймати рекламу вороже. Ця технологія була маніпулятивна з усіх поглядів, як і залякування виборців Сходу фашизмом. В Одеській області поширювалися білборди з поділеною Україною та гаслами «Остановим оранжевую чуму», «Одесса – не Майдан», листівки та плакати із нацистською символікою та текстами подібного змісту з підписами В. Ющенка, що служить безсумнівним прикладом використання «чорної» маніпулятивної технології.

Протистояти маніпуляції важливо саме на особистому рівні, де закладаються основи здатності протистояти впливові політичних факторів. Від кожного окремого громадянина залежить, до якої міри політики дозволятимуть собі маніпулювати. Найпростіше маніпулювати тим, хто не має мети. Тоді як громадянин, що має власні цілі та здатний до спільної з іншими дії заради спільного блага, зможе ефективно захищатися від маніпулювання вже тому, що буде менш чутливий до впливу.

ВПРАВА 6

Аналіз виборчих листівок

ЗАВДАННЯ 1

Проаналізувати виборчі листівки за такою схемою:

1. Яка основна думка, меседж цих листівок?
2. На яку реакцію аудиторії сподіваються творці листівок?
3. Як би ви сформулювати жанрові стереотипи цього медіатексту?
4. Як у цьому медіатексті використовуються різні форми медійної мови, щоб передати сутність?
5. Чи є стереотипи образотворчого рішення, візуальних кодів у цьому медіатексті?
6. Чи можете ви виділити цінності, яких дотримуються автори конкретного медіатексту?
7. Як ви визначили б цільову аудиторію цього медіатексту?
8. Які політичні, ідеологічні, соціальні тенденції відбиті в цьому медіатексті?
9. Які ключові частини цього медіатексту?
10. Які відчуття викликав у вас цей медіатекст?

8 червня ти витягаєш всю свою компанію, і ви всім натовпом голосно в'їжджаєте на виборчу ділянку. Там проникаєш в тусовочну (виборчу) кабінку і вибираєш собі персонального депутата, який буде представляти в парламенті твої особисті інтереси. Таким чином, ти можеш стати співавтором яких-небудь законів і трохи покерувати країною. А.В. Ярославський – самий молодіжний, наймодніший, найпрогресивніший, найвеселіший, найдобріший і найкращий кандидат!»

Л.КУЧМА:
ПОРЯДОК, ПРАЦЯ, ПОРЯДНІСТЬ

«Для того, щоб Україну перестали називати Колумбією посеред Європи необхідні дві речі – політична воля і бажання навести порядок. У мене вони є!»
Л.Кучма

«Держава починається з економіки. Я не хочу, щоб нас обзивали «Верхньою Вольтою з ракетами». Я хочу достойного життя для народу»,
Л.Кучма

Право бути президентом

На фото: Віктор Ющенко на службі в прикордонних військах Радянської Армії.

Приблизно в той самий час Віктор Янукович відбуває другий термін в тюрмі.

Ющенко має на плечі автомат. Януковичу автомат видавати не мають права – він кримінальний злочинець.

Кому ви довірите свою країну?

ВПРАВА 7

Політична карикатура

ЗАВДАННЯ 1

1. Опишіть, що ви бачите на малюнках.
2. Розгляньте карикатури і поясніть їхні меседжі.
3. Які з цих карикатур характеризують політичну систему сучасної України?
4. Які з цих карикатур характеризують політичну культуру українських громадян?

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Демократичні свободи – можливості громадян висловлювати свої думки, переконання, займатися певною діяльністю. Свобода слова і вираження власної думки, особливо з суспільних і політичних питань, – це святиня для будь-якої демократії. Тому особливо важливе право

на мирні зібрання. У цьому контексті складним випробуванням для демократичного суспільства стають протестні акції. І нелегке завдання для будь-якої демократії – утримати баланс, одночасно захистити свободу слова та зібрань, і поставити бар'єр на шляху висловлювань, які сприяють насильству, залякуванню чи руйнуванню демократичних інститутів.

Існує велика кількість означень демократії. Так, Карл Поппер відрізняє демократію від диктатури і тиранії, зосереджуючи увагу на можливості для людей контролювати своїх лідерів і витіснити їх без необхідності революції.

Одна з теорій свідчить, що демократія потребує трьох фундаментальних принципів: контролю знизу з боку тих, що перебуває на найнижчих рівнях влади, політичної рівності та наявності соціальних норм, за допомогою яких окремі особи та установи будуть вважати прийнятними ті акти, які відображають перші два принципи висхідного контролю і політичної рівності.

ВПРАВА 8

Демократія, тоталітаризм

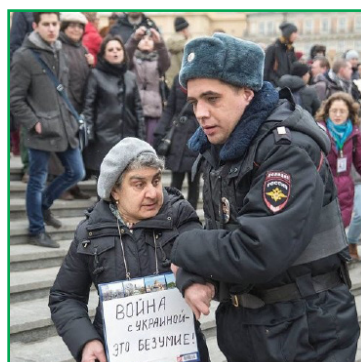
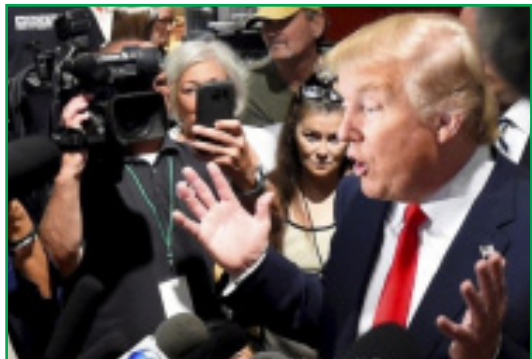
ЗАВДАННЯ 1

За ілюстраціями (фотографіями) визначте чого вони стосуються: демократії чи диктатури, і підпишіть під малюнком «Демократія» чи «Диктатура».

ЗАПИТАННЯ

1. Що вплинуло на ваш вибір?
2. За якими ознаками ви зробили свій вибір?
3. Що ускладнювало ваш вибір?
4. Дайте своє означення термінів «Демократія» і «Диктатура» за цими малюнками.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Маніпуляція – політичний спосіб, що впливає на поведінку індивіда (ключової особи держави) чи групи осіб (партії) в суспільстві.

Медіа – канали та інструменти, які використовуються для збереження, опрацювання, передавання масової інформації або даних.

Преса – друковані видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року.

Журналістика – це соціальний інститут у системі медіа, створений з метою забезпечення збору та інтерпретації інформації з подальшим її розповсюдженням серед масової аудиторії.

Громадське мовлення – різновид телерадіомовлення, що служить суспільству, фінансується ним (державою) та підзвітне йому.

Джерела

1. Галлін Деніел С., Манчіні Паоло. Сучасні медіасистеми: три моделі відносин ЗМІ та політики / пер. з англ. О. Насика. – К.: Наука, 2008. – С. 32, 35.

2. Рус-Моль, Штефан Журналістика: Посібник / пер. з нім. В. Климченка; наук. ред. В. Іванов. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. – С. 53–54.

3. Круглашов А. А. Політичне маніпулювання у президентських виборчих кампаніях в Україні (2004, 2010 рр.) [Електронний ресурс] / А. А. Круглашов // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – 2012. – Вип. 5. – С. 281–294. – Режим доступу: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_61/kruglashov_politychne.pdf.

4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Маніпуляція>.
5. Перегуда Є. В. Політологія: навчальний посібник / [Є. В. Перегуда, В. Ф. Панібудьласка, В. Л. Семко, Н. І. Рижко та ін.]. – К.: КНУБА, 2011. – 216 с.
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Преса>.
7. Проскуріна О. О. Політичне маніпулювання в контексті виборчої кампанії в Україні 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Polzap_2012_6_8.pdf.
8. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Демократія>.
9. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Диктатура>.
10. https://uk.wikipedia.org/wiki/Громадське_мовлення.
11. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Журналістика>.
12. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Маніпуляція>.
13. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Преса>.

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. Таблиця «Результат виборів у парламент у 2014 році» https://uk.wikipedia.org/wiki/Парламентські_вибори_в_Україні_2014
2. Медіаактивність політичних партій <http://forbes.ua/ua/nation/1381929-politichni-partiyyi-and8722-rekordsmeni-informprostoru>
3. Медіаактивність лідерів партій <http://www.context-ua.com/uk/news/Rejjting-Najjpopulyarnishi-politiki-u-ZMI-Pidsumki-parlamentskikh-viboriv---2014>
4. Таблиця «Надання телеканалами змоги висловитися прямою мовою (показники у секундах)» http://prostir-monitor.org/foto/mtree/2014/10/Ukr_October-report_24_10.pdf
5. Хмари слів (Центр політичної інформації) http://da-ta.com.ua/election_programs/2922.htm
6. <http://newvv.net/politics/ukraine/200716.html?language=ru>
7. http://cdn.fishki.net/upload/post/201402/16/1244754/3_original.jpg
8. <http://www.usinfo.ru/pics2/juschenko9.jpg>
9. <http://www.istpravda.com.ua/artefacts/>
10. <http://www.pravda.com.ua/news/2003/06/24/2994366/>
11. http://lb.ua/news/2009/12/22/17182_visit_na_zabore_kolishetsya_vetr.html
12. <http://willzuzak.ca/lp/kuchma/kuchma38.html>
13. http://blogs.lb.ua/dmitriy_raimov/174614_sotsialnie_seti_ukrainskaya.html.

14. http://www.og.com.ua/kramatorsk_vybory_311010.php
15. <http://cs616728.vk.me/v616728845/18a17/-eaNMCMA4aA.jpg>
16. <http://glupov.net/politiki/1546.htm>
17. <http://ua.krymr.com/content/article/27320979.html>
18. http://img2.ntv.ru/home/news/20150830/tr_sno.jpg
19. <https://lh6.googleusercontent.com/-snyPirdNTtQ/TyzOk7QeeMI/AAAAAAAAAChk/AupDZsC9YuA/s512/%25D0%25BC%25D0%25B8%25D1%25826.jpg>
20. https://s1.yimg.com/bt/api/res/1.2/NQwuHIqYor3qEgou2fNaaw--/YXBwaWQ9eW5ld3NfbGVnbztmaT1pbmNldDtoPTMoNjtpbD1wbGFuZTtxPTc1O3c9NTEy/http://media.zenfs.com/en_us/News/ap_webfeeds/c59e45dc72dcoe3589of6a706700b462.jpg
21. http://pikabu.ru/story/sobyitiya_na_maydane_glazami_berkuta_02032014_2025572
22. http://inosmi.ru/photo/20130731/211462844_211462073.html
23. http://www.vokrug.tv/pic/person/1/1/6/8/medium_1168b54ea02b68ea1f9d72b5c1970086.jpeg
24. <http://www.cbsnews.com/news/clinton-on-situation-room-photo-its-possible-i-was-preventing-a-cough/>
25. <http://www.kp.by/daily/26271/3148582/>

Джерела текстів:

1. Карл-Германн Флах. Влада і злиденність преси / ред.-упор. В. Ф. Іванов; переклад В. Климченка. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2015. – С. 40.
2. Рус-Моль, Штефан Журналістика: Посібник / пер. з нім. В. Климченка; наук. ред. В. Іванов. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. – С. 53–54.
3. Больц Норберт. Абетка медіа / за загал. ред. В. Ф. Іванов; пер. з нім. В. Климченка. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2015. – С. 86–95.

Демократія

ТЕМА 10.

Мета заняття: формування вміння декодувати пропаганду в медіатекстах різних жанрів, навичок аналізу анімаційних фільмів і медіатекстів; вміння створювати медіатексти різних жанрів.

Ключові слова та поняття: стаття, факт, анотація, колаж, інтерв'ю, інтерв'юер, респондент, фотофільм, нарис.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер, папір для фліпчарту, маркери, журнали, клей, клейка малярна стрічка, ножиці.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота з відеоматеріалами, робота з анімацією, робота в парах, групах, дискусія, презентація.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Поняття «демократія» багатогранне. Кожен намагається трактувати його згідно з власним досвідом і світорозумінням. Виходячи з означення поняття демократії як влади народу, необхідно усвідомлювати, що вона починається з кожної окремої людини. Лише коли людина може організувати співжиття у своєму будинку, на своїй вулиці, у своєму районі, селі чи місті на принципах рівності, свободи, участі, відповідальності тощо може йтися про демократизацію всього суспільства. Україна має давні традиції місцевого самоврядування, і це позитивний історичний досвід та джерело демократії.

ВПРАВА 1

ЗАВДАННЯ 1

Уважно прочитайте статтю.

520 років тому Києву було надано Магдебурзьке право

Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик

«Демократична Україна»

П'ятниця, 28 лютого 2014, 02:00.

Великий литовський князь Олександр 27 лютого 1494 року надав Києву Магдебурзьке право, в результаті якого місто отримало статус самоврядування. Джерела намагалися бути точними, проте є різночитання... Трохи історії. У 1188 році архієпископ Віхман надав привілеї самоврядуванню в Магдебурзі. Магдебурзьке право – феодальне міське право, що склалося в німецькому місті Магдебурзі, а згодом поширилося на багато інших міст Європи, стало символом феодального міського самоврядування. У відносно завершеному вигляді Магдебурзьке право склалося в XIII ст. і поширилося спочатку на інші міста Східної Німеччини, а згодом – разом із німецькою колонізацією – на Східну Пруссію, Сілезію, Чехію, Угорщину, і далі на Польщу, Литву, звідки перейшло до Білорусі та України. Норми цього права регулювали управління містом, суспільно-правові відносини, порядок суду та судочинства, визначали заходи кримінального покарання, регламентували внутрішню статутну діяльність купецьких корпорацій, ремісничих цехів і торгівлі.

За Магдебурзьким правом міста звільнялися від управління і суду феодалів. Це право регламентувало права міських станів – купців, ремісників, визначало порядок обрання та функції органів міського самоврядування, ним регулювалися питання оцінки та успадкування майна.

В Україні Магдебурзьке право поширилося в XIV–XV століттях. Згідно з цим правом усі міста України ділилися на три категорії. До першої належали міста, що отримали Магдебурзьке право від литовських князів, польських та угорських королів. Переважно це були міста Правобережної України. Раніше, ніж іншим, Магдебурзьке право було надано містам

Закарпатської України, яка в ті часи входила до складу Угорщини. Уже від 1329 року Магдебурзьким правом користувалися Хуст, Вишкове, Тячів, а згодом – Сянок, Львів, Кам'янець-Подільський, Луцьк, Кременець, Житомир, Мукачеве, Київ. До другої категорії входили міста, які отримали Магдебурзьке право від їхніх власників. Так, князі Вишневецькі в XVI ст. подарували це право Лохвиці, Лубнам, Пирятину, Прилукам. До третьої категорії належали міста, яким Магдебурзьке право було надано грамотами гетьманів після приєднання України до Московської держави.

Київ у той смутний час, наприкінці XV ст., був південно-східною фортецею на рубежах Литовської держави. У ньому була досить сильна влада місцевого воєводи. Міщани скаржилися на нього великому князю литовському Олександру. Той видавав усе нові й нові грамоти, що захищали права громадян від посягань воєводської адміністрації. З безлічі цих документів до наших часів дійшло два, на підставі яких учені припустили, що Магдебурзьке право було подаровано Києву в 1497 році. Ця дата, яка увійшла і до багатотомних, і коротких довідників з історії Києва та приймалася як справжня великими істориками Грушевським і його науковим керівником Антоновичем, виявилася неточною. Справа в тому, що писарі, з-під пера яких виходили грамоти, особливою акуратністю не відрізнялися. Робили помилки і в тексті, і в датах. Та й почерк у них був ще не каліграфічний, про що свідчить сама назва — скоропис. Треба пам'ятати, що 500 років тому рік зображувався не цифрами, як зараз, а буквами і індиктами – особливими значками. Обчислювалися роки не від Різдва Христового, а від створення світу. Тому в грамоті, про яку йдеться, був зображений рік 7008, зрозуміло, буквами і значками. Документ за 500 років зносився, ледь зберігся. А писар ще не точно намалював одну карлючку. У результаті, тільки після ретельного аналізу збірника документів тієї епохи – «Литовської метрики», проведеного вченими, вдалося зробити висновок: Магдебурзьке право було подаровано Києву 31 серпня 1498 року. І декілька слів про важливість таких привілеїв. Завдяки їм місто звільнялося від податків на користь київського воєводи. Торговий люд отримав право не платити мита в межах Литовського князівства, а потім і Речі Посполитої. Міщан воєвода не міг змусити працювати на себе: будувати замки, охороняти полонених. Замість цього кияни займалися іншими корисними справами – розвивали ремесла. Місто звільнялося від юрисдикції урядової адміністрації, яку замінив власний орган самоврядування – магістрат. Так Київ звільнився від влади великих феодалів і їхніх намісників. З отриманням Магдебурзького права в Києві організовувалася міська громада

з власним судом, головували в якому війт і лавники. Орган судової влади називався «лава», а її члени обиралися довічно. Зазвичай лаву очолював війт, якого призначав король. Але киянам надавалося право вибрати його самостійно. Саме війт вважався вищою посадовою особою в місті. Крім суду, створювалася управа, до якої входили виборні – бурмістр і райці. Повноважна рада обиралася міщанами строком на один рік, а вже колегія райців вибирала бурмістра. Саме він і керував господарством Києва. До речі, Магдебурзьке право передбачало і майнові повноваження: міста володіли будинками, землею, вводили податки тощо. Благами, дарованими Магдебурзьким правом, городяни користувалися 350 років. Навіть російські царі не зазіхали на нього. Першою це наважилася зробити Катерина II. Остаточо привілеї київських міщан поховав Микола I. Проіснувало Магдебурзьке право в Києві до 23 грудня 1834 року. Після цього за наказом Миколи I в місті почали діяти загальноросійські закони. До тих пір Київ був ніби окремою республікою, яка керувалася своїми законами. Більшість істориків вважає, що надання Києву Магдебурзького права сприяло швидшому економічному розвитку міста та його зближенню із Західною Європою. Крім того, цей досвід став основою для майбутньої правової системи самоврядування в усіх українських містах.

Підготувала Тетяна Делімарська, Укрінформ

ЗАПИТАННЯ

1. Який основний меседж статті? Сформулюйте одним реченням головну думку статті.
2. Яка мета написання статті?
3. Яка інформація для вас була нова?
4. Про які факти ви дізналися зі статті?
5. Чи достовірно подана інформація і що це засвідчує?
6. Про які ідеї та цінності йдеться у статті?

ЗАВДАННЯ 2

Напишіть анотацію до статті з метою її реклами та рекомендації для прочитання. Презентуйте анотації.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Згідно з матеріалом статті демократія як місцева, так і державна базується на верховенстві права та існуванні трьох окремих гілок влади, що захищає її від загрози узурпації влади та встановлення антидемократичних режимів.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Інформація – це знання, що здобуває споживач у результаті сприйняття і опрацювання певних відомостей.

Стаття – це головний жанр аналітичної журналістики, що дає докладний огляд та аналіз актуальних подій, спирається на різні методи роботи журналістів, роз'яснює процеси, які відбуваються, спонукає читача до самостійних роздумів.

Факт – (від лат. *factum* – зроблене) означає, як відомо, дійсність, подію, те, що реально відбулося.

Анотація – це коротка узагальнена характеристика книжки (або її частини), статті, рукописного твору. Містить стислу інформацію про зміст праці, короткий виклад сюжету. Буває довідковою, рекомендаційною, рекламною.

ВПРАВА 2

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Один із принципів демократії – принцип делегування повноважень на місцях, що втілено у місцевому самоврядуванні. Згідно із Законом про місцеве самоврядування в Україні, воно – гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів і посадовців місцевого самоврядування розв'язувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюють територіальні громади сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їхні виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

ЗАВДАННЯ 1

Перегляньте мультфільм «Місцеве самоврядування» (створено Центром експертизи Ради Європи з питань реформи місцевого самоврядування у межах програми РЄ «Посилення місцевої демократії та підтримка реформи місцевого самоврядування в Україні». Програма виконується за фінансової підтримки Шведської агенції міжнародного розвитку).

Додатки. Вправа 2. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Яка мета створення мультфільму?
2. Який основний його меседж ?
3. На яку цільову аудиторію розрахований мультфільм?
4. Хто підтримав створення цього медіапродукту?

ЗАВДАННЯ 2

Об'єднавшись у групи, створіть колаж, який розкриє функції громади, напрямки її діяльності та переваги існування місцевого самоврядування. Роботу презентуйте.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Місцеве самоврядування в Україні здійснюється на принципах: народовладдя, законності, гласності, колегіальності, поєднання місцевих і державних інтересів, виборності, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законами, підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їхніх органів і посадовців, державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування, судового захисту прав місцевого самоврядування.

Переваги місцевого самоврядування – знання першочергових проблем, що потребують розв'язання, розпорядження спільним бюджетом, що дозволяє забезпечувати якісну життєдіяльність громади.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Колаж – це (від франц. collage – наклеювання) технічний спосіб в образотворчому мистецтві, що полягає в наклеюванні на будь-яку основу відмінного від неї матеріалу у вигляді абстрактної, асоціативної або сюжетної композицій. Твори, виконані таким способом, використовують для досягнення ефекту несподіваності, парадоксальності, змістової та емоційної багатозначності, образної гостроти.

Громада – це група осіб, що свідомо встановили стосунки безпосереднього спілкування та взаємодії на підставі спільних інтересів, поглядів, цінностей, які виникають внаслідок проживання в одному місці, причетності до однієї професії, релігійної конфесії і породжують відповідальне ставлення до спільних справ.

ВПРАВА 3

Перегляньте відеоролики:

1. Прийди на вибори – Проголосуй!

Додатки. Тема 10. Вправа 3. Відео 1 >>>

2. Сховай бабусин паспорт соціальна реклама

Додатки. Тема 10. Вправа 3. Відео 2 >>>

3. Не дай гречці проголосувати за тебе

Додатки. Тема 10. Вправа 3. Відео 3 >>>

ЗАВДАННЯ 1

Об'єднавшись у пари, проведіть інтерв'ю. Кожна пара готує список з 5 запитань, які стосуються переглянутих роликів. У питаннях звертається увага на основні меседжі роликів і ставлення до побаченої інформації. Далі пари об'єднуються в четвірки і опитують одна одну, таким чином, побувши і в ролі інтерв'юера (ставить запитання), і в ролі респондента (відповідає на запитання).

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Вибори – це основний інструмент демократії. Брати участь у виборах – це право і обов'язок громадянина, за який він несе відповідальність.

Проданий голос – ціна свободи і демократії. Підкупи виборців, на жаль, відбуваються під час кожної виборчої кампанії в Україні в різноманітних формах: голос віддають як за набір продуктів, так і за грошову винагороду. Передвиборчі інформаційні кампанії закликають до свідомого вибору та дотримання законодавства щодо волевиявлення народу. Сюжет ролика про бабусин паспорт має підтекст, який закликає молодь до активного голосування та до просвітницької діяльності. Але якщо ролик сприймати буквально, то він закликає до порушення прав громадянина, бо бабуся має право голосу і позбавляти її цього права не демократично.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Інтерв'ю – це отримання висловлювань осіб на певні теми шляхом ставлення цілеспрямованих запитань. Найкращі питання під час інтерв'ю: Що? Коли? Де? Як? Чому? Навіщо?

Інтерв'юер – це людина (журналіст), що ставить запитання, підказує теми, які бажано зачепити в бесіді, направляє її, реагує на висновки розмовника.

ВПРАВА 4

ЗАВДАННЯ 1

Усі разом створіть фотофільм на тему історії розвитку демократії. Рекомендується в такій хронологічній послідовності: первісна демократія, антична демократія, демократія в Стародавньому Римі, демократія в епоху Середньовіччя та Нового часу, демократія в сучасному світі. Варто звернути увагу на мислителів тих часів, які розкривали суть демократії та зачитувати їх погляди (Геродот, Аристотель, Платон, Цицерон, Марсилій Падуанський, Фома Аквінський, Томас Гоббс, Бенедикт Спіноза, Шарль Луї Монтеск'є, Джон Локк, Бенжамен Констан, Алексіс де Токвіль, Йозеф Шумпетер, Хосе Ортега-і-Гассет, Ральф Дарендорф, Карл Поппер, Вацлав Гавел, Семюель Хантінгтон, Френсіс Фукуяма). Підберіть відповідний музичний супровід.

Продемонструйте результат своєї роботи та обговоріть, даючи відповідь на запитання:

1. Чи складно було знайти і відбирати матеріал для фотофільму?
2. Якими критеріями ви користувалися при виборі музичного супроводу фільму?
3. За яким принципом ви обирали цитати для фотофільму?

4. Чи сподобався вам такий вид роботи?
5. Що нового ви дізналися?

ЗАВДАННЯ 2

Поділіться своїм результатом з друзями, знайомими та іншими учнями. Для цього розмістіть його на шкільному сайті чи в соціальних мережах та поширте серед користувачів.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Фотوفільм – це відеоряд, що складається з фотографій, пов'язаних одна з одною загальною ідеєю та сюжетом. Зазвичай супроводжується музикою.

ВПРАВА 5

ЗАВДАННЯ 1

Написати нарис про форму громадянської участі (один на вибір). Для написання нарису відчуйте себе в ролі журналіста і використовуйте пропоновані матеріали.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Нарис – художньо-публіцистичний жанр, повідомляє факти і висновки та містить художнє узагальнення. У нарисі є метафори та різні художні засоби.

Мітинг як форма громадянської участі

Мітинг відбувся 19 квітня 2016 р. Кількість учасників – близько тисячі науковців Національної академії наук України. Вони вимагали внести зміни в Закон про державний бюджет України, який передбачав би достатнє фінансування наукових досліджень.

Волонтерство як форма громадянської участі

5 грудня відзначають Міжнародний день волонтера. Волонтерський рух свідчить про зрілість і відповідальність суспільства.

У 2015 році волонтерською діяльністю займалися 13 % українців, як свідчить опитування Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» та соціологічної служби Центру Разумкова. Майже такий показник (10 %) був зафіксований в опитуванні і в 2012 року. Найактивніші волонтери – жителі Західного регіону (14 %), Центру (13,5 %) та Донбасу (19 %), найменш – жителі Півдня (8 %) та Сходу (8 %). Щодня волонтерською діяльністю займаються 4,9 % опитаних, кілька разів на тиждень – 22,6 % респондентів, кілька разів на місяць – 35,4 % респондентів, кілька разів на квартал – 16,7 % респондентів, кілька разів на рік – 20,3 % респондентів. Волонтерська активність залежить від віку опитаних: молодь витрачає на подібну діяльність більше часу.

ЗАПИТАННЯ

1. Яку інформацію з запропонованого медіатексту ви використали для написання нарису?
2. На яких ключових моментах ви зосереджували свою увагу і чому?
3. Чи виникали у вас труднощі під час написання нариса і чому?
4. Чи хотіли б ви поширити свій нарис? Якщо так, то яким чином можна це зробити?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Існують різні форми участі громадян у житті суспільства, такі як вибори, референдум, мітинг, страйк, пікет, бойкот, меценатство, волонтер-

ство тощо. Звернення мас-медіа до активних форм участі громадян робить їхню діяльність публічною, а отже привертає увагу громадськості до контролю і відповідальності. В розвинутих демократіях передусім суспільство зосереджене на зростанні значущості якісної та професійної журналістики в демократичному суспільстві та її ролі своєрідного громадського контролера.

Джерела

1. Анотація // Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=44382.
2. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелещенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.
3. Громадянська освіта: основи демократії. 11 (12) клас. Навчальний посібник / [Бакка Т. В., Ладиченко Т. В., Марголіна Л. В. та ін.]. – Х.: Основа, 2009. – 207 с.
4. Гуменюк Л. Практична медіаграмотність для бібліотекарів / Л. Гуменюк., В. Потапова [Електронний ресурс]. – К.: ЦВП, АУП, 2015. – Режим доступу: <http://aup.com.ua/books/mbm>.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
6. Коваленко П. О. Навчальна програма з основ медіа грамотності. 8 (9) клас (пропедевтичний курс) [Електронний ресурс] / П. О. Коваленко, О. П. Мокрогуз. – Режим доступу: http://www.aup.com.ua/uploads/Program_8_class.pdf.
7. Колаж // Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=4447.
8. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: ЦВП, АУП, 2015.
9. Постмайданна благодійність і волонтерство-2015: результати соцдослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/hbbuhnygrs.htm>.
10. Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя. 8 (9) клас. Плани-конспекти уроків / за ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, О. П. Мокрогуза. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. – 190 с.

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. http://dt.ua/UKRAINE/vcheni-nanu-proveli-miting-pid-radoyu-206143_.html
2. <http://kiyany.obozrevatel.com/life/98274-v-kieve-proshel-samyij-massovyij-protest-ucheniyh-za-poslednie-20-let/photo-1.htm>
3. <http://www.unian.ua/society/1203557-sogodni-v-ukrajini-svyatkuyut-mijnarodniy-den-volontera.html>
4. http://dt.ua/UKRAINE/kozhen-desyatiy-ukrayinec-u-2015-roci-pracyuvav-volonterom-193489_.html

Джерела відео:

1. Мультфільм «Місцеве самоврядування» <https://www.youtube.com/watch?v=XWbEZUiUfN4&feature=youtu.be>
2. Прийди на вибори – Проголосуй! <https://youtu.be/nzWBJZZbK5M>
3. Сховай бабусин паспорт (соціальна реклама) <https://youtu.be/aqzeS9MzqtA>
4. Не дай гречці проголосувати за тебе <https://youtu.be/mJSwfxKh7Oo>

Джерела текстів:

1. 520 років тому Києву було надано Магдебурзьке право <http://www.dua.com.ua/community/item/202-520-rokiv-tomu-kievu-bulo-nadano-magdeburzke-pravo.html>.

ТЕМА 11.

Засоби масової комунікації (мас-медіа)

Мета заняття: формування навичок критичного аналізу преси, відеоматеріалів, інших медіатекстів, розвиток критичного мислення та формування навичок створення власних медіатекстів.

Ключові слова та поняття: медіаграмотність, інформація, інформаційний процес, інформаційне суспільство, пропаганда, інформаційна війна, газета, новина.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота з пресою, робота з відеоматеріалами, робота в групах, дискусія.

ВПРАВА 1

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке медіа?
2. Що таке біографія?
3. Як ви розумієте поняття «медіабіографія»?

ЗАВДАННЯ 1

1. Пригадайте, коли вперше в своєму житті ви скористалися медіа?
2. Якими медіа ви взагалі користувалися?

3. Яким медіа ви надавали і надаєте перевагу?
4. Опишіть позитивний чи негативний досвід використання медіа?
5. Презентуйте свою медіабіографію.

Медіа – це радіо, телебачення, преса, кіно, фотографія, відео, інтернет тощо.

ЗАПИТАННЯ

1. Прослухавши презентації своїх однокласників та однокласниць, виділіть, що спільного є у вашій медіабіографії?
2. Які відмінні риси вашої медіабіографії?
3. Який емоційний вплив справляють на вас повідомлення в медіа і чому?
4. Як змінилося використання медіа, коли ви підрости, і чому?
5. Які зараз тепер ваші улюблені медіа і чому?
6. Як медіа впливають на вас особисто і чому важливо про це думати?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Усі люди ростуть і розвиваються разом з медіа. В різному віці ми використовуємо різні види медіа: книжки, журнали, комікси, музику, радіо, телебачення, інтернет, мобільні телефони, комп'ютерні ігри тощо. Медіа впливають на наше формування і наш світогляд. Медіа сьогодні – найпоширеніший посередник у світі. Все більше й більше ми дізнаємося через посередництво медіа, а не завдяки власному досвідові. Ми маємо бути медіаграмотні, щоб не піддаватися впливові та маніпуляціям.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Медіаграмотність – це розуміння способів, за допомогою яких медіа створюють різні типи повідомлень, того, як вони подають інформацію і які методи використовують для організації матеріалу, це критичний погляд на медіаконтент.

ВПРАВА 2

ЗАПИТАННЯ

1. Чи є різниця між поняттями ЗМІ та мас-медіа? Відповідь аргументуйте.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно прочитайте уривки з антиутопічного роману англійського письменника і публіциста Джорджа Орвелла «1984», в якому він змалював тоталітарне суспільство, де ігноруються базові гуманістичні принципи, а влада здійснюється за допомогою безкінечної війни, терору, залякування й інформаційного одурманення.

Розділ 3

...Він побачив три гасла на білому фронтоні Міністерства Правди:

ВІЙНА – ЦЕ МИР

СВОБОДА – ЦЕ РАБСТВО

НЕУЦТВО – ЦЕ СИЛА

...Партія казала, що Океанія ніколи не була у військовому союзі з Євразією. Він, Вінстон Сміт, знав що Океанія була у військовому союзі з Євразією не давніше ніж чотири роки тому. Але де це знання було зафіксоване? Тільки у його власній свідомості, яку у будь-якому разі буде винищено. І якщо решта погодиться з брехнею, яку нав'язує Партія – якщо всі записи заспівають тієї ж пісні – тоді брехня увійде до історії та перетвориться на правду. “Хто контролює минуле” – казало гасло Партії – “той контролює майбутнє: хто контролює теперішнє – той контролює минуле.”

І зараз минуле, всупереч його мінливій природі, ніколи не змінювалося. Щоб не було правдою зараз є правдою від віку й довіку. Це було дуже просто. Все що було потрібно так це підтримувати нескінченний ряд перемог над своєю власною пам'яттю. “Контроль реальності”, – так вони це називали.

Розділ 4

Вінстон займався корекцією (переписами) текстів. З ранку йому пришили 4 повідомлення для роботи.

... в бічній стіні, на відстані витягнутої руки, була широка діра, захищена дротяними ґратами, призначена для використаного паперу. В будівлі були тисячі таких дір...розташовані на невеликій відстані одна від одної. Їх чомусь називали дірами пам'яті. Люди знали, що має бути знищений кожен документ, кожен папірець...

Вінстон набрав на телеекрані «минулі номери» й замовив відповідні випуски “Таймсу”, які вже за кілька хвилин вискочили з пневматичних труб. В отриманих газетах були статті або повідомлення, які з тієї чи іншої причини треба було змінити або, якщо користуватися офіційним терміном, «виправити».

Наприклад, у номері “Таймсу” від сімнадцятого березня вісімдесят четвертого року повідомлялося, що Старший Брат у своїй вчорашній промові передбачив, що на Південноіндійському фронті все залишиться без змін, тоді як у Північній Африці слід чекати наступу євразійського війська. Але насправді сталося так, що Євразійське Вище Командування розпочало наступ у Південній Індії, а фронт у Північній Африці залишило поза увагою. Отже, виникла необхідність переписати один абзац із промови Старшого Брата так, щоб у ній було передбачено подію, яка відбулася насправді. Або, наприклад, у “Таймсі” за дев'ятнадцяте грудня були опубліковані офіційні прогнози про виробництво різних споживчих товарів у четвертому кварталі 1983 р. У сьогоднішньому числі газети повідомлялося про реальні цифри виробництва, які свідчили, що прогнози у жодному випадку не справдилися. Робота Вінстона полягала в тому, щоб виправити попередні цифри прогнозів, узгодивши їх із сьогоднішніми реаліями.

Щодо третього повідомлення, то воно стосувалося дуже простої помилки, яку можна було виправити за дві хвилини. Зовсім недавно, в лютому, Міністерство Достатку заявило, що 1984 року не буде зменшення порцій шоколаду. Насправді, як Вінстону було відомо, наприкінці нинішнього тижня пайку шоколаду мали урізати з тридцятьох до двадцятьох грамів. Усе, що він мусив зробити, – це замінити початкову обіцянку застереженням, що, можливо, у квітні доведеться трохи зменшити норму шоколаду.

Після того як Вінстон закінчив з усіма повідомленнями...Він відповідні номери “Таймсу” відправив у пневматичну трубу. Потім, майже автоматичним рухом зім'яв оригінальні повідомлення та усі зроблені ним виправлення і вкинув у діру пам'яті, віддавши їх вогню.

Що ж траплялося у невидимому лабіринті, до якого вела пневматична труба, – подробиць цього він не знав, але йому було відомо у загальних рисах. Як тільки усі виправлення, які потрібно було зробити у будь-якому конкретному номері «Таймсу», були детально звірені та змонтовані, тоді номер повинні були передрукувати, оригінальний примірник знищити, а замість нього до архівної підшивки покласти виправлений примірник. Цей процес безперервної зміни застосовувався не тільки до газет, але й до книжок, періодичних видань, памфлетів, плакатів, листівок, фільмів, звукових доріжок, мультфільмів, фотографій – до будь-якого виду літератури або документації, яка містила в собі будь-який політичний або ідеологічний зміст. День у день та майже хвилина в хвилину минуле підлаштовували до сучасного. У такий спосіб будь-яке передрікання, зроблене Партією, можна було підтвердити документальними доказами, які були добряче відредаговані, жодного повідомлення у офіційних новинах, жодного висловлювання власної думки, що б суперечили сучасним потребам, ніколи не дозволялося лишати у записах.

Уся історія була палімпсестом, що стиралася й переписувалася наново стільки разів, скільки треба. Після таких виправлень у жодному з випадків неможливо було довести фальсифікацію. Найбільший відділ Департаменту записів, набагато більший, аніж той, в якому працював Вінстон, складався лише з людей, чиїм обов'язком було знаходити і збирати примірники всіх книжок, газет та інших документів, які були скасовані й приречені на знищення.

...На нижніх і верхніх поверхах працювали юрми службовців, що виконували безліч завдань, а в досконало обладнаних студіях для підроблювання фотографій трудилися експерти з поліграфії. ...

...були там цілі армії референтів, чиє завдання полягало лише в тому, щоб знаходити книжки та журнали, що потребували виправлення. Були великі склади, де зберігалися виправлені документи, й топки, в яких спалювали оригінальні примірники. І десь був анонімний керівний мозок, який координував усі зусилля й випрацьовував політичну лінію, згідно з якою якийсь фрагмент минулого зберігався, інший – фальсифікувався, а третій – знищувався.

Але департамент Записів був лише одним з підрозділів Міністерства Правди, головним завданням якого було не лише конструювати минуле, а й забезпечувати громадян Океанії газетами, кінофільмами, підручниками, телепрограмами, п'єсами, романами – всіма можливими видами інформації, настановами чи розвагами,

від статуй до гасел, від ліричних поем до біологічних трактатів, від дитячих букварів до словників Новомови. І Міністерство мало не лише забезпечувати численні потреби Партії, а й транслявати всі ці інформаційні джерела на нижній рівень, для потреб пролетаріату. Існувала ціла низка окремих департаментів, які працювали з пролетарською літературою, музикою, п'єсами та загалом розважальною сферою.

Розділ 9

Супроти сучасної системи всі тиранії минулого видаються слабкими і неефективними... Причина цього була почасти в тому, що раніше жоден уряд не мав можливостей утримувати своїх громадян під постійним наглядом. Проте винайдення друкарства полегшило маніпулювання громадською думкою, а кіно і радіо сприяли подальшому розвитку цього процесу. З винайденням телебачення і запровадженням технічних удосконалень, які зробили можливими одержувати й передавати інформацію за допомогою одного апарата, закінчилося приватне життя. Кожен громадянин міг по 24 години на добу перебувати під наглядом поліції і шквалом офіційної пропаганди, водночас позбавлений будь-яких інших альтернативних комунікаційних каналів. Уперше виникла можливість домогтися не лише цілковитої покори перед державою, а й цілковитої єдності у будь-яких питаннях.

ЗАПИТАННЯ

1. Який основний меседж цього тексту?
2. З якою метою автор написав цей текст?
3. Як у тексті зображено роль і функції ЗМІ?
4. Чому автор надав ЗМІ такої потужної сили?
5. Як у тексті розкрито принцип ЗМІ як четвертої влади?
6. Як у тексті відображено ідеологічну пропаганду?
7. З тексту наведіть приклад, де говориться про ЗМІ як про «сторожову собаку» режиму?
8. Автор у тексті зазначає, що громадяни були позбавлені альтернативних комунікаційних каналів. Чому він надав важливості цьому фактові?
9. Які висновки ви зробили після прочитання цього тексту?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Сьогодні і в медійному, і в науковому середовищах коли йдеться про ЗМІ (ЗМІП), то можна до цього поняття одразу додавати розшифрування аббревіатури: «засоби масової інформації і пропаганди». ЗМІ у такому розумінні – інструмент тоталітарних і авторитарних політичних режимів, де слабкі канали зворотного зв'язку з аудиторією, а діяльність фінансує держава чи партія. Інформація в ЗМІ спрямована на формування відповідної ідеології та пропаганди: вони обирають кому й коли надати слово і яким чином неугоду думку «вимкнути». А мас-медіа мають іншу мету. Це канали відкритого простору, що дають змогу отримувати інформацію з різних джерел без кордонів. Людство пройшло через ряд інформаційних революцій, від винаходу письма до книгодрукування, далі до масового розповсюдження друкованої продукції. Дальша інформаційна революція пов'язана з винаходом телеграфу, телефону, радіо, що дозволило швидко передавати та накопичувати інформацію в будь-якому обсязі. Пізнішим етапом розвитку мас-медіа стала поява комп'ютера та інтернету – перехід до електронних засобів поширення інформації, що робить їх вплив тотальним, бо тепер не один мовить до багатьох, а «рівний до рівного»: цифрові засоби уможливили колективну творчість, різні форми спілкування з медіа і творення медіа.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Інформація – це відомості про навколишній світ, що підвищують рівень обізнаності людини; це відображення реального світу (подій) за допомогою повідомлень, а в широкому розумінні мається на увазі обмін відомостями між людьми.

Інформаційний процес – це процес, у результаті якого відбувається приймання, обмін та використання інформації.

Інформаційне суспільство – це суспільство, в якому більшість працівників зайняті виробництвом, збереженням, переробкою, продажем та обміном інформації.

ВПРАВА 3

У ХХІ ст. ми стали свідками інформаційної війни як найсучаснішої зброї масового ураження. Її особливості – формування і закріплення стереотипів, створення образу ворога.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно перегляньте ролик «Студенти Росії вимагають судити Барака Обаму за злочини. Звернення до ООН».

Додатки. Тема 11. Вправа 3. Відео 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Хто автор цього ролика?
2. На яку цільову аудиторію він розрахований?
3. Який основний меседж ролика?
4. Яка його мова?
5. Який його музичний супровід?
6. Чи цей ролик поставний? Чому?
7. Які емоції викликає ролик?
8. Яка мета створення ролика?
9. Кому вигідна трансляція цього ролика?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Інформаційна війна ведеться з метою послаблення моральних сил суперника і посилення власних. Вона має масовий вплив на населення. Один із засобів інформаційної війни – мова ворожнечі, що впливає на психологічний та емоційний стан людини і так формує образ ворога та ставлення до нього. Засобами інформаційної війни можна маніпулювати настроями населення та формувати масову свідомість, так об'єднуючи людей навколо спільної ідеї чи боротьби зі спільним ворогом з метою відволікання від інших назрілих проблем.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Інформаційна війна – інформаційна технологія, що впливає на інформаційні системи, маючи на меті введення в оману масової чи індивідуальної свідомості, виведення з ладу або десинхронізацію процесів керування суспільством та його складниками, передовсім військовими.

ВПРАВА 4

Барометр якості інформації.

Учитель пропонує для перегляду близький до дати проведення запис місцевих новин. Кожна група отримує для перегляду 1–2 сюжети і має зафіксувати відповіді на питання:

1. Що, де і коли відбулося?
2. Чому це відбулося?
3. Чи зрозумілий виклад події?
4. Чи те, що описується, має стосунок до мого життя?
5. Чи достовірними є джерела, на які покликаються?
6. Чи рекламується/просувається якийсь товар чи послуга?
7. Чи намагаються через інформацію впливати на мою точку зору?
8. Мене переконують, інформують чи намагаються маніпулювати?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Як ви помітили, медіа обирають не всі події, які відбулися. Щось вони вважають важливішим. Отже, вони формують певний «порядок денний». Людям властиво сприймати порядок денний, запропонований новинами, як свій власний. Новинні програми лише описують дійсність, але вже цим формують її: яким чином були показані герої, яка інформація була озвучена, а яка – ні; чиї точки зору донесені чи не донесені до аудиторії. Тому, щоб не загубитися в «інформаційному дощі», завжди, коли дивимося новини, варто собі ставити питання:

1. Про що замовчує це повідомлення?
2. Як вибір джерел вплинув на подання події?
3. Хто б ще мав з'явитися в кадрі?
4. Кому вигідне подібне подання новини?
5. Якої реакції від мене очікують ті, хто його створив?

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Газета – періодичне друковане видання із систематичними матеріалами про події і явища суспільно-політичного, економічного і культурного життя.

ВПРАВА 5

Один з найпопулярніших жанрів мас-медіа – новини. Вони інформують та визначають порядок денний, а також впливають на масу людей. Новини пишуть журналісти, які вибирають із безліч подій ті, що викликають інтерес в аудиторії, і, на їх думку, найважливіші. Своєю чергою, люди сприймають ту пріоритетність новин, яку встановили медіа.

ЗАВДАННЯ 1

Проаналізуйте різні газети, що були надруковані одного дня. Визначте, які новини висвітлено. Проведіть дослідження, як репрезентовано чоловіків і жінок, різні вікові категорії, визначте, як розподіляються матеріали поміж сферами політики, економіки, соціального та культурного життя. Визначте слова-маркери, що містяться у заголовках.

ЗАПИТАННЯ

1. Які новини в газетах розміщено на перших шпальтах?
2. Чому саме ці новини стали пріоритетними?
3. Які ідеї, цінності та погляди вмонтовані в меседж заголовків?
4. Яка мова розкриття новин?
5. Які емоції викликають розміщені в газеті новини?
6. На яку цільову аудиторію розраховані новини?
7. Чи достовірна новинна інформація?
8. Чи є покликання при написанні новини на першоджерела?
9. Визначте, які матеріали основуються на фактах, а які на оцінних судженнях журналістів?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Уся інформація, крім особистого досвіду, – медіапродукт, що створений і поширений. Медіа формують стилі поведінки та впливають на систему цінностей. Тому при створенні новинного продукту перевага надається тим подіям, які будуть мати масовий вплив. Для ефекту новини підбирають найкращі відеокадри, а події підбирають драматичні, непристойні або лячні. З цієї логіки виходить правило кількох «с», яким користуються журналісти при поданні новини, – це сенсації, сміх, сльози, сум, секс, скандал, страх, смерть.

В розвинутих демократичних суспільствах медіа «сигналізують» читачеві. Розібратися із цим допомагає сам концепт друкованих видань. Наприклад, у Швеції суб'єктивну оцінку автора позначено блакитним кольором. Або, передплатники знають, що на другій смузі вони прочитають тільки консервативні думки, а ось на шостій, промаркованій червоним, журналістські тексти, які містять лише факти! Саме їх і повинен доносити до медіаспоживача справжній журналіст, не висловлюючи своєї власної позиції. Про це дуже влучно висловився відомий ведучий однієї з головних новинних програм SVT1 (Першого каналу шведського телебачення) Rapport («Report») який кожного дня в ефірі впродовж 30 хвилин озвучував лише факти: «Я 30 років працював на телебаченні, весь час говорив, але так жодного разу й не висловив власної думки».

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Мас-медіа і корупція. Швеції впродовж багатьох років є однією з найменш корумпованих націй. І тут неабияка заслуга шведських медіа. Законодавство країни виводить прозорість на новий рівень: воно відкриває як громадськості так і мас-медіа безперешкодний доступ до офіційних документів (можна навіть ознайомитися з електронною поштою, якою обмінюються між собою службовці державних установ!); воно потребує того, щоб інформація була для кожного громадянина зрозумілою, безкоштовною, відкритою. Анонімність джерела журналістської інформації та його захист також забезпечуються. А ось попередня цензура або контроль за тим, що з'явиться у медіа заборонені. І цей унікальний механізм справжньої свободи слова працює.

На сторінці загальнонаціональної газети «Афтонбладет» портрет сильної та вольової жінки. Це *Маріанн Самуельсон* – авторитетний шведський політик з багаторічним досвідом. У серпні 2009 року вона опинилася в центрі події, які призвели до її відставки з поста губернатора одного з ленів

(лен – адміністративна одиниця в Швеції) під назвою Готланд. Територія острова Готланд дуже мальовнича та приваблива і, не зважаючи на те, що в Швеції існує право загального доступу до природи, на засіданні підзвітного їй адміністративного бюро, Самуельсон дуже наполягала на тому, щоб віддати частину землі біля моря під зведення будинку одному з впливових підприємців. У своєму рішенні вона була непохитна й не звертала уваги на заперечення колег. Але вся дискусія була зафіксована на аудіо плівку кимось із присутніх. У той же вечір запис було передано місцевій радіостанції, яка й зробила його публічним. Через три дні Маріанн Самуельсон, також публічно, у зверненні до жителів Готланду, визнала свої помилки й пішла у відставку. Що тут додати? Хіба тільки те, що Самуельсон навіть і не намагалася дізнатися, хто зробив компрометуючий запис, хто оприлюднив його, ... бо все це суперечило б шведським законам. А вони забезпечують збереження анонімності особам, які надають відомості видавцям, редакторам або інформаційним агентствам, а журналістам – захист від примусу до розкриття джерел інформації. Інша справа, якби інформація була б неправдивою, тоді б закон був на боці того, кого було несправедливо звинувачено. Адже з правом на вільне самовираження пов'язана й певна відповідальність. Зловживання свободою слова може виявитися джерелом образ, може спровокувати дискримінаційні дії та насильство й мати негативні наслідки для окремих осіб і суспільства в цілому.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Новина – це оперативне інформаційне повідомлення, яке містить суспільно важливу та актуальну інформацію, що стосується певної сфери життя суспільства чи окремих його груп.

Джерела

1. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелещенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.
2. Бурім О. Бути вільним – бути відповідальним (або Свобода слова. Зі шведського досвіду) – Режим доступу: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/44-publikatsii-dlia-mediacostumer/552-buty-vilnym-buty-vidpovidalnym-reportazh-z-krainy-de-81protsent-naselennia-pochynaiut-ranok-z-chytannia-hazety-abo-svoboda-slova-zi-shvedskoho-dosvidu.html>.

3. Громадянська освіта: навч. посібник для 10 кл. загальноосвітніх навч. закладів / [Р. А. Арцишевський, Т. В. Бакка, І. М. Гейко та ін.]. – К.: Генеза, 2002. – 192 с.

4. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Г./Г. Почепцов, С. А. Чукут. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1584072017458/politologiya/informatsiyna_politika.

5. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун]. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.

6. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: ЦВП, АУП, 2015.

7. Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя. 8 (9) клас. Плани-конспекти уроків / за ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, О. П. Мокрогуза. – К.: Академія української преси, 2014. – 190 с.

8. Понимание медиа. Основы медиаграмотности. Учебное пособие для преподавателей. – Дойче Велле, 2016. – 160 с.

9. Туоминен С., Котилайнен С. Педагогические аспекты формирования медийной и информационной грамотности. – М.: Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям и образованию, 2012 – 142 с.

ДОДАТКИ

Джерела відео:

1. Студенти Росії вимагають судити Барака Обаму за злочини. Звернення до ООН» <https://youtu.be/O2HvFXR8tDQ>

Нація

ТЕМА 12.

Мета заняття: набуття знань про вплив медіа на суспільні процеси, формування термінів «нація», «національне», «націєтворення».

Ключові слова та поняття: репрезентація, ракурс, агентство.

Забезпечення заняття: підготовлені візуальні джерела, комп'ютери, під'єднані до інтернету.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота у групах, дискусія.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Кожен з нас усвідомлює свою національну належність щодня, бо знаходить у медіатекстах «ми» і «вони», «народ», «нація». Це все формує наше світосприйняття. Історик Володимир Волковський вважає, що існують два поняття нації: *політична* і *етнічна*. «... етнічна нація – це певна спільнота, яка претендує на те, щоб зібрати усіх людей в межах одного етнічного походження. ...Політична нація апелює до певної громадянської ідентичності. ...Нація – це така спільнота, яка прагне стати *політичним сувереном*. Тобто існувати за власними законами. Певне політичне самоврядування і суверенітет на обраній території.... Ідея будь-якої нації – ... *отримати власну державність*. Ми є джерело законів для себе.. Політична нація – це спільнота громадянської ідентичності. Будь-яка нація має етнічний та політичний компонент. Навіть найбільш політична нація, Франція, Швейцарія або США, має чіткі етнічні корені, своє етномовне ядро. Для США, відповідно, – це певний союз германських і кельтських народів та англійська мова. Для

Швейцарії – це відомі чотири народи, які є більш-менш стародавніми на цій території і відповідні конкретні мови. ...

Отже, у випадку України ми маємо велику низку народів, але й *чітке етнічне ядро*. Це український етнос, українська мова. Чому будь-яка нація є політичною та етнічною водночас? Тому що будь-яка етнічна нація, як тільки вона отримує своє політичне тіло, свою автономію або державність, повинна вирішити для себе: за якими законами ми будемо жити, що ми будемо робити з нашими національними меншинами, які є на цій території. Різні нації вибирають різні стратегії. Або *елімінація*, або *інтеграція*, або *певна дискримінація*. ... У будь-якому випадку, всі національні меншини інтегруються з етнічною нацією і виникає громадянська нація».

«На території України відбувається протистояння двох національних проєктів... Ці два національні проєкти – це *українська модерна нація*, яку ми знаємо під українським прапором та за іншими національними символами. І це свідомість, що ми є українці, наша батьківщина – Україна. Другий проєкт – *проєкт радянський*. Свідомість нашої великої Батьківщини від Ужгорода до Магадана з ментальним центром у Москві. Візьмемо шкалу історичної української або радянської свідомості і побачимо, яка подія є центральною: боротьба за України, чи боротьба за... те й переможе. В нас є протистояння між колоніальною нацією і нацією провінційною, яка отримала незалежність. Зрештою, як кажуть, історія покаже, хто у цьому протистоянні переможе, але для нас важливо: а) *розуміти, як конструюється нація*; б) *що є нація*; в) *які нації у нас конфліктують, щоб ми не ставали жертвами різних маніпуляцій*».

ВПРАВА 1

Вчитель демонструє фрагменти фільму «Богдан Хмельницький».

Додатки. Тема 12. Вправа 1>>>

ЗАПИТАННЯ

1. Які дві основні національні групи ви побачили на цих фрагментах?
2. Як вони виглядають? Опишіть їх, використовуючи в розповіді деталі костюмів.
3. Якими засобами творці фільму змальовують ці дві національні групи. Опишіть через категорію «ракурсу», тобто оповідача?
4. Як ви сприймаєте ці дві групи? З якою метою це зроблено?

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

У вересні 1939 року СРСР окупував і анексував частина суверенної території Польщі. Польський уряд не оголосив у відповідь війну, бо країна опинилася у вкрай складному військово-політичному становищі й не мала можливостей протидіяти нападу зі сходу. Своїм вторгненням 17 вересня СРСР порушив укладений в 1932 р. польсько-радянський договір про ненапад.

1939 року відомий український радянський драматург Олександр Корнійчук написав п'єсу «Богдан Хмельницький», яка сподобалася Йосипу Сталіну і триумфально йшла на сценах СРСР в наступні роки. В 1940 році він взявся за сценарій для однойменного фільму. Це був рік так званого «приєднання етнічних українських та білоруських земель до СРСР. Процес дуже неоднозначно сприйнятий «кровними братами». Так вже у грудні 1939 року поет Максим Рильський говорив у вузькому колі колег: «У Західній Україні та Західній Білорусі народ зовсім не в захваті від приєднання. Праці немає, хліба немає. Спробували місцеві західноукраїнські робітники поїхати на Донбас, але відразу повернулися. Темпи – шалені, а зарплати – злиденні. Жити немає де, їсти нічого. І так всюди і в усьому. Ми неначе самі агітуємо проти радянської влади». Розуміючи слабкість своїх ідеологічних позицій серед жителів міст, більшовики зробили ставку на західноукраїнське село. З одного боку, там розкручувалася кампанія з ліквідації неписьменності, підвищення т.зв. культурного рівня громадянина (що супроводжувалася гоніннями на церкву), а з другого – сільський соціум почали розколювати за етнічними та майновими ознаками: питання про збільшення кількості шкіл українською мовою розв'язувалося за рахунок перепрофілювання колишніх польських і німецьких навчальних закладів; земля, худоба, реманент, насіння тощо, які належали полякам-осадникам і заможним верствам, безплатно надавалися україномовній бідоті.

До початку німецько-радянської війни радянське мистецтво і публіцистика намагалась показати Польщу як країну нерозумних і жорстоких людей, що змогли якось вижити між двома високоцивілізованими народами, – німецьким і російським.

Преса заохочувала ненависть до «панської Польщі», «польських панів», «панів», чи просто «поляків», дарма що уряд Другої Речі Посполитої скасував усі титули для знаті. Епоха з її катаклізмами ніби «перефарбувала» образ Богдана Хмельницького: на перший план вийшов образ гетьмана – борця з польським панством. Таким чином похід Робітничо-Селянської Червоної Армії на Польщу трактувався як

продовження діяльності великого полководця. Талановитий фільм кінорежисера Ігоря Савченка «Богдан Хмельницький» візуалізував і постулював цю ідеологічну тезу. Тож мільйони і мільйони українців, які дивилися цей блокбастер, програмувалися на «закорінену в віках ненависть до «польського панства», одну з тез радянської пропаганди. Насаджувався конфлікт між поляками та українцями, спільно проживають на території української держави.

ЗАПИТАННЯ

Який вислів належить прихильникові концепції націоналізму, що був представлений у фільмі, а який противникові?

1. «Під маскою патріотизму ховається расизм» (критик В. Блюм).
2. «Суд історії опустився на голову ясновельможного панства польського» (режисер І. Савченко).

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Ракурс (або ж кут зору камери) можна порівняти з оповідачем. Від того, як камера дивиться на предмет оповіді – згори, знизу чи врівні – змінюється психологічна дистанція між глядачем і зображенням у кадрі. Фокус дозволяє глядачеві як ототожнити себе з персонажем, так і віддалити, зробити так, щоб ми спостерігали за героєм ніби з позиції аудиторії.

ВПРАВА 2

Кожна група отримує по 3 зображення підручника.

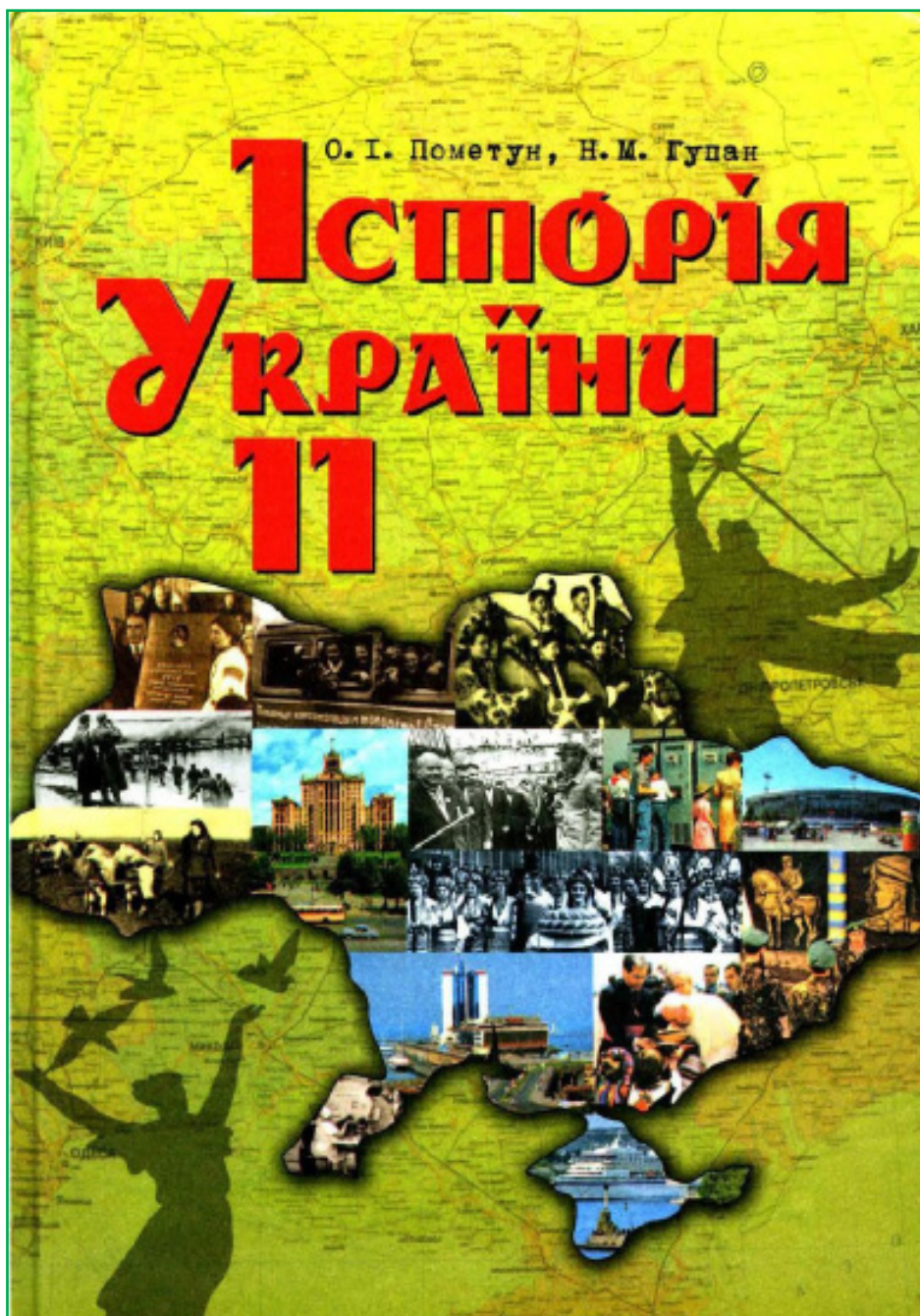

ЗАВДАННЯ 1

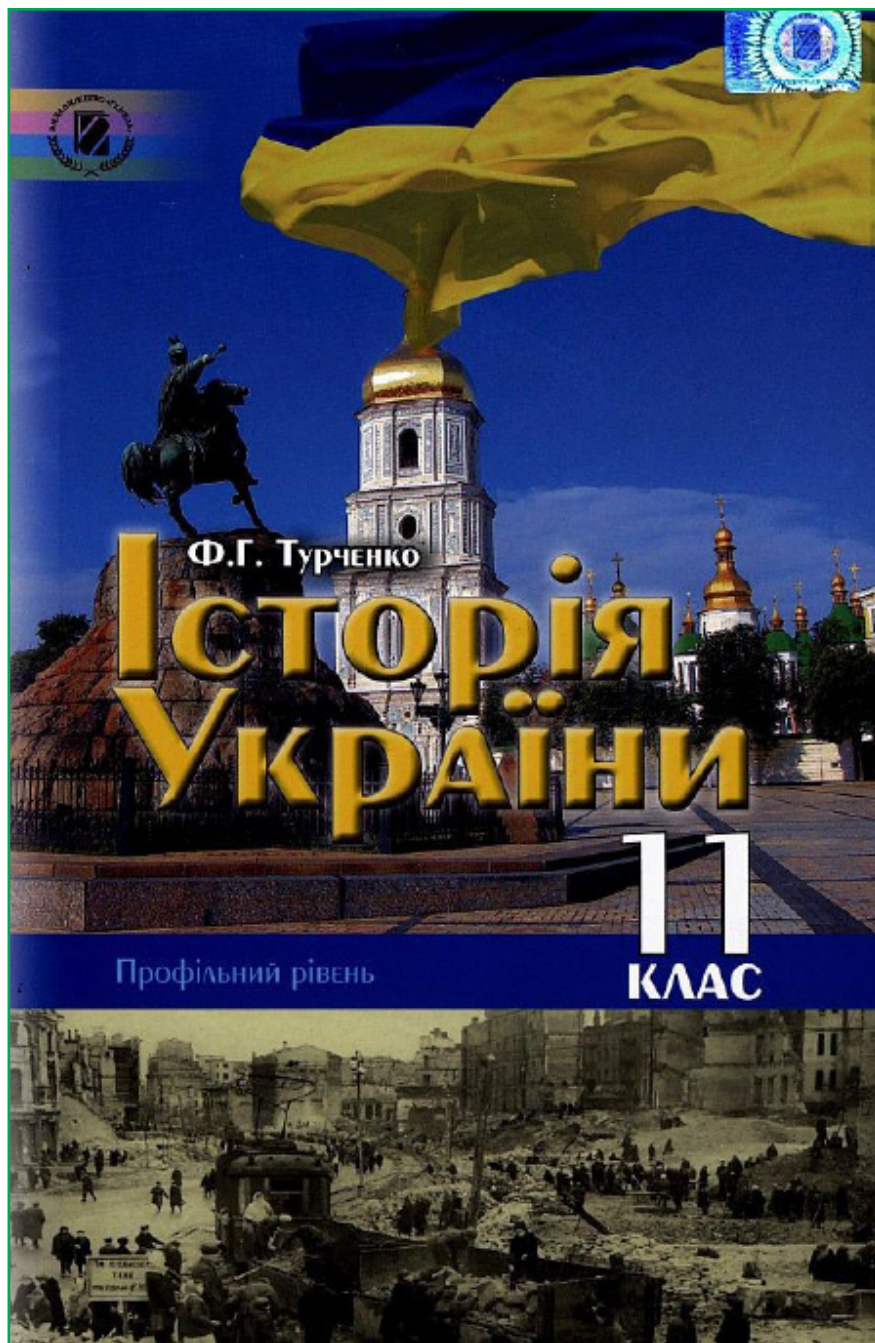
1. Опишіть, що зображено на обкладинці підручника.
2. Чому, на вашу думку, були обрані саме такі зображення?
3. Про що це свідчить? Які цінності просувають ці обкладинки?
4. Як подано розуміння історичного процесу в контексті національної чи етнічної нації?

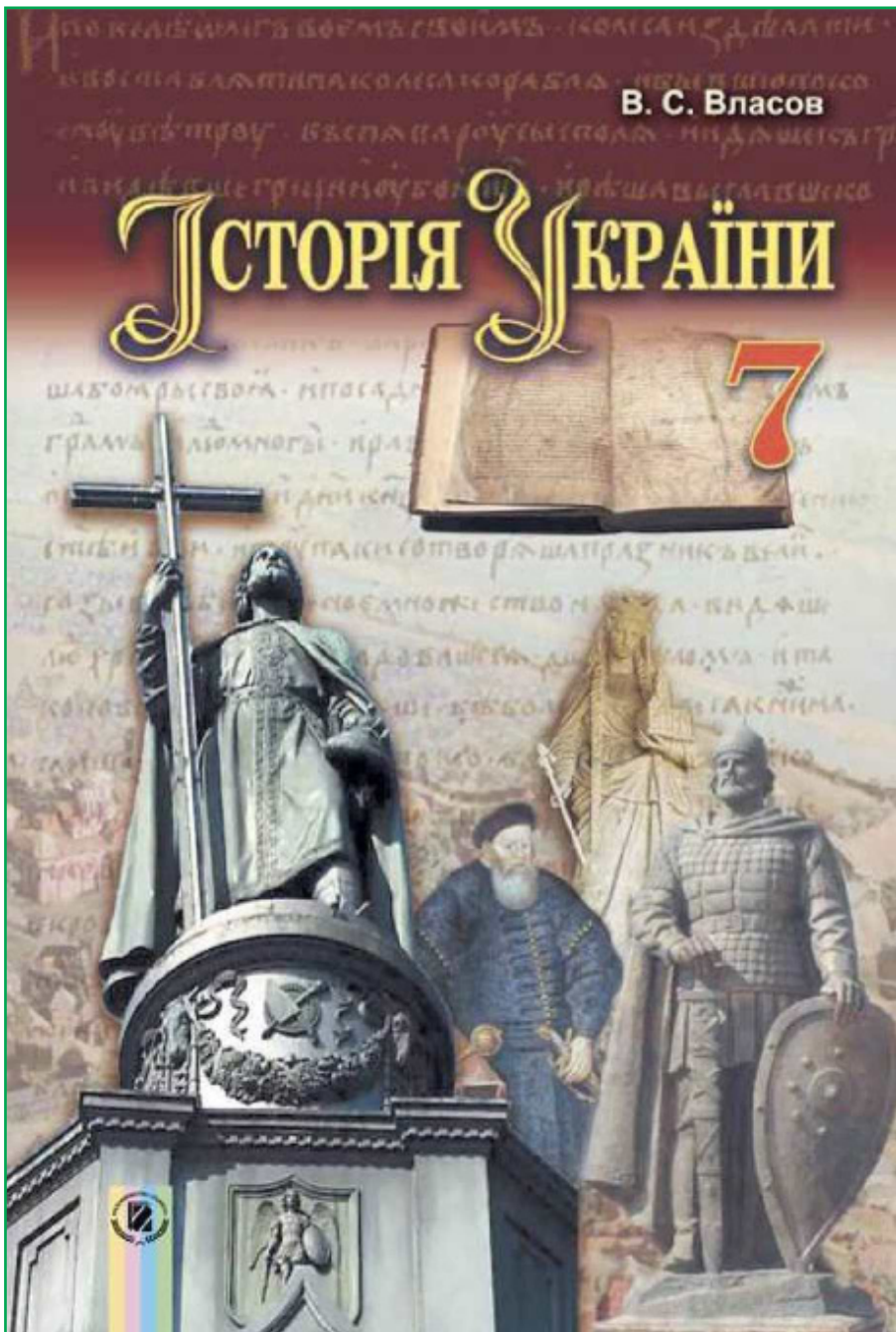
Історія Української РСР: Навч. посібн. для 8–9 кл. серед. шк. / В. Г. Сарбей, Г. Я. Сергієнко, В. А. Смолій. – К. : Радянська школа, 1989.

Пометун О. І. Історія України : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту, академічний рівень / О. І. Пометун, Н. М. Гупан. – Харків : Сиція, 2012.

Турченко Ф. Г. Історія України: 11 кл. : підруч. для загальноосвіт. навч. закл. : профіл. рівень / Ф. Г.Турченко. – К. : Генеза, 2014.

Власов В. С. Історія України: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. С. Власов. – К. : Генеза, 2016.

Історія України

матеріали до навчального підручника

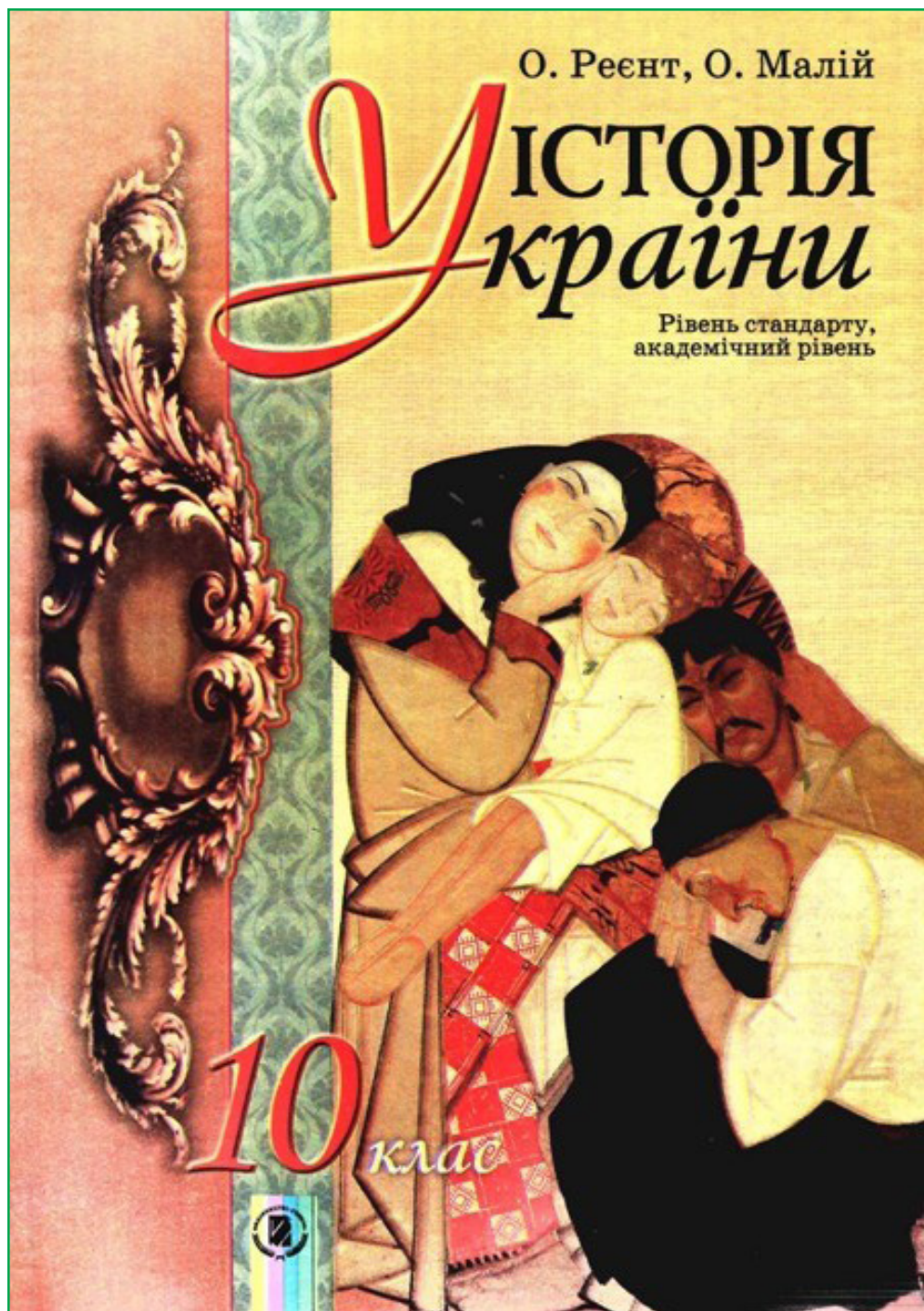

10–11 клас

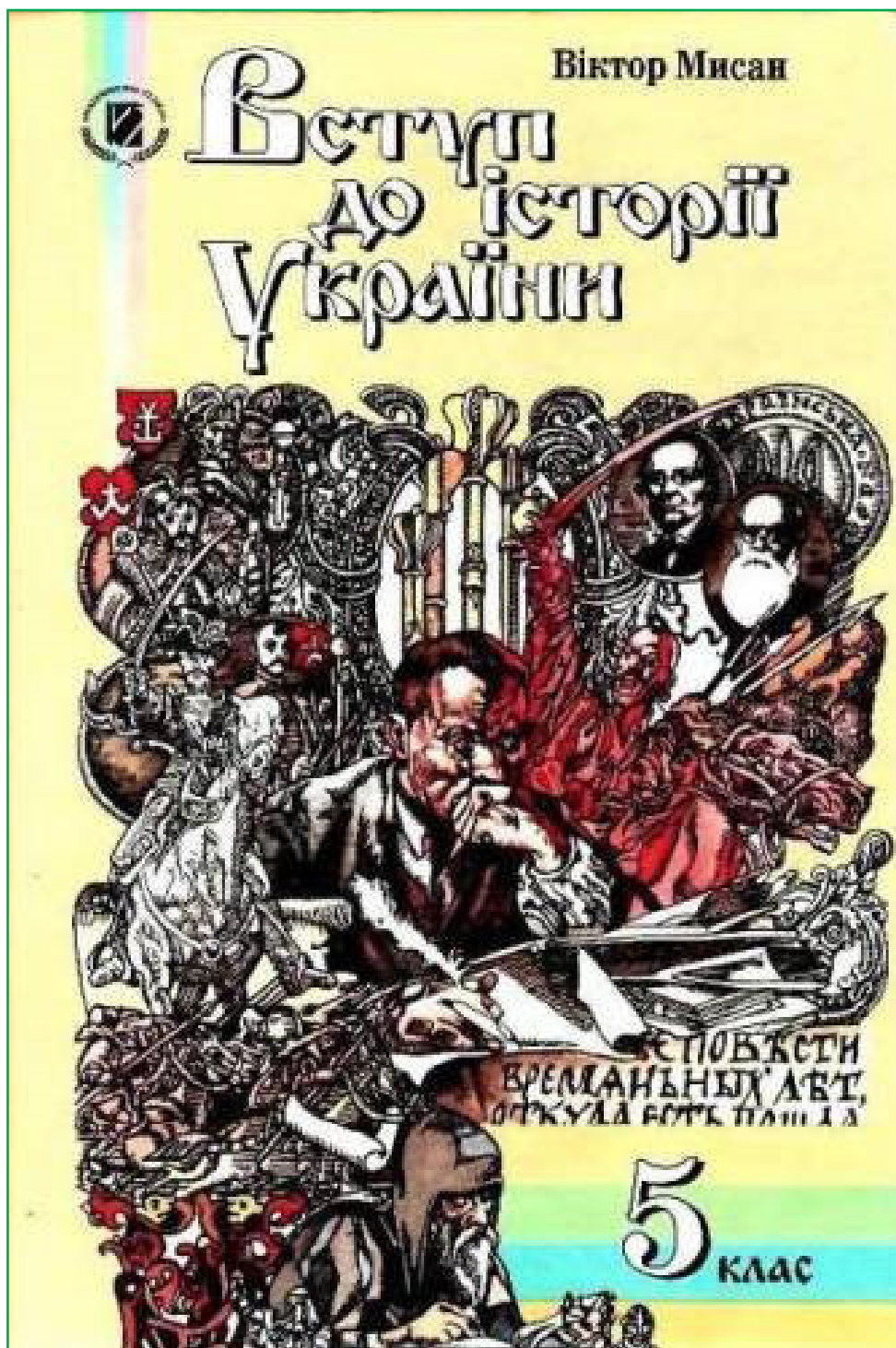
Козицький А., Голубко В., Галайко Б., Михальчишин Ю., Пагіря О., Тучковський О., Федик І., Хома І. Історія України: посібник для 10–11 класів / Під ред. Козицького А. – Львів: ЛА «Піраміда», 2012.

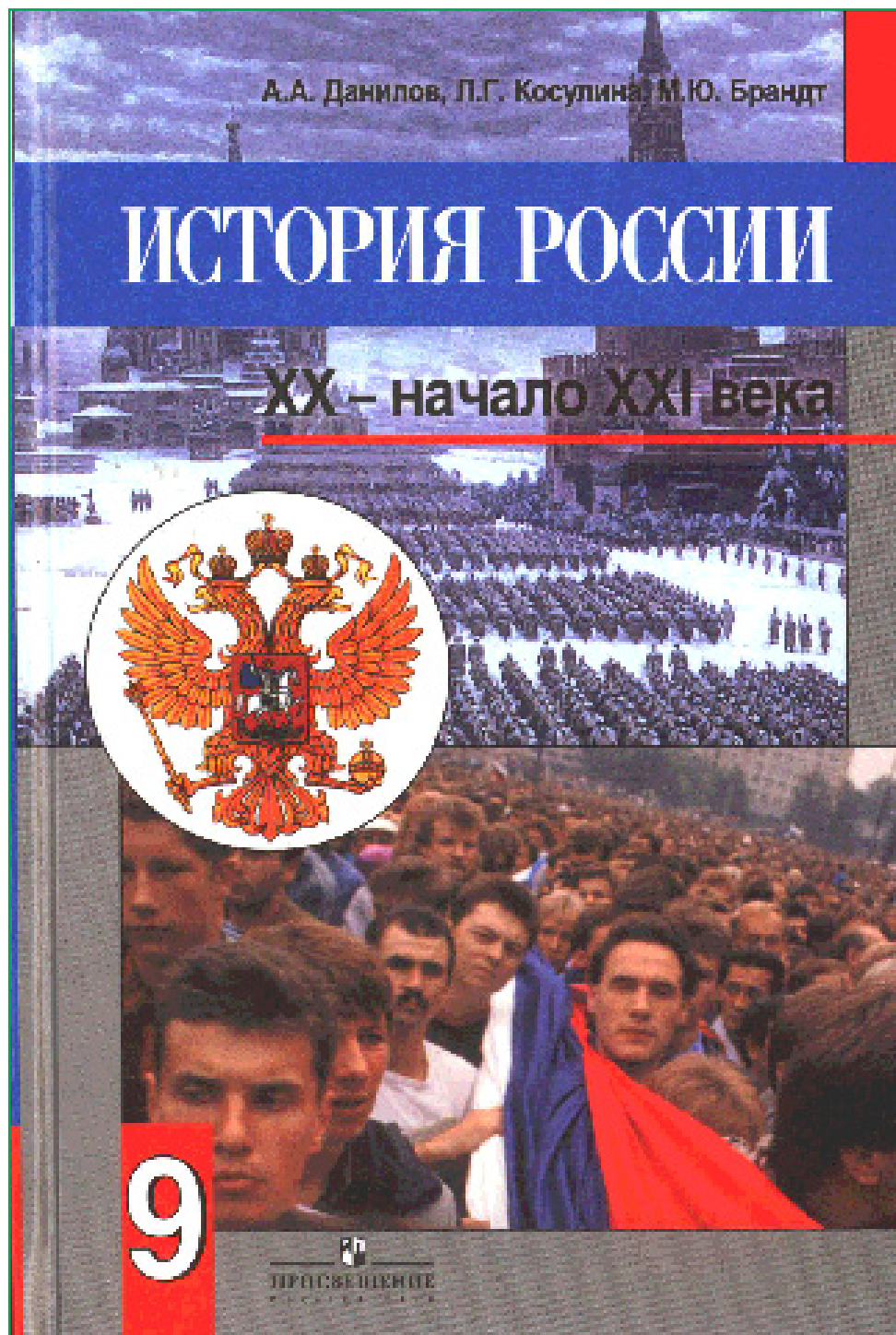
Закалюк А. Є. Вступ до історії України: Навчальний посібник. – Львів: Астролябія, 2012.

Реєнт О. Історія України: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. Реєнт, О. Малій. – К.: Генеза, 2010.

Мисан В. О. Вступ до історії України: підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. Мисан. – К. : Генеза, 2010.

Данилов Л. А. История России, XX — начало XXI века. 9 класс : учеб. для общеобразоват. учреждений / А. А. Данилов, Л. Г. Косулина, М. Ю. Брандт. — 9-е изд. — М. : Просвещение, 2012.

Киселёв А. Ф. История России. XX – начало XXI века. 11 класс. Базовый уровень: учебник для общеобразовательных учреждений. / А. Ф. Киселёв, В. П. Попов. – Изд. 5-е, стереотип. – М.: Дрофа, 2012.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Книжка насамперед – це медіадокумент.

Саме обкладинка – найважливіший момент просування підручника, візуальний меседж, спосіб ідентифікації цінностей, про які буде йтися на сторінках книжки.

ВПРАВА 3

Висловлювання

Вчитель демонструє учням матеріал агентства УНІАН

«В Україні нарешті формується єдина нація, – соціолог»

від 02.10.2014 року

В українців з'явилася впевненість, що від них у країні багато чого залежить.

REUTERS

Українці витримують і холодну зиму, і погіршення якості життя у період кризи, якщо народ буде єдиним.

Про це розповіла академік НАН України, директор Інституту демографії та соціальних досліджень Елла Лібанова в інтерв'ю журналу «Новое время».

«Зараз є відчуття, що від нас щось залежить. Що ми – не стадо, яке направляють у загальний загін. Це дуже сильна відміна від 2004 року

— тоді всі стояли за Ющенка, а сьогодні кожен стоїть за себе», — каже експерт.

Лібанова зазначає, що у соціальних дослідженнях останніх років все сильніше зростало переконання, що «від мене нічого не залежить». Але вона очікує, що у свіжих опитуваннях українці побачать помітний розвиток щодо цього питання.

«Тішу себе надією, що в Україні зараз нарешті формується єдина нація. Молодь просто охопив патріотизм. Не ідеологічним може бути тільки дуже розвинене, зріле суспільство. А нашому суспільству бути таким — це позбутися захисту. Так що коли діти ходять у вишиванках та співають гімн — це дуже правильно», — резюмує соціолог.

Після прочитання тексту вчитель наводить висловлювання щодо означення терміну «нація».

1. Нація може бути така права, що їй не треба силою переконувати у своїй правоті інші нації (Вудро Вілсон).

2. Нація, яка провадить бесіду сама із собою, — ось що таке хороша газета (Артур Міллер).

3. Нація, в якій воля до власного політичного ідеалу, до політичного чину ще не розвинена або розвинена рудиментарно, властиво, не є нація, а тільки нарід (Дмитро Донцов).

4. Як можна інакше дивитися на світ, як не з нутра власної нації? (Юрій Липа).

5. Будь-яка нація може і повинна вчитися в інших (Карл Маркс).

6. Кожна нація насміхається над іншою, і всі вони однаковою мірою мають рацію (Артур Шопенгауер).

7. Кожна нація — держава, і тільки одна держава є у всієї нації (Джузеппе Мадзіні).

8. Ми створили Італію, тепер залишилося створити італійців (Массімо де Адзельо).

9. Ніяка нація не може досягти процвітання, поки вона не усвідомить, що орати поле — таке ж гідне заняття, як і писати поему (Букер Таліафер Вашингтон).

10. Нація, яка може і повинна бути врятована одною-однісінькою людиною, не заслуговує жалю (Йоганн Зойме).

11. Нація, що не може керувати собою, але віддає себе в рабство власним жаданням, буде поневолена іншими господарями, яких вона

не вибирала, і буде служити їм не добровільно, і не зі своєї волі (Джон Мільтон).

12. Якщо ми зарозуміла нація, вони обурюються на нас. Якщо ми скромна нація, але сильна, вони вітатимуть нас (Джордж Буш).

13. Кожна нація вважає себе вищою від інших націй. Це породжує патріотизм і ... війни (Дейл Карнегі).

14. Нація виявляє себе не тільки в людях, яким вона дає життя, але й у тому, яким людям вона віддає шану, яких людей вона пам'ятає (Джон Фіджеральд Кеннеді).

15. Тарас Шевченко! Досить було однієї людини, щоб урятувати цілу націю (Остап Вишня).

ЗАВДАННЯ 1

Вкажіть, які з цих висловлювань відповідають меседжу цього матеріалу.

Робота виконується у парах. Учнів мають навести щонайменше 2 приклади відповідності наведених висловлювань матеріалу та пояснити свій вибір. Якщо якісь висловлювання будуть незрозумілі, то вчитель пояснює їх значення і разом з учнями з'ясовує, чи можуть вони стосуватися цього матеріалу.

Після прочитання декількох варіантів слід звернути увагу на те, які висловлювання суперечать цій замітці.

Про які нації йдеться в висловлюваннях: нації етнічні чи політичні?

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Репрезентації медіа – це передусім опис і трактування реальності у медіатексті. Репрезентація відображає зв'язок між реальними подіями чи особами і тим, як вони зображені в медіаконтенті. Ключовими питаннями для характеристики поняття «репрезентація» стають такі: завдяки чому це подання здається правдивим, природним; що акцентовано, а що, навпаки, затушовано; чиї інтереси відбиває ця репрезентація і як це можна виявити.

ВПРАВА 4

Особливості нації

Клас поділяється на чотири групи. Учнім надаються зображення взяті з відкритих джерел.

ЗАПИТАННЯ

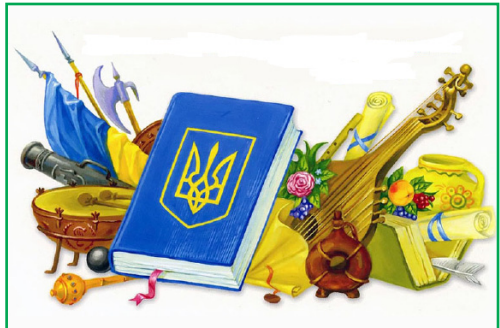
Дайте відповідь на запитання:

1. Що можна визначити за кожним малюнком? Асоціацію з якою країною викликає у вас кожен малюнок?
2. Які меседжі цих малюнків?
3. На кого розраховані ці малюнки? Чому ви так думаєте?
4. Чи можна за малюнком визначити національні риси народів (країн)?
5. Яку реакцію вони у вас викликають? Ця реакція розповсюджується на країну, яку вони представляють чи лише на малюнок? Поясніть свою думку?

ЗАВДАННЯ 1

Створіть пов'язану розповідь за кожним окремим малюнком з 5-7 речень.

ВПРАВА 5

Національний герой

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

У багатьох країнах існує таке поняття як національний герой. І воно має різне трактування. Ось лише деякі з них, взяті з вікіпедії різних країн.

Так, німецька сторінка цього інтернет-ресурсу говорить, що національний герой – це людина, що являє собою частину політичного міфу про наявність нації як такої. Відомі приклади – Вільям Воллес (Шотландія), Жанна Д'Арк (Франція), Вільгельм Тель (Швейцарія). Національний герой – це ідеалізована персоніфікація історії, що дозволяє спростити складні історичні та політичні процеси. Звернення до національного героя створює враження історичної традиції та наступності, а його стилізація дозволяє представникам нації прагнути йти за його прикладом.

Англійська сторінка зазначає, що національний герой може бути реальний, вигаданий, міфологізований. Але його ім'я, особистість, справи закарбувались у національній (народній) свідомості. Це відображається у фольклорі, мистецтві. Коли нема писемних джерел, часто характеристики національних героїв перебільшені.

Українська і білоруська вікіпедії засвідчують, що національним героєм може бути як реальна, так і міфічна особа, діяльність якої принесла славу, велич або користь нації; людина, з якою ототожнюють певну націю, персонаж політико-історичного міфу цієї нації, багатьох історичних або фольклорних сюжетів, літературних творів, кінофільмів тощо. В деяких країнах це почесне звання.

На нідерландській сторінці вікіпедії говориться про національного героя як народного героя, образ якого часто романтизований і який відіграє певну роль у сфері патріотизму. Часто він лідер у боротьбі певної нації зі своїми ворогами. Тому в латиноамериканських та ісламських країнах багато народних героїв. Медіа використовують термін «народний герой» для характеристики успішних спортсменів.

ЗАВДАННЯ 1

Робота з картинами (плакатами)

ЗАПИТАННЯ

1. Які меседжі цих картинок?
2. Героїв яких націй ви впізнали?
3. Які медійні коди/жанри ви помітили (плакат, комікс, картина тощо).
4. Складіть 5 речень, які б характеризували ідею зображень через терміни «нація», «національний герой», «національний характер».

ВПРАВА 6

За таблицею, складеною громадянами вказаних країн у межах національних телепроектів, чи можете ви вказати критерії та мотиви вибору цих лідерів.

№	Найвідоміші українці (2015 р.)	Найвідоміші росіяни (2008 р.)	Найвідоміші американці (2005 р.)	Найвідоміші британці (2002 р.)
1	Тарас Шевченко	Петро Столипін	Абрагам Лінкольн	Вінстон Черчілль
2	Богдан Хмельницький	Олександр Пушкін	Мартін Лютер Кінг, молодший	2. Ісамбард Кіндом Брунелль, інженер
3	Леся Українка	Дмитро Менделєєв	Джордж Вашингтон	Принцеса Діана
4	Михайло Грушевський	Олександр Невський	Бенджамін Франклін	Чарлз Дарвін
5	Іван Франко	Федір Достоевський	Джордж Буш	Вільям Шекспір
6	Іван Мазепа	Олександр Суворов	Білл Клінтон	Ісаак Ньютон
7	Степан Бандера	Йосип Сталін	Елвіс Преслі	Єлизавета I
8	В'ячеслав Чорновіл	Володимир Ленін	Опра Вінфрі, телеведуча	Джон Леннон
9	Григорій Сковорода	Іван IV Грозний	Франклін Д. Рузвельт	Гораціо Нельсон
10	Ярослав Мудрий	Петро I	Біллі Грем, священик баптистської церкви	Олівер Кромвель
11	Володимир Великий	Катерина II	Томас Джефферсон	Ернест Шеклтон, дослідник Антарктики
12	Микола Гоголь	Олександр II	Волт Дісней	Капітан Джеймс Кук

ЗАВДАННЯ 1

Утворюємо чотири групи учнів, за кількістю колонок у таблиці, які мають відповісти на запитання і виконати завдання.

1. Кого з вказаних у таблиці діячів ви б віднесли до категорії «національний (народний) герой»?

2. Які категорії – письменники, громадські і політичні діячі, науковці тощо – представлені в цих народів і про повагу до яких цінностей це свідчить?

Одним з видів роботи, яку можуть виконувати учні індивідуально, може бути завдання проаналізувати банкноти різних країн і як на них представлені представники цих країн. Чому саме ці особи зображені на банкнотах?

ВПРАВА 7

Аналіз карикатури

Завдання. Проаналізувати карикатуру за планом.

Переклад: «Націоналізм», «За мною!».

ЗАПИТАННЯ

1. Які ідеї та політична позиція автора? Як би ви їх визначили?

2. Як ви ставитесь до карикатури? Чи викликає вона у вас емоції, які?

ВПРАВА 8

Політична нація

Клас поділяється на групи. Учніма надаються висловлювання, взяті з відкритих джерел.

ЗАВДАННЯ 1

Дайте відповідь на запитання: «Чи погоджуєтесь ви з висловленням?». Обґрунтуйте свою відповідь.

Група 1

Українська політична нація сформувалася раніше від Майдану, – Куликов

«Українська політична нація сформувалася набагато раніше від Майдану 2013–2014 років, а ще за часів Радянського Союзу». Про це у вечірньому ефірі Радіо «Крим. Реалії» заявив тележурналіст Андрій Куликов.

«Українська політична нація, на мій погляд, почала формуватися ще за радянських часів, коли багато, не тільки українці, а й росіяни, і люди інших національностей, які жили в Україні, усвідомлюючи її, так, зовсім квазідержавність, колоніальність, але відчували Батьківщиною, перш за все, ось цю Україну. Українську Радянську Соціалістичну Республіку, при всій умовності цієї назви. І тільки в другу чергу, або навіть взагалі, не відчували Батьківщиною Радянський Союз», – підкреслив Куликов.

«Таким чином, підкреслив Андрій Куликов, – українська політична нація сформувалася набагато раніше Майдану 2013–2014 років».

22.01.2016

Група 2

Валентин Ярош, професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки (2007 рік): – В Україні тільки розпочався процес формування політичної нації. Ми знаходимося на початко-

вому етапі. Ми за 17 років незалежності нашої держави не маємо своїх національних політичних лідерів, на жаль. На сьогодні ми маємо тільки основи політичної нації, але не маємо своєї політичної еліти.

Група 3

Порошенко: Українська політична нація сформувалася остаточно

Завдяки путінській агресії українська політична нація остаточно сформувалася

24 серпня 2015

Про це у промові під час маршу на День Незалежності заявив Президент України Петро Порошенко, передає кореспондент depo.ua.

«Кремлівська агресія стала каталізатором нашого об'єднання. Ми остаточно сформувалися як політична нація, яка об'єднує всі класи, мови віри і племена української землі», – заявив президент.

«Сьогодні ми сильніші, ніж учора, нас не можна поневолити і зламати, ми народжені вільними на вільній землі і боронити її будемо до кінця. Вірю, що найважче уже в минулому», – додав президент.

Група 4

Росіяни так і не стали нацією

15.02.11, Олександр Храмов

Державність Майдану відтворює культурний досвід Запорізької Січі. Ніхто нас не вчив, але десь в національній підсвідомості було розуміння, що можна прийти на площу і змінити країну. Якщо люди по копійці всі разом збирають гроші на армію, можна не турбуватися – державні інстинкти у нас є.

«Російська політична нація» – це не просто красиве словосполучення, а цілком певний набір вимог. Нація політична, коли вона представлена на політичному рівні, коли вона наділена власною національною державністю. У контексті російського досвіду це означає, що росіяни, як чеченці чи башкири, повинні мати власні національні республіки.

На жаль, суб'єктом політичного процесу російський народ так і не став – він так і залишився безликою масою, покликаною обслуговувати по-

треби багатонаціональної держави, будь чи то Російської імперії, СРСР, чи Російської Федерації.

Група 5

Медведев: Україна – це західний проект, створений для цькування Росії

29.01.2016

Автор книжки «Справжня історія російського і українського народів», радіоведучий і політолог Андрій Медведев приїхав до Петербурга, щоб представити свою останню роботу. Кореспондент Федерального агентства новин поставив йому кілька запитань.

«Україна – це об'єкт міжнародного права. Це нація, політичну константу якої вирішено використовувати для ослаблення Росії. Україна – це така анти-Росія. Британці, коли покидали свою колишню колонію Індію, залишили за собою Пакистан. Тобто Індію і мусульманську анти-Індію. Україна дуже цікава Заходу, більш мірою навіть США, в форматі антиросійського проекту. Це те, про що писав Бжезінський. Україна без Росії так і залишиться євразійською державою і ніколи не стане Європою».

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

За словами Ірини Бекешкіної, директора Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» в Україні відбувається активний процес формування політичної нації, до якого причетна абсолютна більшість населення країни, яке починає відчувати себе єдиною нацією. Про це свідчать результати моніторингу, який проводився влітку 2015 року. З 2002 року в моніторингу ставилося запитання: «Що сьогодні об'єднує людей в українському суспільстві?». Протягом усіх років основні чинники були приблизно однакові: віра в краще майбутнє, невдоволення владою, загальні труднощі життя, родинні та товариські почуття, страх перед майбутнім тощо.

У списку був і такий фактор, як патріотичні почуття громадянина України. Так ось, протягом 13 років він не розглядався як вагомий об'єднавчий фактор, набираючи в опитуваннях 8–9 %. Однак у 2015 році він раптом різко підскочив: патріотичні почуття відзначили зна-

чущим об'єднавчим фактором 42 % респондентів. Таким чином, це стало основним фактором, що об'єднує українців.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Репрезентація – представленість, зображення, відображення одного в іншому або ж на інше.

Інформаційна агенція – суб'єкт діяльності, зареєстрований у формі інформаційного підприємства – організації, служби, центру, що діє з метою надання інформаційних послуг.

Джерела

1. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун]. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
2. Токарев В. Возвращение на пьедестал: исторический комментарий к фильму «Богдан Хмельницкий» (1941) / В. Токарев // Історіографічні дослідження в Україні: зб. наук. праць. – 2008. – Вип. 18. – С. 427–455.
3. Володимир Волковський про поняття нація– Режим доступу: <http://www.idealists.media/index.php/video/volodimir-volkovskiy-propnyattya-natsiyi/>.
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційна_агенція.
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Folk_hero.
6. <https://de.wikipedia.org/wiki/Nationalheld>
7. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Volksheld>
8. <http://ukrainianwall.com/blogosfera/v-ukraine-proisxodit-aktivnyj-process-formirovaniya-politicheskoy-nacii-bekeshkina/>
9. https://be.wikipedia.org/wiki/Нацыянальны_герой.
10. https://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_герой.

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. <http://www.desktopwallpapers4.me/digital-art/american-symbols-5345/>
2. http://www.okna-master.kiev.ua/media/content/images/S_Dnem_Konstitutzii_ok_m13.jpg
3. <http://www.vanathisrangoli.com/2016/01/indian-republic-day-rangoli-national.html>

4. http://rlv.zcache.com/flag_and_symbols_of_sweden_silver_finish_tie_bar-r9ccd8adofb8e4d44a1fffd059c42b12b_z68g4_1024.jpg?rlvnet=1
5. https://uk.wikipedia.org/wiki/File:F_A_von_Kaulbach_Germania_1914.jpg
6. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%22Americans_will_always_fight_for_liberty%22_-_NARA_-_513806.jpg
7. http://www.bbc.com/ukrainian/multimedia_russian/2014/03/140307_ru_shevchenko_gallery
8. <https://www.youtube.com/watch?v=NKaQh5oy0So>
9. <https://i.ytimg.com/vi/NKaQh5oy0So/maxresdefault.jpg>
10. <http://www.konbini.com/fr/inspiration-2/le-super-heros-populaire-de-youtube-google/>
11. <http://www.beritametro.co.id/opini/nasionalisme-artifisial>

Джерела відео:

1. Фільм «Богдан Хмельницький» (1941) <https://www.youtube.com/watch?v=PCDD-Sez4iA>

Джерела текстів:

1. «В Україні нарешті формується єдина нація, – соціолог» від 02.10.2014 року <http://www.unian.ua/society/991539-v-ukrajini-nareshhti-formuetsya-edina-natsiya-sotsiolog.html>
2. Висловлювання:
<https://uk.wikiquote.org/wiki/Нація>
<https://ru.wikiquote.org/wiki/Нация>
<https://en.wikiquote.org/wiki/Nations>
<http://itmydream.com/citati/naciya>
<http://www.rozumnadytyna.com.ua/?p=7516>
3. Українська політична нація сформувалася раніше від Майдану, – Куликов <http://ru.krymr.com/content/article/27504402.html>
4. Валентин Ярош, професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки (2007 рік) <http://compromat.ua/ru/16/10572/1/index.html>
5. Порошенко: Українська політична нація сформувалася остаточно <http://www.depo.ua/ukr/politics/poroshenko-ukrayinska-politichna-natsiya-sformuvalasya-ostatochno-24082015103900>
6. Росіяни так і не стали нацією <http://www.city-n.ru/view/175233.html>
7. Медведєв: Україна – це західний проект, створений для цькування Росії <http://voskhodinfo.su/index.php/panorama/geopolitika/3777-medvedev-ukraina-eto-zapadnyj-proekt-sozdannyj-dlya-travli-rossii>

Полікультурність

ТЕМА 13.

Мета заняття: формування навичок критичного аналізу відеоджерел, друкованих медіатекстів і художніх фільмів, формування вміння декодувати пропаганду, розпізнавати маніпуляції та техніки впливу.

Ключові слова та поняття: міжнаціональні відносини, міжетнічний конфлікт, етнічна чистка, медіаграмотність, маніпуляція, декодування, радіо, художній фільм, пропаганда.

Забезпечення заняття: роздаткові матеріали з медіатекстами, підбірка відеоматеріалів, комп'ютери, під'єднані до інтернету, проектор/комп'ютер.

Методи і техніки: міні-лекція, робота з медіатекстами, робота з відеоматеріалом, робота з художнім фільмом, робота в групах, відкритий мікрофон, дискусія.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Міжнаціональні відносини – це сукупність індивідуально пережитих відносин між представниками різних національностей на рівні однієї держави, а також вони, звичайно ж, можуть скластися між різними державами або націями.

Міжетнічний конфлікт – це одна з форм стосунків між національними спільнотами, що характеризується станом взаємних претензій, має тенденцію до наростання протистояння аж до озброєних зіткнень і відкритих воєн.

Етнічна чистка – політика, спрямована на насильницьке вигнання з певної території осіб іншої етнічної належності, може набирати

найрізноманітніших форм, від масового переселення етнічних груп і примусу до еміграції, депортації і геноциду.

Медіаграмотність – це розуміння способів за допомогою яких медіа створюють різні типи повідомлень, того як вони подають інформацію і які методи використовують для організації матеріалу. Критичний погляд на медіаконтент.

Маніпуляція – спеціальний спосіб, що впливає на поведінку індивіда чи групи осіб у суспільстві, змушує його піддаватися впливові.

Декодування – вивчення і трактування медіаінформації, її аналіз: структурний, сюжетний, ідеологічний, філософський, етичний тощо.

Мова ворожнечі (ненависті) – слова і вислови, що півсвідомо або ж явно програмують людину на несприйняття, зокрема агресію щодо людини іншої національності, віросповідання, життєвих принципів, звичок.

ВПРАВА 1

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

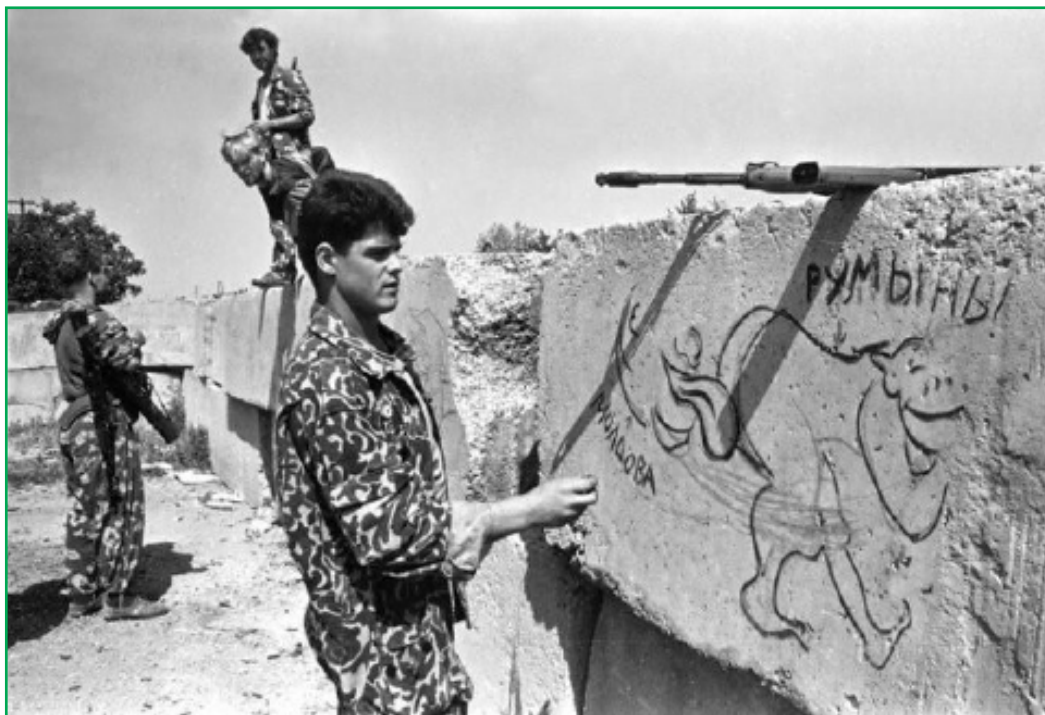
Сучасний світ характеризується посиленнями процесами глобалізації, що має сприяти інтеграції та об'єднанню різних народів нашої планети. Однак, як свідчать історичні факти, у багатьох регіонах земної кулі тривають міжетнічні та міжнаціональні конфлікти. Один з таких, що перебуває в стані замороження – конфлікт у Придністров'ї. Це міжетнічний конфлікт, що виник на початку 90-х рр. XX ст. між Молдовою та самопроголошеною республікою Придністров'я, яку не визнає міжнародне право та яку підтримує російська армія.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно роздивіться фотографії, що висвітлюють конфлікт у Придністров'ї.

ЗАПИТАННЯ

1. Що засвідчують зображення на фотографіях? Що вас змушує так думати?
2. Які ідеї, цінності, інформація очевидні?
3. Який основний меседж зображень?
4. Хто може скористатися цими фотографіями, а кому вони можуть зашкодити?
5. Як різні люди можуть трактувати ці фотографії?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Фотографії – одне з історичних джерел, що фіксує частину реальності. Однак це не означає, що вони повністю об'єктивно відображають усю дійсність. Часто з метою пропаганди використовуються саме ті фотографії, що чітко відбивають позицію зацікавленої сторони. Робота з поданими фотографіями підводить нас до висновків, що жителі Придністров'я вороже налаштовані до Румунії та прихильні до Росії. Існування цих фотографій використовується для маніпулювання суспільною свідомістю як на території Придністров'я, так і поза його межами. Робиться акцент на «війні за справедливість». Зацікавлені сторони, отже, впливають на емоційні настрої людей та виправдо-

вують конфліктну ситуацію, що склалася і провокують посилення конфлікту та ворожість між народами. Це призводить до замороження конфлікту, до невизнаних територій та геополітичного напруження. Тому, коли ми працюємо з історичними фотографіями, особливу увагу звертаємо на контекст, у якому вони подані, та порівнюємо з іншими джерелами інформації для створення об'єктивного образу подій, що відбувалися.

ВПРАВА 2

Одна з міжетнічних трагедій – конфлікт між Грузією та сепаратистськими угрупованнями Південної Осетії і Абхазії, які підтримує Росія, що у серпні 2008 р. вилився у війну та призвів до етнічних чисток, численних жертв, розрухи та гуманітарної катастрофи. За даними ООН, в результаті конфлікту в регіоні понад 118 000 людей з усіх сторін стали біженцями.

ЗАВДАННЯ 1

Перегляньте ролик «Невідомі факти грузино-осетинської війни».

Додатки. Тема 13. Вправа 2. Завдання 1 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Хто творець ролика?
2. На яку аудиторію розрахований ролик?
3. Яка мета трансляції такого ролика?
4. Який основний меседж ролика?
5. Які ключова слова вживаються у ролику, маркуючи грузинських солдат та російських «миротворців», які епітети вживаються при характеристиці президента Грузії та у поданні США?
6. Яке емоційне забарвлення ролика?
7. Які техніки використовують автори ролика і чому саме?

ЗАВДАННЯ 2

Прочитайте цитати з публікації Люка Гардінга, журналіста провідного британського видання «Guardian», який у 2007–2011 рр. був московським кореспондентом газети, зокрема висвітлював події під час

російсько-грузинського конфлікту. У книжці «Мафіозна держава», він описує особливості своєї роботи:

«7 серпня війна справді вибухає ...після кількаденного інтенсивного бомбардування з-за кордону, коли південноосетинці за підтримки Росії обстрілювали контрольовані Грузією селища, Саакашвілі виряджає свої війська на відвоювання Південної Осетії. Грузини на короткий час захоплюють столицю Цхінвалі. Але російські танки вже вкочуються до Південної Осетії, маріонеткове керівництво якої, на переконання США та інших, суттєвою мірою перебуває під контролем ФСБ...

...Росія називає своє вторгнення в Грузію виключно миротворчою операцією. Метою, за словами Кремля, є захист мирних мешканців. Будь-який незгодний із цією версією журналіст автоматично перетворюється на «шпигуна».

...Іраклі Баткуашвілі, голова підрозділу військового планування Грузії каже що росіяни наступають на всіх фронтах..., половина Грузії перебуває під контролем Росії... це – класичне повномасштабне вторгнення, це – окупація.

...Дивний день. Теоретично конфлікт між Росією й Грузією вичерпано, європейські учасники переговорів на чолі з французьким президентом Ніколя Саркозі склали угоду про примирення. Насправді, я бачу як російська бойова машина їде грузинською сільською місцевістю... Селяни, що втікають залишили все і повідомляють: «вони вбивали, палили й грабували, брали молодь у заручники й вивозили її. Це були чеченці, осетини й козаки».

Російська армія не дозволяє журналістам відвідувати окуповані території...вона вдається до вбивств...Грузинські села знищені, спалені, розграбовані, повсюди багато трупів, етнічна чистка є очевидною...

У Брюсселі Сергій Лавров, міністр закордонних справ Росії, запевняє, що Москва виводить свої війська з Грузії. Проте дорогою я зауважую російських солдатів, які нікуди не збираються...

Злісна війна між Грузією і Росією переливається у суперечку, а з неї в питання міжнародної спільноти: хто винен і на чиєму боці правда? Росіяни звинувачують іноземних журналістів у прогрузинській упередженості. Коли я повертаюся до Москви, контрольовані державою російські ЗМІ представляють власну версію війни. Вона оминає певні деталі. У ній не повідомляється про осетинських військових, які вбивають і грабують, рухаючись грузинськими селами. Насправді, російські

телеглядачі не знають, що відбувається. Натомість увагу зосереджено лише на катуванні південноосетинців...».

ЗАПИТАННЯ

1. Про що говорить очевидець подій, професійний журналіст?
2. Порівняйте зміст цих двох джерел, що спільного, а що відмінного?
3. Яке джерело, на вашу думку, більше заслуговує на довіру, чому?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Презентований ролик використовує «мову ненависті», створює образ ворога, використовує техніки маніпулювання, навіювання, емоційного впливу. Він виступає традиційним засобом пропаганди та інформаційної війни. Заклики до ворожнечі впливають на поведінку певних людей, тому що спрямовані до спільнот, між якими існує чи тліє конфлікт, і призводять до реального насильства.

Зіставлення інформації з різних джерел всебічно розкриває подію.

ВПРАВА 3

Відомий міжетнічний конфлікт – Тибетський, в Центральній Азії. Тибет вважає себе незалежною державою з 1912 р., але юридично він автономний регіон у складі Китайської Народної Республіки, який анексовано у 1949 р. Тибетці, що становлять більшість населення, виступають проти політики окитаювання та прагнуть до самовизначення. Ще один фактор конфлікту – релігійні причини, що полягають у руйнуванні традицій, придушенні та втручанні в релігійні справи Тибету. Тибетці прагнуть здобути незалежність від етнічно чужих їм народів, щоб не стати нацменшиною на власній землі.

Китайське керівництво не хоче йти ні на які поступки і переговори ані з Далай-ламою, ані з урядом у вигнанні. Міжнародна думка КНР також не цікавить. На сьогодні тибетці майже не мають можливості контролювати те, що відбувається в їхній країні. Всі рішення ухвалюють у Пекіні і виконують за допомогою мережі військових і бюрократичних працівників. Раніше Тибет був мирною буферною зоною між Індією і Китаєм, а тепер він перетворився на обширну військову зону.

ЗАВДАННЯ 1

Перегляньте відеоролики, що стосуються Тибету:

1. Самоспалення тибетців - що за ними стоїть?

Додатки. Тема 13. Вправа 3. Завдання 1. Відео 1 >>>

2. Самоспалення як спосіб антикитайського протесту.

Додатки. Тема 13. Вправа 3. Завдання 1. Відео 2 >>>

3. Що робить Китай в Тибеті?

Додатки. Тема 13. Вправа 3. Завдання 1. Відео 3 >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Який меседж 3-го відеоролика?

2. До кого звертаються автори 3-го відеоролика?

3. До чого спонукає останній кадр 3-ого ролика із зображенням алгоритму, що можеш зробити ти?

4. Як 3-й ролик може сприяти об'єднанню громадянської спільноти з метою протистояння антидемократичним силам?

5. Які змістові та емоційні меседжі сюжетів 1 і 2?

6. Чому акти самоспалення тибетців були трансльовані в новинних сюжетах США та Європи?

7. Що спільного в цих роликах?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Відеоролики продемонстрували нам черговий довготривалий міжетнічний конфлікт, трагічний для корінного тибетського народу. Головний меседж – звернення до світової спільноти з метою захисту загальнолюдських цінностей, прав і свобод окремого народу, який знищує авторитарний режим держави-агресора. Саме за допомогою мас-медіа автори третього ролика прагнуть розкрити суть трагедії тибетців, вплинути на емоційну сферу людей та консолідувати їх для підтримки дискримінованого народу.

ВПРАВА 4

Приклад деструктивних міжетнічних відносин – події в африканській країні Руанді 1994 р., що увійшли в історію як масове винищення народності тутсі іншою народністю – хуту. Ці дві етнічні групи кілька століть проживали разом на одній території. Хуту(85%) – землероби, тутсі (15%) – скотарі. Тутсі довгий час управляли країною, були місцевою аристократією. У першій третині 20 століття вожді тутсі провели земельну реформу, під час якої землі хуту були фактично конфісковані.

Між обома групами довгі роки «тлів» соціальний конфлікт. В 1957 р. група вчених хуту опублікувала маніфест, де вимагала передачі влади хуту на основі того, що вони складають більшість населення.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно прочитайте розшифрування з декількох радіопередач станції «Тисяча пагорбів», підкресліть слова, що містять негативне забарвлення, ворожість:

23.05.1994

«Дозвольте мені привітати тисячі і тисячі молодих людей ... Вони тренувалися, щоб боротися з «інкотаньї» (тутсі). За всяку ціну всі «інкотаньї» повинні бути винищені по всіх куточках країни. Навіть ті з них, хто встигне добігти до аеропорту або притулку, повинні розлучитися з життям на місці. Хтось буде прикидатися біженцем, хтось зображати пацієнта, хтось – медсестру. Дивіться в обидва, тому що вони знають багато способів...

Чи повинні ми шукати в таборах біженців батьків, які відправили своїх дітей в ПФР (Патріотичний фронт Руанди), і вбивати їх? Я думаю, що так. Нам варто було б ще приходити в табори біженців у сусідніх країнах і чинити так само. Це, звичайно, неможливо, але якщо «інкотаньї» продовжать вести себе, як раніше, ми можемо взятися хоча б за тих, хто повертається з-за кордону.

Якщо ми повинні дотримуватися принципу «око за око», то треба реагувати. Інакше бути не може».

31.05.1994

«Минулої ночі я бачив дитину тутсі, яку поранили і скинули в яму глибиною 15 метрів. Вона примудрилася вибратися з ями, і її прикінчили дубиною. Перед смертю її допитали... Мені незрозуміло, про що думають» інкотаньї». У них не більше зброї, ніж у нас, у них куди менше людей. Думаю, вони зникнуть, якщо не відступлять».

05.06.1994

«Ми просимо уряд Руанди знайти нам зброю. Якщо це можливо, треба позичити або взяти в оренду зброю, щоб убити всіх «інкотаньї», які є в країні...

Якщо сто тисяч молодих людей встануть під рушницю, ми вб'ємо і знищимо їх усіх. У нас це вийде, тому що вони всі належать до однієї етнічної групи. Треба подивитися на статуру і зовнішній вигляд людини. Якщо ви бачите маленький ніс – зламайте його.

Якщо знадобиться, ми витратимо рік на боротьбу з «інкотаньї», знищимо їх усіх, щоб вони нарешті зрозуміли, що нікому не потрібні, що у них немає влади, що вони переможені».

ЗАПИТАННЯ

1. З якою метою створювалися такі повідомлення?
2. Хто був творець цих повідомлень?
3. Кому було вигідно транслювати такі повідомлення і чому?
4. Які заклики містять повідомлення?
5. Які характеристики відображено в повідомленнях, який образ пропагується? З ким порівнюються тутсі?
6. Які емоції викликають такого роду повідомлення?
7. Чому масовий терор в Руанді став можливим? Що до цього призвело?
8. Чи є нині загрози прояву нових геноцидів? Що може бути сприятливим фактором такого явища? Відповідь обґрунтуйте.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Геноцид розпочався з закликів, які звучали з радіоприймача. Радіоведучі в прямому ефірі використовували для означення тутсі слово «inyenzi» – таргани. Щоденно звучали гасла: «Працуйте, працюйте! Могили ще не повні!».

За кілька місяців у Руанді вбили близько 937 тисяч осіб. Швидкість убивств перевищувала в п'ять разів швидкість вбивств у німецьких концтаборах в роки Другої світової війни. Міжнародний Гаазький трибунал дійшов висновку: причиною такої кровопролитної ворожнечі та ненависті стали мас-медіа. Саме медіа відіграли вирішальну роль у масових убивствах населення Руанди. Представники ЗМІ цілеспрямовано розпалювали міжплемінну ненависть і відкрито закликали до насильства і масових вбивств. Ключову роль зіграли газета «Кангура», державне радіо Руанди і приватна радіостанція «Тисяча пагорбів». Пропагандисти піднесли жорстокість і насильство як єдиний метод боротьби за виживання. Саме всепроникне і дуже популярне в країні радіо координувало і спрямовувало екстремістів. Завдяки своїм охопленням пропагандистські гасла звучали в кожному будинку. Хуту отримували чіткі інструкції та вказівки зі знищення тутсі, а також схвалення подібних дій. Одна з технологій, якою послуговувалися, – це дегуманізація ворога, виведення його за межі людського, зокрема порівняння з комахами і паразитами. Уряд Руанди цілеспрямовано використовував мас-медіа як зброю масового ураження.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Радіо – охоплює цілу групу понять. Насамперед це галузь науки та техніки, пов'язана з передаванням на відстань електромагнітних коливань високої частоти – радіохвиль, це радіоприймач – пристрій для приймання радіохвиль, і «радіо» – один з видів медіа для передавання радіомовлення, тобто радіосигналів, мови, музики для необмеженої кількості слухачів.

Пропаганда (лат. propaganda дослівно – «що підлягає поширенню (віра)», від лат. prorago – «поширюю») – форма комунікації, спрямована на поширення фактів, аргументів, чуток та інших відомостей для впливу на суспільну думку на користь певної спільної справи чи громадянської позиції. Пропаганда зазвичай розповсюджується через різні медіа, щоб сформувати певний результат суспільної думки.

ВПРАВА 5

Трагічний факт в історії – депортація кримських татар у 1944 р. з території Криму до Узбекистану, Таджикистану, Казахстану, Марійської АРСР, Костромської області та на Урал.

ЗАВДАННЯ 1

Уважно перегляньте фрагменти художнього фільму «Хайтарма» 0.50–0.56 години, 1.00–1.03 години, 1.19–1.23 години. Загальна тривалість відеофрагментів - 9 хв. 41 с.

Додатки. Тема 13. Вправа 5. Хайтарма. Фрагменти >>>

ЗАПИТАННЯ

1. Яка мета цього фільму?
2. Які причини випуску такого фільму?
3. Коли створено цей фільм і чому саме в цей час?
4. Який меседж фільму?
5. Які емоції викликає фільм?
6. Якого забарвлення фільмові надає музика?
7. Як у фільмі показано діалоги?
8. Які кадри вам запам'яталися, найбільше вас вразили і чому?
9. Чи цей фільм актуальний і чому?

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

З довідки Національного інституту стратегічних досліджень (<http://old.niss.gov.ua/book/krim.htm>)

Кримсько-татарське населення на території півострова сформувалося в XIII ст.

Активність кримських татар на півострові та їхнє протистояння сусідам – Київській Русі, Порті, Польщі, Московії, Литві, посилена подальшим ослабленням Золотої Орди та наростанням у цій державі відцентрових тенденцій, завершилася зрештою створенням у 1433 р. Кримського ханства – незалежної держави на теренах Північного Причорномор'я.

Проте реальним суверенітетом Кримське ханство володіло недовго, лише з 1433 до 1475 року – до встановлення над ним протекторату Османської Порти. Формальне проголошення Кримського ханства незалежним у 1774 р. було вимушеним компромісом між Туреччиною та Росією, який невдовзі (у 1783 р.) завершився указом Катерини II про введення Кримського ханства до складу Російської імперії з ліквідацією його державно-політичного устрою. Відтоді кримські татари більше ніколи не здобували політичної незалежності.

Далі історія кримських татар пов'язана з історією Російської імперії як частини її населення. І з кінця XVIII до поч. XX ст. територія Криму певною мірою втратила свою етнічну та культурну ідентичність внаслідок цілеспрямованої демографічної та економічної політики Російської держави.

У визвольних змаганнях початку XX століття Крим законодавчо визначився як частина України. І лише внаслідок силових дій з боку Росії його вилучено зі складу України на користь РРФСР.

Пізніше, у 1954 р., внаслідок фактичного провалу плану економічної інтеграції Криму в народногосподарський комплекс РРФСР, Кримську область передано до складу УРСР, а у 1991 р. Верховна Рада УРСР ухвалила відновити Кримську Автономну Радянську Соціалістичну Республіку. Так почався новітній період в історії Криму.

Кримський півострів “пережив” декілька масових депортацій свого населення, які були викликані різними за вагою та специфікою причинами: неоднозначною позицією мусульманської його частини в період російсько-турецьких війн, політикою Російської імперії та СРСР, спрямованою на зміну етнічної структури населення півострова, прагненням кримських татар та деяких інших етносів зберегти свою етнічну самобутність у сприятливішому соціокультурному оточенні тощо.

Найкатастрофічніша депортація була в 1944 р. Цьому явищу передувало формування стереотипу про те, що кримські татари – зрадники, посібники нацистського порядку. У складних умовах Другої світової війни відбулася депортація низки етнічних груп з території Кримського півострова до РРФСР, Узбецької РСР та Казахської РСР. У постанові ДКО СРСР № 5984 від 2 червня 1944 р. депортованих кримських татар, а також додатково болгар, вірменів і греків у назві постанови проголошено «німецькими посібниками».

Повернення кримських татар, як і представників інших національностей, у Крим розпочалося ще за СРСР. Після здобуття Україною незалежності і розпаду СРСР, керуючись принципами гуманізму, демократії, забезпечення прав і свобод усіх етносів, які проживають на її території, весь тягар щодо повернення та інтеграції кримських татар в українське суспільство взяла на себе молода держава.

Розв'язання проблеми інтеграції кримських татар в українське суспільство непросте, і якщо на політичному рівні ухвалювалися необхідні закони, то на побутовому – населення, яке проживало на території півострова Крим, через призму стереотипів негативно сприймало повернення кримських татар на батьківщину. Особливо яскраво висловлювалася боязнь релігійного ісламського фактора.

Тепер, коли кримські татари пороявили свою консолідацію з українським народом, проявили чітку антиросійську позицію, давні стереотипи почали ламатися. Однак, перебуваючи на окупованій території, цей народ знову потрапив під удар, цього разу з боку окупанта. Ми всі бачимо часті порушення прав людини в АР Крим.

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Фільм – це вигадана і створена історія думок, почуттів і вчинків окремих героїв за законами авторської художньої логіки.

Джерела

1. Бакка Т. В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень: підручник / Бакка Т. В., Марголіна Л. В., Мелешенко Т. В. – К.: Освіта, 2012. – 240 с.
2. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. – К.: ЦВП, АУП, 2015.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різуна. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
4. Навчання медіаграмотності громадян. Посібник для тренерів. – К.: IREX, АУП, StopFake, 2016. – 200 с.
5. Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя 8 (9) клас. Плани-конспекти уроків / за ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, О. П. Мокрогуза. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. – 190 с.
6. Уроки «Радіо Руанди» для України і російських ЗМІ / Українська правда 15.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2014/07/15/7031973/>.
7. Інтеграція кримських татар в українське суспільство: проблеми і перспективи / Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/krim.htm>.
8. https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжетнічний_конфлікт.
9. https://uk.wikipedia.org/wiki/Геноцид_у_Руанді.
10. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Пропаганда>.
11. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Радіо>.

ДОДАТКИ

Джерела відео:

1. «Невідомі факти грузино-осетинської війни» <https://youtu.be/CjRALA1cEwQ>
2. Самоспалення тибетців - що за ними стоїть? <https://youtu.be/KTt5vOSRztQ>
3. Самоспалення як спосіб антикитайського протесту <https://youtu.be/cjkBFU974Uk>
4. Що робить Китай в Тибеті? <https://youtu.be/SPjfk6qItFo>
5. X/ф «Хайгарма» <https://youtu.be/s6w7Gs-s6UU>

Джерела зображень:

1. <http://www.blackseanews.net/read/77>
2. http://istoriamilitara.org/component/blog_calendar/2015/08.html?Itemid=
3. <http://vlada.io/separatizm-v-vostochnoy-evrope/>

Джерела текстів:

1. Мафіозна держава (пер. з англ.). – К.: Темпора, 2014. – Розділ 5. – С. 98–121)

ТЕМА 14.

Україна і світ

Мета заняття: яким чином медіа комунікують щодо міжнародної інтеграції України, висвітлення медіа євроінтеграційних процесів, місце України у світі, як медіа формують роль України у світі.

Ключові слова та поняття: стереотипи, меседж, тег, євроінтеграція.

Забезпечення заняття: підготовлені візуальні джерела, комп'ютери, під'єднані до інтернету.

Методичні способи і техніки: міні-лекція, робота у групах, дискусія.

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

У системі зовнішньої політики України євроінтеграція посідає важливе місце. Довгий час правовою основою відносин між Україною та ЄС була Угода про партнерство та співробітництво (набула чинності у 1998 р.). Ця угода започаткувала співпрацю з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Здобуття статусу повноцінного члена ЄС як стратегічна мета України була вперше задекларована Президентом України В. Ющенком одразу після його обрання на початку 2005 року. Європейський Союз й Україна почали переговори щодо Угоди про асоціацію у 2007 р., а в 2008 р. – щодо поглибленої і всеохопної зони вільної торгівлі (ЗВТ) як невід'ємної складової частини Угоди про асоціацію. У листопаді 2013 року В. Янукович зірвав підписання Угоди. І лише 16 вересня 2014 р. Верховна

Рада України ратифікувала Угоду про асоціацію між ЄС та Україною. Для набрання чинності Угоди про асоціацію Україна і кожна країна ЄС повинні її ратифікувати. На середину 2016 року цей процес ще не завершився.

ВПРАВА 1

Про євроінтеграцію України

Дослідження сприйняття України 2010 року, проведене українською компанією CFC Consulting (<http://brandukraine.org>) на замовлення Міністерства закордонних справ України в період президентства В. Ф. Януковича і яке було надруковане в електронному вигляді.

Для проведення цього дослідження було застосовано метод онлайн-опитування як спосіб вивчення громадської думки. Опитування проводилося в грудні 2010 року в п'яти країнах ЄС – Німеччині, Іспанії, Франції, Великобританії та Італії. Кількість опитаних становила понад 2000 респондентів.

Рівень поінформованості про Україну (%) <i>Ніколи не цікавились Україною – 64</i> <i>Поверхово знайомі з Україною – 22</i> <i>Добре поінформовані про Україну – 14</i>	Чинники сприйняття України (%) <i>Культурна/історична спадщина – 44</i> <i>Природа/довкілля – 35</i> <i>Помітність України на спортивній арені – 31</i> <i>Розвиток демократії та свобод – 31</i>
Етнічні стереотипи (%) <i>Гостинність – 54</i> <i>Працьовитість – 53</i> <i>Гідність – 50</i> <i>Дисциплінованість – 47</i> <i>Толерантність – 38</i> <i>Креативність – 36</i> <i>Надійність – 35</i> <i>Важко відповісти – 36</i>	Характеристики України (яка країна) (%) <i>Аграрна – 66</i> <i>Релігійна – 55</i> <i>Європейська – 50</i> <i>Динамічна – 42</i> <i>Приваблива для туристів – 41</i> <i>Безпечна – 25</i>

ЗАВДАННЯ 1

1. Опишіть, як уявляють європейці українців? Якою мірою вони проінформовані про неї?
2. Опишіть у кількох реченнях, якою саме ви бачите європейську Україну.

КОМЕНТАР УЧИТЕЛЯ

Після зачитування декількох учнівських есе вчитель може спитати учнів, чи використовували вони дані з вищевказаних джерел. Чим відрізняються учнівські твори один від одного у контексті меседжів?

СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Угода про асоціацію стала важливим етапом у процесі інтеграції України до ЄС. Росія прагнула перешкодити її укладенню. Це стосується втручання в переговорний процес, політичного та економічного шантажу, підтримки в Україні антиєвропейських сил тощо.

ВПРАВА 2

Зіставлення

ЗАВДАННЯ 1

1. Заповніть таблицю, вставивши до відповідної графи назву статті та номери, під якими подані уривки зі статей.
2. Вкажіть рік, який пропущений в одній з назв статті, зіставивши уривки.
3. Вкажіть дві назви статей та номери малюнків, які найкраще, на вашу думку, відповідають змістовно малюнкам, поданим після уривків.
4. Згідно з уривками, вкажіть у таблиці, яка зі статей з'явилась 2006 року, у 2011 – му, а яка – у 2015 році.

	http://delo.ua	http://zvezda.ru	http://www.unian.net
Назва статті			
Уривки зі статей			

Назва: **«РОЗПАД: Брехня української євроінтеграції».**

Назва: **«Євроінтеграція: у _____ за Україну почалася справжня битва»** (назва подана у скороченому вигляді, після прийменника «у» розміщено рік).

Назва: **«Євроінтеграція: процес важливіший за результат».**

Уривки

1. Після приходу до влади прагматичної і, як виявилось, досить непоступливої в тому, що стосується власних економічних інтересів, донецької команди, в Білокам'яній задумалися. Висновок, який був зроблений, очевидний. Якщо не ми, то хто ж, якщо не зараз, то коли? Саме так йдуть справи о відношенню до України, без якої ну ніяк не виходить жоден інтеграційний «проджект», ініційований Москвою. Пішли жорсткі ультиматуми, суть яких зводилася до того, що Києву не слід думати про всякі там асоціації з Брюсселем, його місце в «new USSR» на чолі з Москвою.

2. Напевно, найдивовижнішим досягнення українських «євроукраїнців», є— їх «наукове відкриття» щодо того, що Україна є справді європейською державою, а українці – справжні європейці. Завдяки цьому епохальному ідейному придбанню початку 90-х років XX ст., на світ з'явилася в тяжких муках творчості ідея євроінтеграції, реалізація якої, на глибоке переконання найбільш авангардно мислячих українських інтелектуалів, дозволить повернути Україну в лоно Європи, звідки вона була безжально вирвана російським царизмом і радянським тоталітаризмом...

3. Справа в тому, що Україна має деякий час провести в передбаннику Європейського Союзу. Злі язики згадають Туреччину, яка топчеться там вже десятки років. У нашому випадку термін перебування в своєрідному карантині буде не настільки тривалим, але відчутним. Розраховувати, що Україна стане членом ЄС в найближчі 10 років, можна тільки в разі збігу кількох факторів. Ключові серед них – стрімкі реформи в Україні, дозволяють остаточно позбутися радянської спадщини, поява в ЄС групи лобістів українських інтересів і стійке економічне зростання в державах – локомотивах Європейського Союзу.

4. Насправді протиріччя закладено в самій філософії життя в умовах Європейського Союзу і пострадянського простору. Там всі рівні перед

законом на практиці, а не на словах, діє верховенство права, у нас же ситуація дещо інша. Тому практично всі, хто був при владі або біля неї в Україні протягом усіх 20-ти років незалежності, ризикують своїм добробутом, іміджем і кар'єрою, тому як все це навряд чи було нажито чесною працею, адже геніїв Білла Гейтса або Цукерберга у нас поки не видно. В результаті, всім без винятку керівникам держави припадає вимовляти на публіку, для народу, красиві декларації та лозунги щодо руху в ЄС. Але при цьому робити все для того, щоб цей рух ніколи не привів до реалізації кінцевої мети.

5. АЛЕ ДО ЧОГО ТУТ УКРАЇНА? Яке відношення вона має до європейської зокрема і західної взагалі – історії, культури, релігії, цінностей, ментальності, ідентичності тощо? Що спільного у неї з колективною долею європейських народів або західною цивілізацією в цілому? Наші невгамовні «євроукраїнці», звичайно ж, можуть вважати себе європейцями, але сумнівно, щоб їхня думка когось цікавила в самій Європі, де українців європейцями ніколи не вважали, не вважають і вважати не будуть. Ба більше того, в Європі прості громадяни взагалі не знають, що таке «Україна».

6. Необхідні від нашої країни реформи болючі, але логічні – адже це ми хочемо стати членом Євросоюзу, а не його країни – українською областю. Нам належить поступово усвідомити центральноєвропейську ідентичність, зміцнитися на Балтійсько-Чорноморській дузі, реформувати економіку і суспільно-політичні відносини. Для України на шляху євроінтеграції найголовнішим, як видається, буде не втратити себе, поєднати адаптацію загальноєвропейських цінностей зі збереженням ідентичності. І усвідомлювати, що досягнення на цьому шляху будуть працювати в інтересах України, навіть якщо вона не вступить до лав Євросоюзу лихим кавалерійським наскоком.

7. Друга помилка, яка останнім часом культивується у всіляких ЗМІ, – Росія так тісно взялася за Україну, тому що зрозуміла, що без неї неможливо відродити імперію ... Успіх демократичних перетворень в Україні, а тим більше її вступ в майбутньому в ЄС, – це крах державно-олігархічної політичної системи, яка будується в Росії ось уже без малого півтора десятка років. Росіяни, побачивши, що їх брати-українці можуть жити практично так само, як і будь-які інші європейці, змели б за мить всіх своїх доморощених царків-президентів.

8. Сьогодні наша країна – Попелюшка на карті Європи, з найнижчою зарплатою, з мінімальною для європейців тривалістю життя середньостатистичного громадянина, з війною на сході держави, з багатьма проблемами. Залишаючись сірою зоною на континенті, ми навряд чи зможе-

мо вирватися з цього болота. Тому Україні необхідно бути реалісткою, ... і просуватися вперед, використовуючи процес євроінтеграції як основу для своєї модернізації.

9. У зв'язку з чим, на його думку, досить імовірний сценарій майбутнього для нас, це геополітична декомпозиція держави, коли безпорадний «уніатський обрізок» України опиниться під західним контролем, а східні області «возз'єднуватися» з Росією. Демагогія про «європейський вибір» України психологічно готує наш народ до розчленування держави, посилюючи відчуженість між його південно-східними і західними регіонами. Таким чином, нав'язувана народу вестернізованою інтелігенцією ідея про «просування до Європи» деструктивна за своєю суттю і несе в собі реальну загрозу не тільки цілісності нашої країни, а й самому її існуванню...

Малюнки

1

2

Правильна відповідь

	http://delo.ua	http://zvezda.ru	http://www.unian.net
Назва статті	Євроінтеграція: у 2011-му за Україну почалася справжня битва. 2012	РОЗПАД: Брехня української євроінтеграції 2006	Євроінтеграція: процес важливіший за результат. 2015
Уривки зі статей	1, 4, 7	2, 5, 9	3, 6, 8

Після виконання вправи вчитель зачитує правильну відповідність медіатекстів і назв. Учнів також варто спитати.

ЗАПИТАННЯ

1. Чому ви віднесли назви статей до цих інформаційних сайтів?
2. Які слова-маркери ви використовували для встановлення відповідності між уривками зі статей та їх назвами?
3. На що ви ще зважали при розподілі уривків?
4. Чи відповідають медіатексти на питання, що ж таке євроінтеграція?

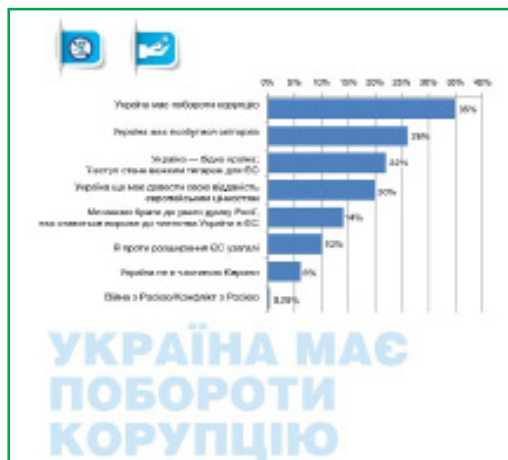
СЛОВО УЧИТЕЛЯ

Інститут світової політики презентував 24 червня 2015 року результати масштабного опитування щодо європейських прагнень України, проведеного в шести найнаселеніших країнах ЄС: Німеччині, Франції, Італії, Іспанії, Великобританії та Польщі (це більш ніж половина мешканців ЄС – майже 360 млн осіб від загальної кількості – понад 500 млн).

Респондентам поставили три питання:

1. З чим асоціюється у вас Україна (назвіть три асоціації)?
2. Які ви можете навести аргументи на користь приєднання України до ЄС у майбутньому?
3. Які ви можете навести аргументи проти приєднання України до ЄС у майбутньому?

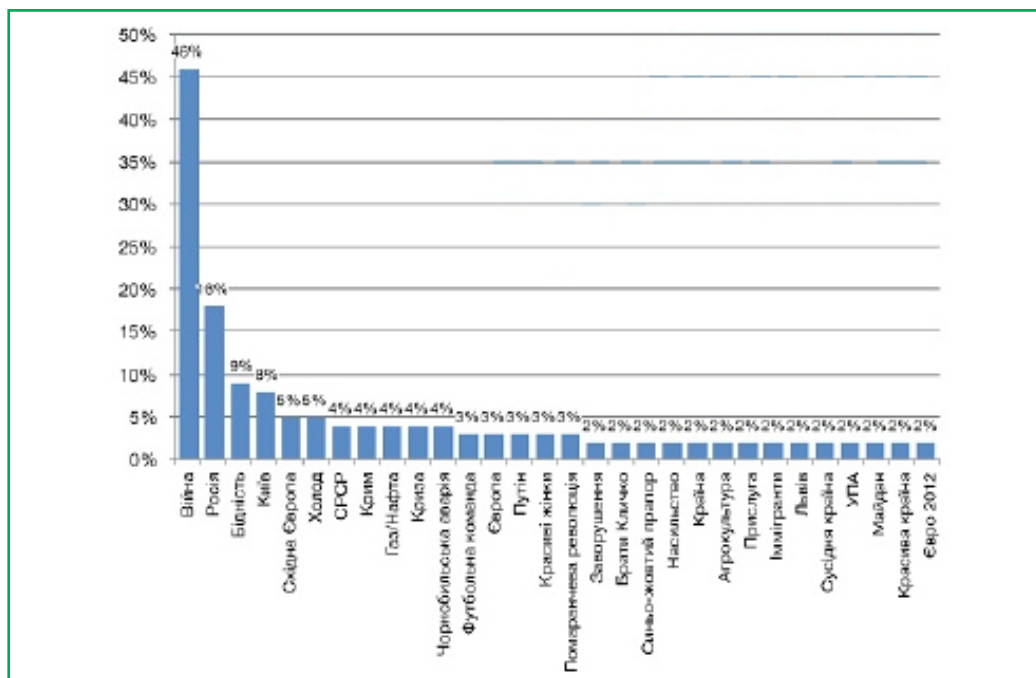
Вчитель демонструє схематичне зображення відповідей на ці запитання.

Аргументи проти приєднання України до ЄС

Аргументи на користь приєднання України до ЄС

З чим асоціюється Україна

1 група готує власні аргументи на користь приєднання України до ЄС, від найважливішого (на думку учнів).

2 група готує власні аргументи чому європейці виступають проти приєднання України до ЄС, від найважливішого (на думку учнів).

3 група пише есе «З чим асоціюється Європа» з 6–8 речень.

232

тисячі іноземців – найнижчий показник за останні 14 років. За даними завідувача відділу міграційних досліджень Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України О. Позняка 2,2–2,3 мільйона українців працюють за кордоном.

ВПРАВА 3

Аналіз медіатексту. Чи варто їхати в Україну? Наша країна очима іноземців

Вчитель пропонує учням об'єднатись у 4 групи і проаналізувати висловлювання іноземців про Україну.

ЗАВДАННЯ 1

1. Визначити, які меседжі цих повідомлень?
2. З'ясувати, на яку аудиторію спрямовано цей меседж та яку користь матиме ця аудиторія? Кому він може завдати шкоди?
3. Про що не говориться в цьому повідомленні?
4. Як він може бути сприйнятий? Як по різному його можна інтерпретувати?

Група 1

Хлопець з Аризони: «10 причин, чому я закохався у Київ». Дрю родом з Аризони (США). У свої 20+ він побував у 74 країнах світу! Дипломований економіст вирішив стати вчителем англійської, щоб подорожувати. Зовсім недавно, під час своїх «європейських канікул», він об'їздив усю Європу: 26 країн, 50 міст за 13 тижнів. Столиця України, яку він відвідав у жовтні 2015 року, так сподобалася Дрю, що він написав пост «10 причин, чому я закохався у Київ». «Я був у кожній столиці Європи і з гордістю можу сказати, що Київ у моєму «Топ-3». Це захопливе місто, яке я рекомендую відвідати».

1. Доступність. Це тепер найдешевша європейська країна. Наприклад, обід коштував іноземному гостеві не більш ніж 5 доларів, а їжа була дуже смачна.

2. Приголомшлива архітектура. «Пару разів мені довелося вщипнути себе, щоб переконатися: те, що я бачу – це реальність».

3. Жваве нічне життя. Київ уночі перетворюється на місто вогнів! Безліч вечірок, веселих пабів, барів і недорогого випивка.

4. Відкриті, доброзичливі люди. Дрю зазначає, що українці часом зустрічали його краще, ніж жителі країн-сусідок.

5. Монумент-скульптура «Батьківщина-мати». Піднімання на висоту 102 метри стало одним з найзахопливіших моментів за все життя мандрівника. Адже нагорі відкривається такий краєвид, що відчуваєш себе володарем світу!

6. Ринки в переходах метро, де можна роздобути все що завгодно за прийнятною ціною.

7. Рор-ур-кафе (продаж кави, коктейлів прямо з автомобілів). «Я ніколи не бачив міста, в якому було б більше рор-ур-кафе або рор-ур-барів, ніж у Києві».

8. Чистота. Київ дуже чисте місто!

9. Суміш старовини і сучасності. «Багатьом будівлям у центрі міста вже кілька сотень років, але я побачив і різноманітні сучасні комплекси 21 століття, які мене просто приголомшили».

10. Красиві дівчата. «Українські дівчата найкрасивіші в Європі й дуже схоже, що в усьому світі».

Група 2

Навколосвітній мандрівник: «Тут ніхто не говорить по-англійськи»
Метт – хлопець з Бостона, який вирішив відмовитися від американської мрії про успішну кар'єру і заможне життя, кинув роботу і вирушив подорожувати. І став відомим блогером, пости якого публікують провідні світові видання. З 2006 року він відвідав близько 80 країн, серед них і Україна. Про свій візит, який випав на 2011 рік, Метт написав у пости «Мальовнича Україна».

Що здивувало: перше, з чим зіткнувся бувалий мандрівник, – українці майже не говорять англійською! «Як англомовець, я виграв джекпот. Хоч би куди я пішов, ніколи не відчував проблем у спілкуванні. Навіть якщо люди не володіють вільно англійською, зазвичай вони знають достатньо, щоб я міг замовити води, попросити рахунок або запитати дорогу до залізничної станції. Принаймні так було доти, поки я не поїхав в Україну». Метт говорить, що ще в турбізнесі є ті, хто трохи розуміє мову. Але ось звичайні українці, яких йому довелося зустріти, не знали елементарних слів. «Якось увечері господар мого хостелу в Києві порекомендував мені хороший український ресторан. Я поцікавився, чи говорять там по-англійськи. Він відповів: «Ти в Україні, друже. Тут ніхто не говорить англійською». Подорож перетворилася в захопливу пригоду: доводилося розігрувати пантоміми, зображуючи потяг, щоб дістатися до вокзалу, писати цифри, щоб

домовлятися про ціни. Загалом, проявляти чудеса винахідливості. Але це не зіпсувало вражень від мандрівки і країни в цілому. Що сподобалося: «Я був лише у Києві та Львові, але це дуже цікаві міста. Це таке собі поєднання сучасності та старої радянської архітектури. І прекрасні парки. Якщо я і можу що-небудь сказати про комуністів, так це те, що вони дійсно любили розплановувати парки». І звичайно ж, американцеві сподобалася наша кухня. Борщ, вареники, млинці пішли на «ура». А ось що ще трохи здивувало, так це кількість спиртного, яке можуть вжити українці. Потрапивши на студентську вечірку, Метт був просто не в змозі пити нарівні з господарями свята.

Група 3

Сімейна пара із США: «Ціни просто приголомшливі!» Знайомтеся! Джон і Гізер – сімейна пара з Флориди (США). За 2 роки вони об'їздили понад 50 країн!

В Україну потрапили абсолютно випадково. Влітку 2014 року вони гастролювали по Європі і далі збиралися до Словаччини або Румунії. Але вирішивши, що з Польщі все-таки зручніше дістатися в Україну, наважилися ризикнути, попри страшні новини з України. Під час своєї двотижневої подорожі Джон і Гізер відвідали Львів, Яремче, Коломию, Чернівці, поїздили по Карпатських горах, що нагадало їм гори в Північній Кароліні.

Що здивувало: «Ми відкрили для себе, що Україна не вся «горить у вогні», як це іноді подають міжнародні медіа». Що налякало: через те що рішення поїхати в Україну було спонтанне, готель заздалегідь американці не бронювали, розраховуючи залагодити все на місці. Яке ж було здивування, коли виявилось, що вільних місць немає! Адже в Україні – День Незалежності, й усі рвонули на свято у Львів і Карпати. Місце підшукали тільки в Трускавці. Іноземні гості були шоковані, побачивши у дворі приватного СПА-готелю... справжню ракету!

Що сподобалося: влаштувавши похід по українських барах, американці були просто зачаровані їх стильністю і оригінальністю: «Єдине місце у світі, де ми бачили більшу кількість шикарних і стильних ресторанів, мабуть, Лос-Анджелес». Ще запам'яталася українська кухня, смачні страви з м'ясом і грибами. Але ось що для них виявилось «ребусом», так це українське меню. Кирилицю було проблематично набирати на смартфоні і перекладати, так що іноді доводилося обирати страви навмання. Що порадувало: українські ціни – в день витрачали не більш ніж \$ 60.

«Ціни – просто приголомшливі. Ми змогли собі дозволити розкіш, яка була недоступна для нас у дорожчих європейських країнах. В Україні ми

могли зупинятися в 4- і 5-зіркових готелях. А, наприклад, у Карпатах, усього за \$ 17 зняли номер у 3-зірковому готелі з видом на гори».

Група 4

Мандрівні рейнджери з Манчестера: день у Львові. Сімейна пара з Манчестера, Нік і Пол, уже давно живе подорожами. За плечима – 26 країн. В Україні вони гостювали всього один день восени 2014 року, вирушивши сюди з Польщі. Але за такий короткий термін дістали масу вражень: і позитивних, і негативних.

Що здивувало: переїхавши кордон, англійці були просто шоковані «красотами» української глибинки. Розбита дорога, старі будинки, кози, гуси, що вільно гуляють повсюди, кінські вози, зграї собак і автобуси 30-річної давності, добряче заповишені...

«Я не була готова до тих видів, які відкривалися з вікна автобуса, – пише Нік. – Мені казали, що Львів дуже схожий на Краків, але реально за межами міста це було мало схоже на правду. Розглядаючи ці пейзажі, ми вдавалися в питання: чи правильно вчинили, приїхавши сюди?».

Похмуро англійців зустріла і автостанція Львова – суворий монстр радянської епохи, що здіймається на тлі сірого, однотипного району. Люди, які зустрічалися, не тільки не розуміли мови, але й зовсім не прагнули допомогти іноземцям.

«Потрапивши на автостанцію у Львові, ми зрозуміли, що це не центр міста. Принаймні ми на це сподівалися». Щоб домовитися з таксистами, ціну довелося малювати на курному вікні автомобіля. Що сподобалося: історичний центр Львова, безліч церков, архітектура старовинного міста.

«Після приїзду до Львова нас зустріло одне з найпрекрасніших міст, які ми коли-небудь бачили. Таке відчуття, що ти потрапив зовсім в іншу країну. Чудове старовинне місто зі своєю історією і пам'ятками. Центральна частина старого міста варта того, щоб витратити час на прогулянку брукованими вуличками. І також гідна статусу ЮНЕСКО». Вразив англійців патріотизм міста, що потопає в жовто-блакитних прапорах України. Трапилося багато магазинів, у яких продають туалетний папір із зображенням Путіна і всякими написами. До речі, з'ясувалося, що місто Рочдейл, який англійці добре знають, бо він у графстві Великий Манчестер, побратим Львова. Що налякало: митниця на зворотному шляху, коли Нік і Пол поверталися в ЄС. Жителі Великобританії по світу можуть їздити майже без віз. Здавалося, митники, як наші, так і польські, про це забули. Документи чекали по кілька годин. Англійці не розраховували зіткнутися з таким суворим пропускним режимом і дуже пережива-

ли. Що порадувало: ціни. За день мандрівки по Львову англійці насилу змогли витратити 35 євро. До речі, гривню вони намагалися купити ще в Манчестері. Але, збившись з ніг, так і не знайшли. Навіть у Польщі ледь роздобули дві купюри. «У країни тепер не найкращі часи, але наші враження зовсім не збігаються з тим, що відображається в медіа. Звичайно, варто бути обережним, уникати зон, розташованих на кордоні з Донецьком чи Кримом. Але варто розуміти, що якщо ти відмовляєшся від візиту в Україну, то ти втрачаєш можливість відвідати одну з найбільш інтригуючих і наснажливих країн світу... Львів – це відмінне місце для початку мандрівки по країні. Це буде незабутня, позбавлена проблем подорож, яка виявиться практично безкоштовною».

ВПРАВА 4

Аналіз інтернет-сторінок

Учитель пропонує учням у парах провести контент-аналіз інтернет-сторінки декількох онлайн-видань.

1. У пошуковій системі «Google Chrome» знайти Бі-Бі-Сі (*British Broadcasting Corporation*).

ЗАВДАННЯ 1

1. Порахувати кількість матеріалів, що стосуються України за певний період, наприклад за один день, у новинах, на вибір вчителя, і підрахувати скільки разів згадується назва «Україна» у новинах за один день.

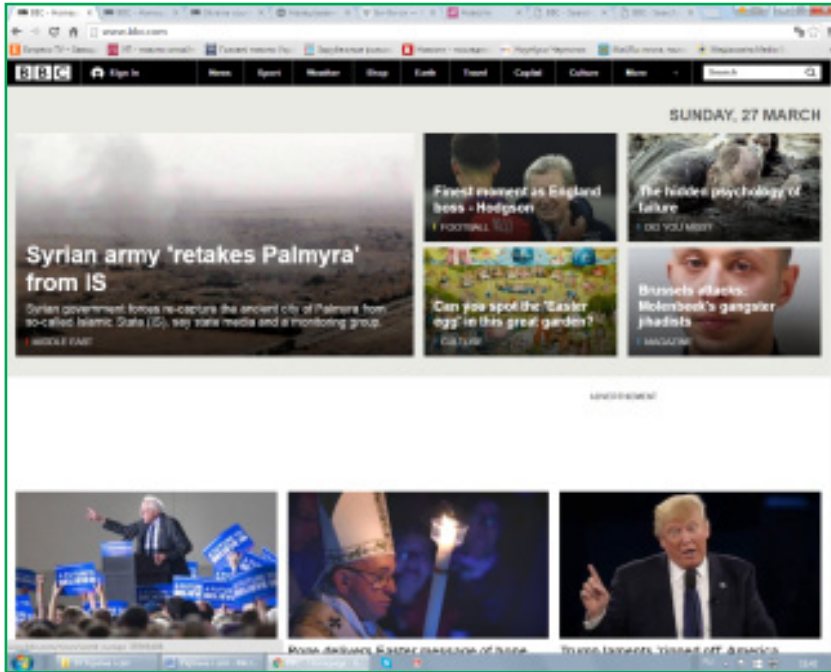
2. На сторінці Бі-Бі-Сі знайти матеріали за тегом «Ukraine». Знайдену сторінку матеріалів можна перекласти автоматично українською з допомогою перекладача, що пропонує браузер (права кнопка миші).

3. Провести підрахунок кількості матеріалів про Україну, які висвітлюють: група 1 – питання «культури», група 2 – питання «економіки», група 3 – питання «політики», група 4 – питання «спорту».

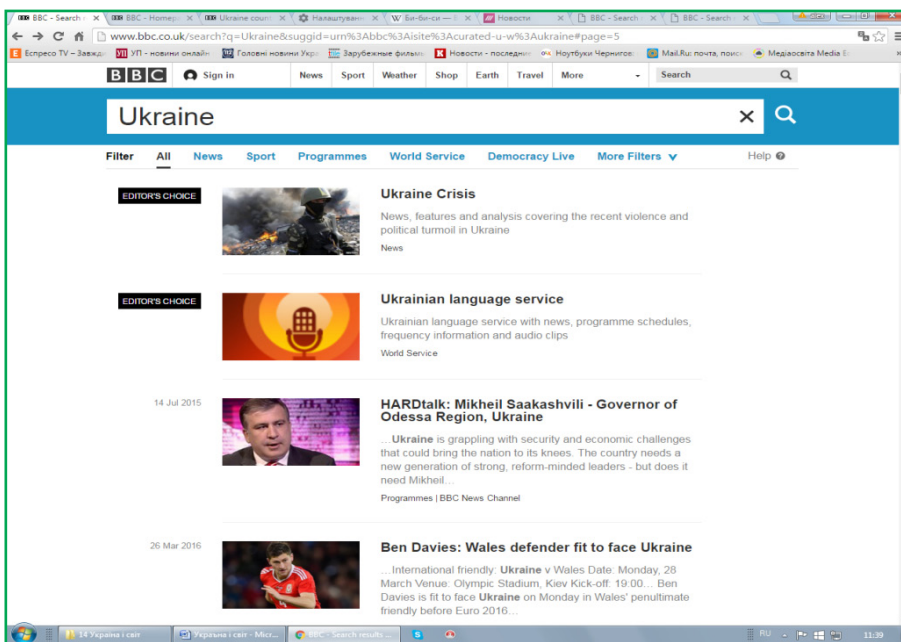
4. Проаналізувати обраний вами на вибір один з матеріалів за змістом та метою подання, аудиторією, на яку спрямований. Як його можна інтерпретувати?

5. Сформулювати висновки за підрахунками щодо представленості тих чи тих матеріалів.

За подібною схемою вчитель може проаналізувати інші видання.

Так виглядав початок сторінки Бі-Бі-Сі на 11 год 44 хв.
27 березня 2016 року.

Так виглядав початок сторінки Бі-Бі-Сі на 11 год 44 хв.
27 березня 2016 року з пошуком «Ukraine».

СЛОВНИКОВА РОБОТА

Стереотип – усталене ставлення до подій, вироблене на основі порівняння їх з внутрішніми ідеалами.

Меседж – повідомлення, завуальоване повідомлення, іронія, звернення, попередження, сигнал, короткий зміст чогось, послання.

Тег – у системах опрацювання інформації – ознака даних; (релевантне) ключове слово або термін, що асоціюється або надається фрагментові інформації (зображенню, географічній карті, відеокліпу тощо), описуючи таким способом фрагмент та дозволяючи класифікувати на основі ключових слів та шукати інформацію; теги використовуються для таких ресурсів, як комп'ютерні файли, веб-сторінки, цифрові зображення, закладки тощо.

Європейська інтеграція – це процес політичної, юридичної, економічної (а деколи – соціальної та культурної) інтеграції європейських держав, зокрема й частково розташованих в Європі.

Джерела

1. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Стереотип_\(психологія\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Стереотип_(психологія)).
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Меседж>.
3. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Тег_\(метадані\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Тег_(метадані)).
4. HYPERLINK «https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейська_інтеграція» <https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейська>

ДОДАТКИ

Джерела зображень:

1. Малюнок 1. <http://fakty.ictv.ua/ru/index/read-news/id/1463477> 23 листопада 2012 року
2. Малюнок 2. <http://ru.tsn.ua/politika/ukraina-mozhet-otkazatsya-ot-podpisaniya-dokumenta-s-es-na-sammite-v-rige-422586.html> 26 квітня 2015 року
3. <http://iwp.org.ua/ukr/public/1570.html>
4. <http://www.bbc.com/>

Джерела текстів:

1. Дослідження сприйняття України 2010 року <http://brandukraine.org/k/>

2. Евроинтеграция: В 2011-м за Украину началась настоящая битва. Вадим Трюхан. 18 января 2012 год
3. <http://delo.ua/opinions/evrointegracija-v-2011-m-za-ukrainu-nachalas-nastojaschaja-bitva-171972/>
4. РАСПАД: Ложь украинской евроинтеграции. Андрей Важдра. 28 июля 2006 год. <http://zvezda.ru/politics/2006/07/28/raspad.htm>
5. Евроинтеграция: процесс важнее результата. Евгений Магда. 23.01.2015 год. <http://www.unian.net/politics/1035325-evrointegratsiya-protsess-vajnee-rezultata.html>
6. : <http://porogy.zp.ua/>
7. <http://nk.org.ua/ekonomika/poznyak-23-mln-ukrayintsiv-zaroblyayut-za-kordonom-46757>
8. http://ua.igotoworld.com/ua/article/657_stoit-li-ehat-v-ukrainu-strana-glazami-inostrancev.htm

Відомості про авторів

Бакка Тамара – доцент кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти факультету історичної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук; директор Всеукраїнської Спільки викладачів суспільних дисциплін і громадянської освіти; співавтор шкільних програм, підручників та навчально-методичних посібників із громадянської освіти та суспільствознавчих дисциплін, рекомендованих МОН для загальноосвітньої школи та педагогічних ВНЗ України; співавтор посібника «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін».

Бурім Олена – старший викладач Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Сєверодонецьк); з 2010 – координатор обласного експерименту з упровадження медіаосвіти.

Волошенюк Оксана – науковий співробітник відділу екранно-сценічних мистецтв і культурології ІМФЄ ім. М. Рильського НАН України; менеджер медіаосвітніх програм Академії української преси; автор та науковий редактор п'яти посібників і підручників з медіаосвіти та медіаграмотності, шести навчальних програм для різних вікових категорій, які були рекомендовані Міністерством освіти та науки України; тренер та експерт з медіаосвіти та медіаграмотності (спеціалізація: кіноосвіта і візуальна грамотність); з 2010 року – координатор та консультант мережі медіапедагогів, що налічує понад 600 учасників.

Євтушенко Раїса – головний спеціаліст Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОНУ; співавтор посібника «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін», співавтор навчаль-

но-методичного комплексу з громадянської освіти, підручника з основ гендерної рівності для учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Відповідала за організацію та проведення низки всеукраїнських учнівських конкурсів, семінарів, конференцій з проблем викладання суспільних дисциплін, гендерної рівності, попередження торгівлі людьми, прав людини, що проводились в Україні спільно з Радою Європи, ОБСЄ, нідерландським Інститутом оцінювання «Сіто», Інститутом Еберта.

Мелещенко Тетяна – доцент кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти факультету історичної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат історичних наук; менеджер Всеукраїнської Спільки викладачів суспільних дисциплін і громадянської освіти; співавтор шкільних програм, підручників і навчально-методичних посібників з громадянської освіти та суспільствознавчих дисциплін, рекомендованих МОН для загальноосвітньої школи та педагогічних ВНЗ України; співавтор посібника «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін».

Мокрогуз Олександр – завідувач кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, доцент, кандидат педагогічних наук; співавтор шкільної програми, рекомендованої МОН України, з медіаосвіти і медіаграмотності та посібника «Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя 8 (9) клас. Плани-конспекти уроків»; співавтор і науковий редактор посібника «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін».

ПОСІБНИК ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Медіаграмотність на уроках суспільствознавства

Літературний редактор *Олександр Телемко*

Технічний редактор *Юлія Гуза*

Верстка *Юлія Гуза*

Формат 70х100/16.

Умов. друк. арк. 19,6. Гарнітура Georgia